

Univerza
v Ljubljani

Fakulteta
za gradbeništvo
in geodezijo

Jamova cesta 2
1000 Ljubljana, Slovenija
<http://www3.fgg.uni-lj.si/>

DRUGG – Digitalni repozitorij UL FGG
<http://drugg.fgg.uni-lj.si/>

To je izvirna različica zaključnega dela.

Prosimo, da se pri navajanju sklicujete na bibliografske podatke, kot je navedeno:

Puž, S., 2014. Razvoj turizma v slabše dostopnih podeželskih območjih. Diplomaska naloga. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo. (mentorica Zavodnik Lamovšek, A., somentor Mrak, G.): 103 str.

Datum arhiviranja: 13-10-2014

University
of Ljubljana

Faculty of
Civil and Geodetic
Engineering

Jamova cesta 2
SI – 1000 Ljubljana, Slovenia
<http://www3.fgg.uni-lj.si/en/>

DRUGG – The Digital Repository
<http://drugg.fgg.uni-lj.si/>

This is original version of final thesis.

When citing, please refer to the publisher's bibliographic information as follows:

Puž, S., 2014. Razvoj turizma v slabše dostopnih podeželskih območjih. B.Sc. Thesis. Ljubljana, University of Ljubljani, Faculty of civil and geodetic engineering. (supervisor Zavodnik Lamovšek, A., co-supervisor Mrak, G.): 103 pp.

Archiving Date: 13-10-2014

Univerza
v Ljubljani

Fakulteta za
*gradbeništvo in
geodezijo*

Jamova 2
1000 Ljubljana, Slovenija
telefon (01) 47 68 500
faks (01) 42 50 681
fgg@fgg.uni-lj.si

**VISOKOŠOLSKI STROKOVNI
ŠTUDIJSKI PROGRAM PRVE
STOPNJE TEHNIČNO
UPRAVLJANJE
NEPREMIČNIN**

Kandidatka:

SARA PUŽ

**RAZVOJ TURIZMA V SLABŠE DOSTOPNIH
PODEŽELJSKIH OBMOČJIH**

Diplomska naloga št.: 37/TUN

**THE DEVELOPMENT OF TOURISM IN RATHER
INACCESSIBLE COUNTRYSIDE**

Graduation thesis No.: 37/TUN

Mentorica:

doc. dr. Alma Zavodnik Lamovšek

Predsednik komisije:

izr. prof. dr. Dušan Kogoj

Somentor:

asist. Gašper Mrak

Ljubljana, 24. 09. 2014

STRAN ZA POPRAVKE, ERRATA

Stran z napako

Vrstica z napako

Namesto

Naj bo

IZJAVE

Podpisana Sara Puž izjavljam, da sem avtorica diplomskega dela z naslovom »Razvoj turizma v slabše dostopnih podeželskih območjih«.

Izjavljam, da je elektronska različica v vsem enaka tiskani različici.

Izjavljam, da dovoljujem objavo elektronske različice v digitalnem repozitoriju.

Ljubljana, september 2014

BIBLIOGRAFSKO–DOKUMENTACIJSKA STRAN IN IZVLEČEK

UDK:	338.48:711.2/.3(497.4)(043.2)
Avtor:	Sara Puž
Mentorica:	doc. dr. Alma Zavodnik Lamovšek
Somentor:	asist. Gašper Mrak
Naslov:	Razvoj turizma v slabše dostopnih podeželskih območjih
Tip dokumentacije:	Diplomska naloga – visokošolski strokovni študij
Obseg in oprema:	103 str., 5 pregl., 39 sl., 8 pril.
Ključne besede:	Zgornje Posočje, Občina Kobarid, Vrsno, podeželje, trajnostni turizem, razpršeni hotel

Izvleček

V diplomski nalogi smo obravnavali razvoj turizma v slabše dostopnih podeželskih območjih na področju Alpskega prostora. Kot širše območje obravnave je bilo določeno območje Zgornjega Posočja, in sicer na delih občin Tolmin in Kobarid. Kot ožje območje raziskave je bila določena vas Vrsno v občini Kobarid. V teoretičnem delu smo opisali podeželski prostor in razvitost turizma ter njegove pozitivne in negativne učinke na prostor. Predstavili smo idejo trajnostnega razvoja, na kateri temelji tudi trajnostni turizem in proučili pravni okvir upravljanja alpskega prostora. V aplikativnem delu smo obravnavali možnosti razvoja razpršenega hotela v prostor na izbranem primeru. Obiskali smo izbran kraj in si ga podrobno ogledali ter izdelali prostorske analize (prikaz rabe površin, vizualna analiza, analiza namembnosti in ohranjenosti objektov idr.), na podlagi česar smo ugotovili, da je kraj primeren kot testni primer za umestitev razpršenega hotela. Izbrali smo 14 primernih objektov, od katerih pa smo 4 kasneje izločili. Preostalih 10 se nam zdi primernih za razvoj razpršenega hotela, ki v prihodnosti predstavlja dovolj velik potencial za razvoj in ohranitev naselja.

BIBLIOGRAPHIC–DOCUMENTALISTIC INFORMATION AND ABSTRACT

UDK:	338.48:711.2/.3(497.4)(043.2)
Autor:	Sara Puž
Supervisor:	Assist. Prof. Alma Zavodnik Lamovšek, PhD
Co-advisor:	Assist. Gašper Mrak
Title:	The development of tourism in rather inaccessible countryside
Documenttype:	Graduation Thesis – Higher professional Studies
Notes:	103 p., 5 tab., 39 fig., 8 ann.
Keywords:	Upper Soča Valley, Municipality of Kobarid, Vrsno, rural area, sustainable tourism, albergo diffuso

Abstract

The purpose of this thesis was to research the development of tourism in rather inaccessible countryside of the Slovenian Alpine region. A wider research area of Upper Soča Valley, namely parts of the municipalities of Tolmin and Kobarid were chosen. The village Vrsno in the municipality of Kobarid was selected as a main area of the research. In the theoretical part, the rural area and the development of tourism as well with its positive and negative effects on the area are described. The idea of sustainable development, on which also sustainable tourism is based, was introduced. Moreover, legal framework of the management of the Alpine area was researched. In the application part the possibility of the development of a “albergo diffuso” hotel in the chosen area was discussed. We visited the area and closely examined it as well as made spatial analyses (the use of the surface, visual analysis, the analysis of purpose and the good condition of the buildings etc.). Based on this examination it was established that the place is suitable as a test example for the installation of a spread hotel. Fourteen suitable objects were selected, from which four were later eliminated. The remaining ten objects seemed to be appropriate for the development of a spread hotel that presents a considerable potential for the development and the preservation of the settlement in the future.

ZAHVALA

Najprej naj se zahvalim mentorici doc. dr. Almi Zavodnik Lamovšek in somentorju asist. Gašperju Mraku za vse nasvete, pomoč in potrpežljivost pri izdelavi diplomske naloge. Najlepša hvala.

Hvala Tini za pomoč pri izdelovanju kart in prijateljici Jani za lektoriranje besedila.

Največja zahvala pa gre celotni moji družini; mami in očetu, ki sta me podpirala v vseh letih študija in nista nikoli obupala nad mano ter fantu, brez katerega ne bi nikoli prišla do te točke kjer sem danes. Hvala vam, ker ste mi vedno stali ob strani, me spodbujali in verjeli vame. Miha, tebi pa še posebej hvala, ker si svoje znanje prenašal name in mi pomagal vedno, ko sem pomoč potrebovala.

KAZALO VSEBINE

STRAN ZA POPRAVKE, ERRATA	I
IZJAVA	II
BIBLIOGRAFSKO–DOKUMENTACIJSKA STRAN IN IZVLEČEK	III
BIBLIOGRAPHIC–DOCUMENTALISTIC INFORMATION AND ABSTRACT	IV
ZAHVALA	V
1 UVOD.....	1
2 PODEŽELJE IN TURIZEM.....	3
2.1 Pojem podeželje.....	3
2.2 Tipološka členitev slovenskega podeželja	4
2.3 Trajnostni razvoj podeželja	7
2.4 Turizem	9
2.5 Turizem v Sloveniji in zakonodaja	10
2.5.1 Organiziranost turizma v Sloveniji	11
2.5.2 Zakonodaja	12
2.6 Učinki turizma.....	12
2.6.1 Pozitivni učinki turizma	12
2.6.2 Negativni učinki turizma	13
2.7 Trajnostni turizem na podeželju.....	15
2.7.1 Trajnostni turizem v Sloveniji	18
2.8 Strategija razvoja turizma v povezavi s podeželjem.....	20
2.9 Butični turizem.....	20
2.10 Razpršeni hoteli	24
2.10.1 Ideja, bistvo in koncept razpršenega hotela.....	24
2.10.2 Nove priložnosti za lokalne prebivalce.....	26
2.10.3 Primeri razpršenih hotelov v Italiji	27
3 TURIZEM V ALPAH.....	30
3.1 Alpe.....	30
3.2 Razvoj turizma v Alpah.....	32
3.3 Vpliv podnebnih sprememb na turizem v Alpah.....	33
3.4 Trajnostni razvoj podeželja v Alpah	34
3.5 Nevarnosti in priložnosti pri razvoju podeželja v Alpah	35
4 PRAVNI OKVIR UPRAVLJANJA ALPSKEGA PROSTORA.....	36
4.1 Alpska konvencija	36
4.1.1 Alpska konvencija v Sloveniji	37
4.1.2 Protokol o izvajanju AK na področju urejanja prostora in trajnostnega razvoja.....	38
4.1.3 Protokol o izvajanju AK na področju turizma	39

4.2	Zakonodaja v Sloveniji	40
4.2.1	Zakon o ohranjanju narave	40
4.2.2	Natura 2000.....	42
4.2.3	Zakon o varstvu okolja.....	43
4.2.4	Zakon o prostorskem načrtovanju.....	44
4.2.5	Triglavski narodni park.....	45
5	PREDSTAVITEV ŠIRŠEGA IN OŽJEGA OBMOČJA OBRAVNAVE	48
5.1	Območje Posočja s poudarkom na Zgornjem Posočju.....	48
5.1.1	Znamenitosti v Posočju	53
5.1.2	Aktivnosti v naravi v Zgornjem Posočju	59
5.2	Občina Kobarid	60
5.2.1	Geografski opis občine.....	60
5.2.2	Družbeno-geografske značilnosti občine	61
5.2.3	Poselitev in prebivalstvo	62
5.2.4	Gospodarstvo v občini.....	65
5.2.5	Opremljenost naselij z dejavnostmi	65
5.2.6	Promet	66
5.2.7	Turizem v Občini Kobarid	66
5.3	Vrsno	67
5.3.1	V zgodovini	69
5.3.2	Statistični, demografski podatki	70
5.3.3	Družabni dogodki na Vrsnem	71
5.3.4	Turistične kapacitete na Vrsnem	72
5.3.5	Analiza vasi.....	73
5.4	SWOT analiza	76
6	PREDLOG UMESTITVE RAZPRŠENEGA HOTELA NA PRIMERU POSOČJA	79
7	ZAKLJUČEK	85
VIRI	87

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Značilnosti razpršenega hotela (Dall'Ara, Dichter, 2007)	26
Preglednica 2: Število prebivalcev po krajevnih skupnostih Občine Kobarid z dne 1.1.2014 (SURS, 2014)	63
Preglednica 3: Število prebivalcev po starostnih skupinah v letih 1999, 2006 in 2014 (SURS, 2014)	63
Preglednica 4: Število prebivalcev Vrsnega po letih (SURS, 2014)	70
Preglednica 5: Analiza objektov, primernih za razpršeni hotel.....	80

KAZALO SLIK

Slika 1:	Podeželska območja v Sloveniji glede na opredelitev OECD	4
Slika 2:	Tipološka členitev podeželja v Sloveniji (izhajajoč iz popisnih podatkov 2002)	6
Slika 3:	Ocena razvitosti slovenskega podeželja	7
Slika 4:	Stebri trajnostnega razvoja	17
Slika 5:	Hiša Franko	21
Slika 6:	Počitniške hiše Nebesa	22
Slika 7:	Pogled na posestvo Pule	22
Slika 8:	Načrt hotelske vasi	23
Slika 9:	Skica razpršenega hotela	27
Slika 10:	Objekti razpršenega hotela v vasi Sutrio	28
Slika 11:	Zasnova razpršenega hotela Borgo Giusto	29
Slika 12:	Alpske države in prikaz območja Alpske konvencije	31
Slika 13:	Karta ekološko pomembnih območij v Sloveniji	41
Slika 14:	Območje Triglavskega narodnega parka	45
Slika 15:	Območje Zgornjega Posočja	48
Slika 16:	Zgoraj: širši prikaz pokrajin, spodaj: pokrajinska delitev Slovenije	49
Slika 17:	Prikaz podnebnih tipov v Sloveniji	50
Slika 18:	Razvoj na podeželju s prikazom avtocestnega križa	52
Slika 19:	Karta prometnih povezav v širšem območju Tolmina in Kobarida	53
Slika 20:	Pogled na Sočo iz Napoleonovega mostu pri Kobaridu	54
Slika 21:	Akumulacijsko jezero	54
Slika 22:	Čudoviti Veliki Kozjak	55
Slika 23:	Medvedova glava v Tolminskih koritih	55
Slika 24:	Napoleonov most	56
Slika 25:	Položaj občine Kobarid na območju Slovenije	60
Slika 26:	Območje občine Kobarid	61
Slika 27:	Krajevne skupnosti v občini Kobarid	62
Slika 28:	Levo piramida za leto 1999, desno piramida za leto 2014	64
Slika 29:	Položaj občine Kobarid na prikazu zasnove prometnih povezav	66
Slika 30:	Širša umestitev vasi Vrsno v prostor	67
Slika 31:	Pozdrav dobrodošlice v vas	68
Slika 32:	Pot do rojstne hiše Simona Gregorčiča je dobro označena	68
Slika 33:	Levo: Vrsno pred 1. svetovno vojno, desno: Vrsno v letu 1951	69
Slika 34:	Vrsno danes	70
Slika 36:	Prikaz starih običajev	72
Slika 35:	Pust na Vrsnem	72
Slika 37:	Foto prerez	74
Slika 38:	Prikaz ohranjenosti objektov s pomočjo grafikona	75
Slika 39:	Shema razpršenega hotela s prikazom fotografij objektov	82
Slika 40:	Oddaljenost objektov od središča hotela (repcije)	84

UPORABLJENE KRATICE

AK	Alpska konvencija
DMV	Digitalni model višin
DOF	Digitalni ortofoto
GIS	Geodetski inštitut Slovenije
GJI	Gospodarska javna infrastruktura
GURS	Geodetska uprava Republike Slovenije
KS	Kataster stavb
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
OECD	Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj
PZS	Planinska zveza Slovenije
RPE	Register prostorskih enot
RS	Republika Slovenija
SPRS	Strategija prostorskega razvoja Slovenije
SRST	Strategija razvoja slovenskega turizma
SSKJ	Slovar slovenskega knjižnega jezika
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
TNP	Triglavski narodni park
TZS	Turistična zveza Slovenije
ZON	Zakon o ohranjanju narave
ZPNačrt	Zakon o prostorskem načrtovanju
ZVO	Zakon o varstvu okolja

1 UVOD

Slovenija je imela, kljub svoji majhnosti, že od nekdaj pomembno lego na območju Evrope. Še danes predstavlja pomemben stik severnih dežel z morjem, ravno tako pa ima pomembno vlogo tudi kot prehod pod Alpami v smeri jugovzhod-zahod. Naša država se razteza na vsega 20.273 km² in je med manjšimi državami v Evropi, vendar se po raznolikosti reliefa območja in vseh danostih, ki jih je deležna, lahko kosa z marsikatero veliko državo oziroma jo celo prekaša. Na območju Slovenije so prisotne značilnosti panonskega, alpskega in mediteranskega sveta, ki se kažejo tako v podnebnju kot tudi v reliefu. Lahko sklepamo, da sta ravno raznolikost in prehodnost največji značilnosti Slovenije. Narava poselitve Slovenije kaže, da je bilo to območje že od nekdaj težko dostopno in posledično tudi težje poseljeno. Ravno tako tudi površine niso bile povsod primerne za obdelovanje. Zato se ni čuditi, da imamo v Sloveniji tako visoko stopnjo razpršene poselitve. Skozi čas se je oblikovalo veliko manjših naselij, ki so naključno posejana po vsem območju države. Ta naselja so nastala večinoma ob vznožju gora, v dolinah in bolj ali manj ravninskem svetu. Življenje v naštetih območjih ni bilo tako oteženo kot v hribovitih predelih države, pa vendar so ljudje živeli tudi na gorskem terenu. In največ gorskih območij je ravno na severozahodu države, na območju Alp. To območje je, izmed vseh predelov Slovenije, tudi najmanj primerno za življenje. Poleg hribovitega terena, ki že samo po sebi dovolj otežuje pogoje bivanja, je tu problematično tudi podnebje. Na severozahodu se pojavljajo najbolj obilne padavine pri nas, saj se tu pojavi trk morskega podnebja, ki s seboj prinaša vlago, v gorske pregrade Alp. Pozimi se te padavine kažejo v obliki snega, ki ravno tako dodatno otežuje potek življenja. Ravno zaradi tega velja severozahodni del Slovenije za enega najbolj ogroženih predelov s strani naravnih nesreč. Nevarnosti pretijo v obliki poplav, visoke snežne odeje, zemeljskih plazov, poleg vsega tega pa tamkajšnja naselja ležijo tudi na potresno aktivnem območju, zaradi česar so bila nekatera izmed njih že nekajkrat poškodovana.

Velik del slovenskega ozemlja velja za podeželskega. Ta podeželska območja pa so, kar zadeva razvitosti, v slabem stanju in se jim ne posveča dovolj pozornosti. Največja nevarnost, ki takšnim območjem preti, je na eni strani odseljevanje mlajše populacije in na drugi strani staranje tistega dela prebivalstva, ki še živi na podeželju, kar kaže na negativni demografski trend. Slednji je že nasploh značilen za bolj oddaljene in težje dostopne kraje na podeželju, v katerih tudi infrastrukturna opremljenost ni ravno sodobna.

Težavo odseljevanja mladih iz manjših krajev bi lahko preprečili z odpiranjem novih delovnih mest v bližini, ki pa bi jih lahko zagotovili tudi z razvojem turistične ponudbe na podeželju.

Trenutni trend turističnega povpraševanja ponuja idealne pogoje za preureditev nekaterih vasi in njihovo oživitvev preko turizma. Ravno to je rdeča nit te diplomske naloge. Ukvarjali se bomo z raziskovanjem in iskanjem možnosti, kako bi se turizem lahko razvil v nekem oddaljenem, težje dostopnem podeželskem kraju ob upoštevanju dejstva, da ne želimo preveč posegati v prostor v smislu gradnje novih objektov. Preučevali bomo možnost apliciranja in razvoja razpršenega hotela. Ideja razpršenega hotela izvira iz sosednje Italije in tam predstavlja že uveljavljen način trženja za turizem primerne prostora. Pri nas je ta oblika ponudbe še dokaj neznana, vendar ima slovenski prostor velik potencial za njen razvoj.

Kot širše območje obravnave v diplomski nalogi je bilo določeno območje pod Julijskimi Alpami, in sicer Posočje. Ko smo to širše zastavljeno območje pregledovali in se šele odločali za ožje območje oziroma kraj obravnave, smo že takoj lahko prišli do nekaterih pomembnih zaključkov, kar zadeva širše obravnavano območje. Že na prvi pogled smo ugotovili, da je Posočje del slovenskega ozemlja, ki je pravzaprav neponovljiv. Neponovljiv v smislu bogate neokrnjene narave, kakršno najdemo le na območju Alp. Neponovljiv v smislu prvega vtisa, ki ga pusti na človeku. In neponovljiv v smislu neskončnih možnosti, ki jih ponuja. Območje Posočja je prekrasno, neokrnjeno, zanimivo, bogato, zgodovinsko, naravno, pestro, pomirjujoče, sproščujoče, adrenalinsko in še in še bi lahko naštevali. Je območje, ki je vsekakor vredno obiska in ogleda.

Kot ožje območje je bila določena vasica Vrsno, ki se nahaja tik ob občinski meji med občinama Kobarid in Tolmin. Leži pod mogočnim Krnskim pogorjem in predstavlja odlično izhodiščno točko za obiskovanje nešteti naravnih in kulturnih znamenitosti Posočja. Za obravnavo v okviru diplomske naloge je Vrsno primerna izbira, saj ponuja vse elemente, ki jih kraj potrebuje za vzpostavitev razpršenega hotela.

2 PODEŽELJE IN TURIZEM

Slovenija se uvršča med države z nadpovprečnim deležem podeželskih območij (Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja 2007-2013, 2009). Slednja predstavljajo nasprotje urbanim območjem; podeželje je torej območje izven gosto naseljenih območij oziroma mest. Tako ga opisuje tudi Slovar slovenskega knjižnega jezika.

Največja in najbolj obsežna območja podeželja se v Sloveniji nahajajo v alpskem in predalpskem svetu, ki prekrivata skoraj tretjino površine države. Tam so tudi najmanj ugodne razmere za razvoj kmetijstva.

Podeželje v Sloveniji je zaradi trenutnega trenda življenja v nevarnosti, da obstane v času in se ne razvija več. Predvsem hribovsko območje, ki ga v celoti štejemo za podeželsko, je najbolj ogroženo, saj je tam depopulacija največja. Mlajši in izobraženi ljudje zapuščajo podeželje in se selijo v urbana središča, ki jim ponujajo večje možnosti za življenje, zato na podeželju ostajajo predvsem starejši ljudje. Zanimanja za kmetijstvo je vse manj, zato se pogosto dogaja, da se prej uspešne in velike kmetije danes opušča. Podeželske, kmetijske površine, ki so bile do pred kratkim redno vzdrževane in obdelovane, se danes zaraščajo in ne prikazujejo pravega videza podeželja. Marsikje se da najti primere, ko se sledi urbanizacije (v obliki drugačnega načina življenja, drugačne kulture ter moderne arhitekture) pojavijo na podeželju in kazijo njihovo pristnost.

Do podeželja se moramo začeti obnašati drugače. Zavedati se moramo pomembnosti funkcij, ki jih podeželje ima. To so na primer proizvodna in delovna funkcija, funkcija varstva okolja, funkcija ohranjanja kulturne in naravne dediščine, funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti ter funkcija počitka. Pri načrtovanju razvoja podeželja se ne sme večje pozornosti dajati eni izmed njih; vse morajo biti obravnavane v enaki meri, v nasprotnem primeru se ravnovesje poruši. (Kranjčević, 2010)

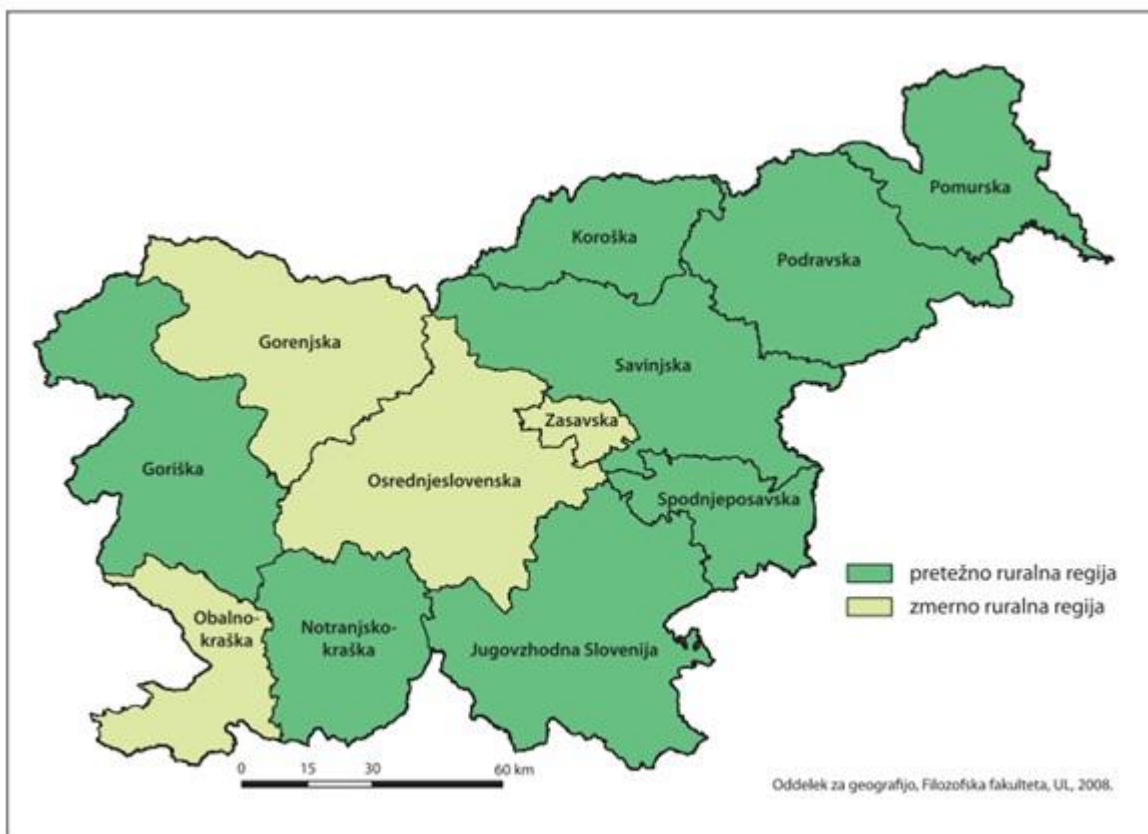
2.1 Pojem podeželje

Kot smo že omenili, podeželje predstavlja območje, ki se nahaja zunaj urbanih središč. V okolici naselij se nahajajo obdelovalna polja, pašniki, travniki, gozd in vodotoki. Za podeželje je značilna manjša poselitev, prebivalci pa se v veliki večini ukvarjajo s kmetijstvom ali gozdarstvom. Ti dve dejavnosti tudi največ prispevata k oblikovanju kulturne krajine. Zaradi manjšega števila prebivalcev, se med njimi stkejo vezi, ki jih v urbanih središčih ne srečamo pogosto. Tudi odnos ljudi do narave je drugačen; narava je bolj cenjena, spoštovana in tudi

negovana. Podeželje počasi (znova) postaja bolj iskan prostor za bivanje intudi za rekreacijo. Tak prostor na človeka vpliva blagodejno in mu omogoča bolj zdravo in mirno življenje. (Klemenčič et al., 2008)

2.2 Tipološka členitev slovenskega podeželja

Tipologija pomeni ureditev oziroma členitev raziskovalnega področja po različnih skupinah glede na določene skupne značilnosti. Mednarodno priznana tipologijo podeželja je podala OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development – Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj). Ta tipologija celotno slovensko območje opredeljuje kot podeželsko. Na ravni statističnih regij so le štiri regije (in sicer: Gorenjska, Zasavska, Osrednjeslovenska in Obalno-kraška statistična regija) opredeljene kot **zmerno ruralne**, vse ostale pa veljajo za **pretežno ruralne**. (Klemenčič et al., 2008)

Slika 1: Podeželska območja v Sloveniji glede na opredelitev OECD

Vir: Klemenčič et al., 2008, str. 116.

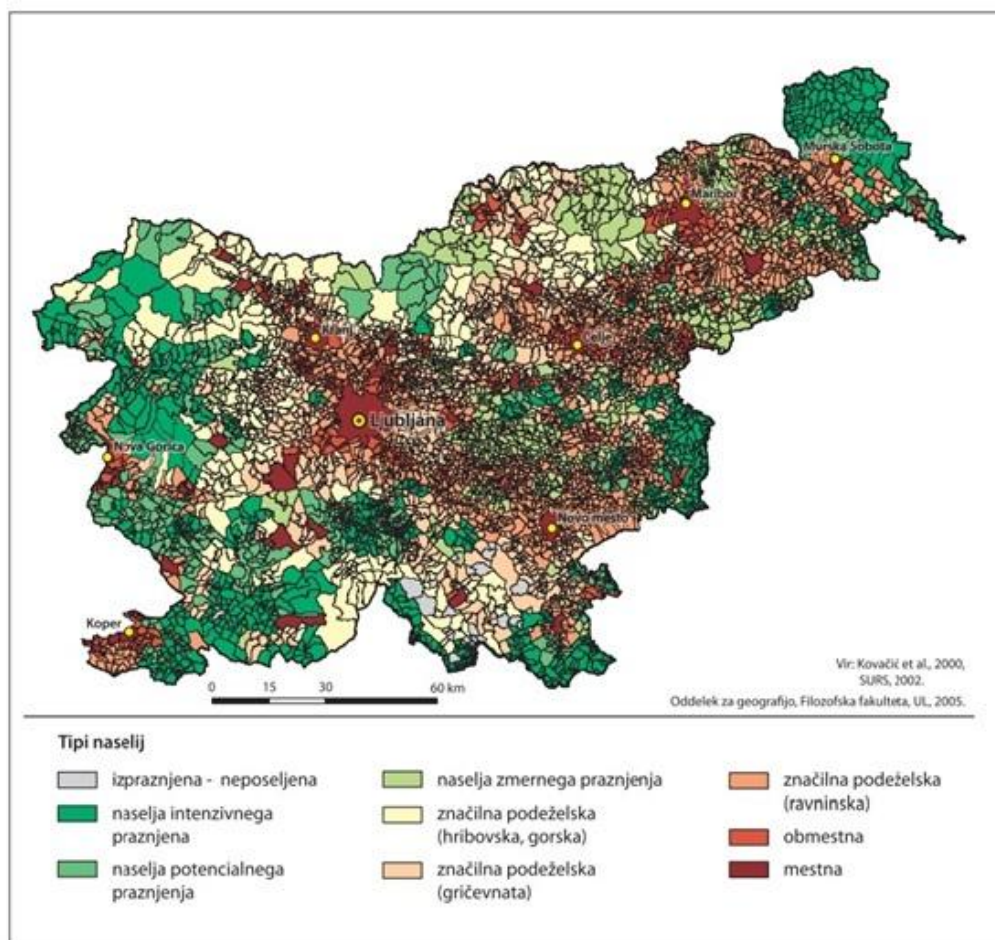
V monografiji Življenjska (ne)moč obrobnih podeželskih območij v Sloveniji, je opisana tipološka členitev slovenskega podeželja, ki jo je izdelal Kovačič s sodelavci (2002). Ta tipologija določa tri različne tipe podeželja: primestna območja, značilna podeželska območja in območja praznjenja. Pri členitvi je bilo zaradi preveč raznolikega podeželja upoštevanih

več različnih kazalcev, kot so na primer nižja stopnja središčnosti, gostota prebivalstva, nadmorska višina, indeks gibanja prebivalstva in podobno. Poleg tega je upoštevan problem depopulacije slovenskega podeželja. Po tej tipologiji so podeželska območja razdeljena v eno od treh vrst, in sicer (Klemenčič et al., 2008):

- **OBMOČJA PRAZNIJENJA** so obrobna in hribovita območja, ki jim grozi nevarnost intenzivnega praznjenja (takšna je petina ozemlja). Ta območja se nahajajo predvsem v zahodni Sloveniji, obkrožajo pa jih območja zmernega in potencialnega praznjenja. Vsa območja praznjenja skupaj predstavljajo več kot dve petini ozemlja (približno 15 % slovenskega prebivalstva).
- **ZNAČILNA PODEŽELSKA OBMOČJA** zavzemajo skoraj polovico ozemlja države. Po omenjeni tipologiji so razdeljena glede na nadmorsko višino, na kateri ležijo, na ravninska, gričevnata, hribovita in gorska območja. Značilna podeželska območja so tista, ki se nahajajo med območji praznjenja in primestnimi podeželskimi območji.
- **PRIMESTNA PODEŽELSKA OBMOČJA** so tista območja, kot že samo ime pove, ki se nahajajo ob večjih mestih. Takšnega je približno 6 % ozemlja, na njem pa živi približno 15 % prebivalstva. Poleg primestnih podeželskih območij so definirana še **MESTNA OZEMLJA**, ki zavzemajo le približno 2 % ozemlja, na katerem sta že leta 1991 živeli kar dve petini prebivalcev (danes je ta številka še večja).

Avtorja knjige Členitev slovenskega podeželja (Kladnik, Ravbar, 2003) sta v svojem delu obravnavala temo razvitosti slovenskega podeželja. Pri določanju stopnje razvitosti sta upoštevala veliko različnih dejavnikov, ki vplivajo na razvitost podeželja. Ugotovila sta, da je splošna ocena razvitosti podeželja na zahodnem delu države boljša kot na vzhodnem. Kar je pravzaprav nepričakovano. Med manj razvita podeželska območja spadajo vidno neurbanizirana naselja, v katerih je stopnja depopulacije že zelo visoka; nekatera izmed njih veljajo za odmirajoča naselja (Klemenčič et al., 2008).

Klemenčič je s sodelavci oblikoval svojo vrsto tipološke členitve, v katero so kot glavna dejavnika razvoja podeželja vključili družbenogospodarske razmere in sestavo prebivalstva. Po njihovem mnenju sta ta dva dejavnika odgovorna za dosedanji in nadaljnji razvoj podeželja.

Slika 2: Tipološka členitev podeželja v Sloveniji (izhajajoč iz popisnih podatkov 2002)

Vir: Klemenčič et al., 2008, str. 118.

Glede na razvoj so oblikovali tri tipe podeželja (Klemenčič et al., 2008):

- **Podeželje dobrih priložnosti**

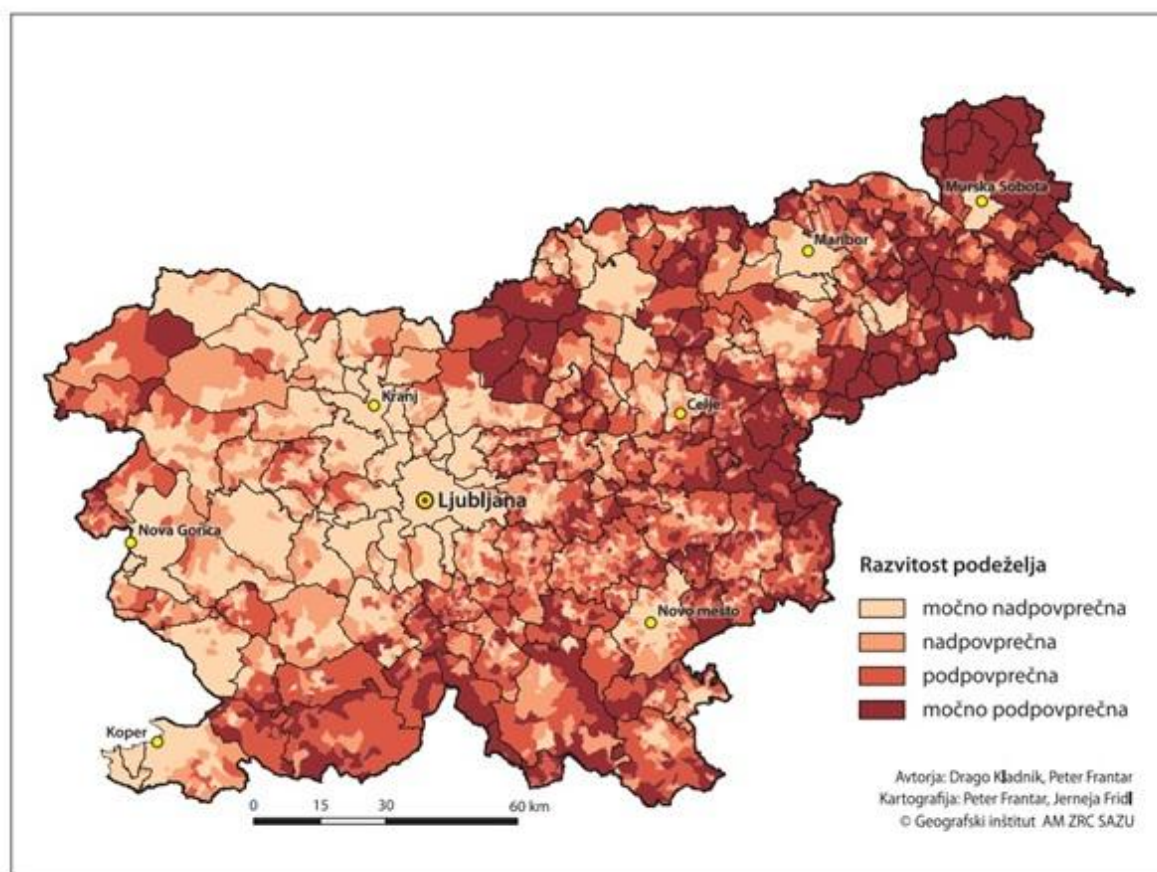
Za ta tip podeželja so značilna trdna gospodinjstva, za katera velja, da imajo veliko, celo nadpovprečno število družinskih članov in veliko število otrok. Pri tem tipu je moč zaznati tudi druge dejavnike, ki so ugodni za razvoj podeželja.

- **Zastajajoče podeželje**

Pri tem tipu je značilna pestra sestava gospodinjstev, z ugodnim številom članov ali z njihovo ugodno izobrazbo. Sem spada tudi območje Zgornjega Posočja.

- **Odmirajoče podeželje**

Med odmirajoče podeželje spadajo večja območja, ki imajo zelo neugodne demografske in družbenogospodarske kazalnike.

Slika 3: Ocena razvitosti slovenskega podeželja

Vir: Klemenčič et al., 2008, str. 119

Razvoj podeželskega prostora je v veliki meri odvisen tudi od njegove dostopnosti. Za težje dostopna podeželska območja v Sloveniji veljajo: na zahodu območje Zgornjega Posočja, na jugu države občine Kočevje, Ribnica in Cerknica ter gozdnat del občine Ilirska Bistrica, na vzhodu obmejno območje v okolici Krškega in predel Kozjanskega hribovja.

2.3 Trajnostni razvoj podeželja

Izraz trajnostni razvoj se je prvič pojavil že leta 1987, ko ga je v enem od svojih poročil omenila Svetovna komisija za okolje in razvoj (angl. World Commission on Environment and Development; WCED). Takrat so trajnostni razvoj opredelili kot sposobnost zadovoljevanja trenutne potrebe, ne da bi pri tem ogrozili zadovoljevanje potreb prihodnjih generacij. (Wikia, 2014)

Ideja o takšnem načinu ohranjanja narave in naravnih virov se je kaj hitro razširila po svetu in bila zelo dobro sprejeta. Pet let po prvi omembi trajnostnega razvoja so se na svetovni konferenci Organizacije združenih narodov o okolju in razvoju v Riu de Janeiru zbrali

predstavniki 179 držav in določili, da je treba to idejo razvijati še naprej. V ta namen so sprejeli Agendo 21. To je sklepni dokument omenjene konference za uresničitev trajnostnega razvoja v 21. stoletju, ki vsebuje priporočila za zmanjševanje negativnih vplivov na okolje. (Wikia, 2014)

Za trajnostni razvoj podeželja se moramo truditi ljudje, takšen razvoj ne pride sam od sebe. Potrebni je veliko naporov, odrekani in truda, da lahko dosežemo tak način razvoja podeželja, ki bo koristil tako trenutnim prebivalcem, kot tudi njihovim naslednikom. Ko govorimo o razvoju podeželja, je pomembno, da se spodbuja razvoj nečesa novega, inovativnega. Ravno tako je pomembno, da se razvijajo različne dejavnosti, ki podeželje popestrijo.

Podeželje, ki je največkrat umeščeno v naravno okolje, v svoji paleti izborov ponuja tudi nekatere naravne oziroma okoljske vire, kot so gozdovi, les, čista voda in zrak, toplota sonca ipd. Ti viri so velikokrat podcenjeni, vendar ne bi smelo biti tako. Zdi se, da bo v prihodnosti vedenje in zavedanje o pomembnosti teh neokrnjenih virov narave veliko večje. Predvsem zaradi neprestanega globalnega segrevanja, izpusta CO₂, onesnaževanja okolja in še česa. Pri razvoju podeželja igra pomembno vlogo tudi medsebojna povezanost med podeželjem in urbanih območji. Razvita mesta ponujajo in zagotavljajo razne storitve, od javnega prevoza do zdravstvenih storitev, tam se nahajajo izobraževalne in vzgojno-varstvene ustanove, banke, pošte, trgovine ipd. To so storitve, ki jih na podeželju ni, a so v današnjem času nujno potrebne. Ravno tako pa tudi podeželje urbanim območjem ponuja svoje dobrine; naravo, krajino, zrak, vodo, prostor za rekreacijo in sprostitvev, hrano ter vire energije. Vse kaže na to, da urbana območja brez podeželja (in obratno) pravzaprav ne morejo normalno funkcionirati. Za povečanje nujno potrebnega sodelovanja med mesti in podeželjem bi se bilo treba potruditi tudi v smislu trajnostnega razvoja.

V Tretjem poročilu o stanju Alp, katerega glavna tema je trajnostni razvoj podeželja in inovacije, so kot primere sodelovanja mesta s podeželjem podani nekateri primeri dobre prakse v tujini. Eden od primerov prikazuje večjo turistično agencijo v urbanem središču, ki povezuje več turističnih agencij iz manjših, okoliških regij v eno večjo agencijo. S tem so povečali moč in vpliv marketinga ter promoviranja naravnih danosti celotnega območja. Drugi, zelo zanimiv primer, ki bi lahko bil vključen tudi v naše alpsko okolje, je primer ukrepa, zasnovanega na organizacijski ravni. Gre za neko obliko kartice, ki pokriva večje območje na Tirolskem, tako imenovana »Vzhodnotirolska kartica«. Imetnik kartice lahko brezplačno oziroma ceneje potuje s prevozi javnega značaja, prav tako pa lahko obiskuje razne muzeje

ter izkorišča ugodnosti pri ponudbah aktivnega preživljanja prostega časa. (Stalni sekretariat Alpske konvencije, 2011)

Oba od teh primerov bi bila zelo primerna za apliciranje v naše okolje. Glede na majhnost naše države je eden od teh primerov pravzaprav že prisoten v našem prostoru. Turistična zveza Slovenije je nacionalna turistična društvena organizacija, ki združuje več kot 600 turističnih društev in drugih turističnih organizacij po celi državi (TZS, 2014), zato bi jo lahko primerjali s prvim, zgoraj predstavljenim primerom. Turistična zveza je na svojem področju delovanja zelo aktivna, vseeno pa rezultati njenega dela niso dovolj dobri. Slovenija je premalo predstavljena, premalo promovirana država. Ravno tako pa je tudi promocija znotraj države slaba; velika večina prebivalcev Slovenije se sploh ne zaveda, kakšne lepote naša država skriva.

2.4 Turizem

V različnih virih literature lahko najdemo številne različne opredelitve oziroma definicije pojma turizem. Opredelitve so različne zato, ker je to pravzaprav zelo težko opredeljiv pojem, saj je turizem skupek raznolikih interesov, obenem pa velja tako za gospodarski kot družbeni pojav. Turizem se neprestano razvija in njegov obseg se iz dneva v dan veča. Zato je pri definiranju pojma treba upoštevati vedno nove elemente. Veliko definicij je takih, ki pojem opredeljujejo le enostransko; ene s poudarkom na potovanjih za zabavo, druge s poudarkom na gospodarskem pomenu turizma z vsemi njegovimi ekonomskimi vzroki, posledicami in značilnostmi ter tretje izključno za namene statističnega spremljanja pojava. Odvisno kdaj in kje ter s kakšnim namenom so definicije nastajale. (Zorko, 1999)

Kot prva sta ta pojem že leta 1942 opredelila Švicarja Walter Hunziker in Kurt Krapf, ki sta zapisala, da je turizem »celota odnosov in pojavov, ki nastanejo zaradi potovanja in bivanja tujcev v nekem kraju, če to bivanje ne povzroči stalne naselitve in ni povezano s pridobitno dejavnostjo« (Turnšek, 2002).

Leta 1991 je bila na mednarodnem srečanju strokovnjakov statistikov v Ottawa podana definicija, ki pravi, da je turizem splet odnosov in pojavov, povezanih z aktivnostjo oseb, ki potujejo in bivajo v krajih zunaj stalnega bivališča neprekinjeno do največ enega leta zaradi preživljanja prostega časa, poslovnih in drugih razlogov (prav tam).

Svetovna turistična organizacija je leta 1994 turizem opredelila kot aktivnosti, ki so povezane s potovanjem in z bivanjem oseb izven običajnega življenjskega okolja za ne več kot eno leto zaradi zabave, poslov in drugih motivov (prav tam).

Slovar slovenskega knjižnega jezika turizem opredeljuje kot »pojav, da kdo potuje, začasno spremeni kraj bivanja zaradi oddiha ali razvedrila« (SSKJ, 2014).

Statistični urad v svojih pojasnilih turizem opredeljuje kot »splet dejavnosti oseb, ki potujejo in bivajo v kraju zunaj svojega običajnega okolja zaradi preživljanja prostega časa, sprostitve, poslov ali iz drugih razlogov, in sicer najmanj en dan (z najmanj eno prenočitvijo), vendar ne več kot eno leto (365 dni) brez prekinitve« (SURs, 2014).

To je le nekaj opredelitev pojma turizem. In ne glede na to katero izberemo, vse kot bistveni značilnosti turizma podajajo potovanje in bivanje izven kraja, v katerem turist stalno prebiva.

Turizem v današnjem času predstavlja enega od glavnih panog svetovnega gospodarstva. Je področje, ki se neprestano spreminja, dopolnjuje, izboljšuje. Z razvojem in napredkom tehnologije se namreč nadgrajujejo tudi trendi v turizmu.

2.5 Turizem v Sloveniji in zakonodaja

Želja Slovenije, da bi postala razvita turistična destinacija z raznoliko in kakovostno turistično ponudbo, se počasi uresničuje (SRST 2012–2016, 2012). S ponudbo atraktivnih in raznolikih turističnih proizvodov počasi postaja zaželena destinacija tudi za turiste, ki prej za Slovenijo skorajda niso vedeli. Slovenija ima veliko prednosti. Ena izmed njih je v njenem majhnem obsegu, a veliki raznolikosti. Njena lega v središču Evrope ji daje priložnost, da se dokaže kot odlično izhodišče za obisk največjih evropskih znamenitosti. Prav tako ima velik pomen, da je mnogim turistom pravzaprav neznana; je še neodkrita destinacija v Evropi.

Slovenija si močno prizadeva za to, da bi se v veliki meri oziroma najbolj, kolikor se da, posvečala načelom trajnostnega razvoja, ki temeljijo na štirih osnovnih principih: okoljskem, družbenem, gospodarskem in podnebnem. Prav trajnostni razvoj je tisti, ki narekuje nadaljnji razvoj turizma in ga usmerja v smer zelenega, aktivnega in zdravega načina preživljanja prostega časa. (SRST 2012–2016, 2012)

Temeljna področja turistične ponudbe so naslednja (SRST 2012–2016, 2012):

- aktivne počitnice (poleti in pozimi),
- mesta in kultura,
- turizem na podeželju in ekoturizem,
- narava,
- hrana in pijača,
- zdravje in dobro počutje,
- poslovni turizem,
- zabava in igralništvo,
- ponudba za zahtevnejše (predvsem premožnejše) turiste,
- ponudba za mlade – mladinski turizem.

2.5.1 Organiziranost turizma v Sloveniji

Slovenski turizem je relativno dobro organiziran in povezan. Organiziranost turizma lahko razdelimo na tri ravni, in sicer na nacionalno, regionalno in lokalno raven.

Glavno besedo pri razvoju turizma na **nacionalni ravni** ima Vlada Republike Slovenije in ustrezna ministrstva (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo oz. Sektor za turizem), dodatno še upravne enote, lokalne oblasti itd. Na **regionalni ravni** se za razvoj turizma zavzemajo organizacije, ki združujejo turistična društva iz iste regije. Takšne organizacije so na primer Gorenjska turistična zveza, Istrska turistična zveza, Pomurska turistična zveza, Turistična zveza Zgornjega Posočja, Turistična zveza Brkini in ostale zveze. Te se skupaj trudijo za doseganje enakih ciljev na svojem območju delovanja. Na **lokalni ravni** prevladuje delovanje turističnih društev. Po podatkih turistične zveze Slovenije je na območju države trenutno registriranih okoli 700 turističnih društev. Ta so izredno pomembna za razvoj turizma na lokalni ravni, saj skrbijo za izvedbo turističnih prireditev, izvajajo turistično informacijsko dejavnost, poleg tega pa tudi spodbujajo domačine k sodelovanju in jih usmerjajo k ohranjanju kulturne dediščine in naravnih vrednot. Poleg turističnih društev se na lokalni ravni pojavljajo še lokalne turistične organizacije (LTO), ki pospešujejo razvoj turizma na lokalnem območju. (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2014)

Ne glede na to, na kateri ravni določena organizacija deluje, vse delujejo z enakim ciljem; vse se trudijo, da bi se v Sloveniji turizem neprestano razvijal ter da bi Slovenija postala bolj prepoznavna in tako tudi bolj konkurenčna turistična destinacija.

2.5.2 Zakonodaja

V Sloveniji se zakonodaja s področja turizma močno prepleta z zakonodajo s področja dejavnosti gostinstva. Glavni predpis, ki ureja področje turizma je Zakon o spodbujanju razvoja turizma (ZSRT, Ur. list RS, 02/04), poleg tega pa področje posredno ureja še cela zbirka drugih zakonov, pravilnikov in uredb kot so npr.: Uredba o Slovenski turistični organizaciji, Uredba o razvojnih spodbudah za turizem, Zakon o ohranjanju narave, Zakon o gostinstvu, Zakon o gorskih vodnikih, Zakon o igrah na srečo, Zakon o varnosti na smučiščih itd. (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2014)

2.6 Učinki turizma

Zaradi velikega obsega in množičnosti lahko učinke turizma zaznamo skoraj na vsakem koraku. Opazi se v prostoru, kjer se pojavlja, v dejavnostih, ki se izvajajo v njegovem okviru in tudi na ljudeh (domačinih v turističnih krajih, zaposlenih v turizmu in na turistih). Turizem vpliva na razvoj krajev, območij, držav, posameznih dejavnosti, na okolje, na ohranjanje naravne in kulturne dediščine, na življenje domačinov ter na telesno in duševno počutje turistov. Na vse naštetu turizem praviloma vpliva pozitivno. Posledice razvoja te panoge pa niso nujno pozitivne. Lahko so tudi negativne. (Zorko, 1999)

2.6.1 Pozitivni učinki turizma

Med pozitivnimi učinki je na prvem mestu zagotovo učinek na gospodarstvo. Z večanjem števila turistov, ki so za svoje ugodje pripravljeni plačati vedno višjo ceno, se povečuje tudi ponudba tistih, ki želijo proti plačilu ponuditi določeno storitev. Posledično se večja potreba po določenih vrstah storitev, ponudba se nadgrajuje, kraji se razvijajo, širi se obseg že obstoječe proizvodnje in pojavi se nova, povečuje se število delovnih mest, kar ugodno vpliva na zaposlovanje domačega prebivalstva in ljudem zagotovi stalen vir zaslužka. Večji zaslužek poveča kupno moč prebivalstva, dvigne življenjski standard na obravnavanem območju in končno tudi prepreči odseljevanje, ki je velika nevšečnost manjših krajev in mest s slabimi zaposlitvenimi možnostmi. In tako se sklone krog, v katerem se elementi tesno povezujejo drug z drugim in pravzaprav drug brez drugega ne morejo niti obstajati. (Zorko, 1999)

Pod druge, neekonomske pozitivne učinke štejemo predvsem vlogo turizma, ki jo ima na nekaterih področjih kot so kultura, zdravstvo, rekreacija, politika in podobno. Ti učinki se največ kažejo posredno na človeku. Ta si na počitnicah oziroma oddihu odpočije, obnovi telesne in duševne moči, razširi obzorje, se nauči česa novega ipd. To pa ima posredni vpliv

na blagostanje družbe kot celote; človek je sposobnejši za delo, ustvarjalnejši, manj odsoten z dela zaradi bolezni ipd. (Zorko, 1999).Rekreacija, zdravje in sprostitev igrajo pri tem pomembno vlogo. Vse več je namreč takšnih turistov, ki si želijo aktivnih počitnic. Ta pojem pa si vsak razlaga na svoj način. Za nekatere so aktivne počitnice povezane le s športom in drugačnimi fizičnimi aktivnostmi, za nekatere pa takšne počitnice pomenijo, da svoje znanje in vedenje bogatijo z obiski muzejev, gledališč in drugih prvin kulturne dediščine.

2.6.2 Negativni učinki turizma

Vedno radi rečemo, da je v vsaki slabi stvari nekaj dobrega. Verjetno velja tudi obratno. Vsaj v turizmu je tako. Ne glede na to, da v turizmu vidimo zelo veliko pozitivnih stvari, ki jih ta prinese s seboj (od povečanja delovnih mest, do razvoja in prepoznavnosti manj znanih in manjših krajev itd.), pa je turizem krivec tudi za negativne stvari, ki se ob njegovi dejavnosti pojavljajo. Danes velja prepričanje, da ima že skoraj vsaka pozitivna funkcija turizma vsaj še eno negativno. In te negativne vplive se v današnjem času trudimo vsaj čim bolj zmanjšati, če ne že kar odpraviti. (Zorko, 1999)

Med najbolj opazne negativne učinke spadajo (Zorko, 1999):

- uničevanje okolja in razvrednotenje naravnih dobrin,
- ogrožanje kulturnih dobrin,
- onesnaževanje,
- opuščanje osnovnih dejavnosti,
- prometne nevšečnosti,
- požari,
- razprodaja prostora,
- kriminal in prostitucija,
- posnemanja in konflikti,
- sezonski značaj turizma.

V nadaljevanju bomo predstavili nekatere izmed njih.

Vpliv turizma na okolje in prostor

Turizem je že od nekdaj močno povezan z okoljem. Ljudi v nek turistični kraj največkrat pritegnejo razne zanimivosti in znamenitosti. V zadnjem času je največkrat glavna atrakcija narava sama.

Delovno aktiven človek namreč večino svojega časa preživi v službi, preostali čas pa neprestano vlaga v druge stvari, kot je na primer skrb za družino ali mogoče šolanje. Bistveno je, da mu časa zase in za zadovoljevanje svojih osebnih potreb, kronično primanjkuje. Zato je nujno potrebno, da se zaveda pomembnosti oddiha in počitnic, ki mu, kot je bilo že omenjeno, povrnejo moči za nadaljnje delo. Ravno zaradi vsakodnevnega stresa, obremenjenosti, skrbi in zaradi zelo hitrega tempa življenja si vse več ljudi želi oddiha v naravi, kar človeka notranje sprosti.

Vplivi turizma na okolje se kažejo predvsem v obremenjenosti in prenasičenosti prostora. Če vzamemo za primer poletni turizem; kot posledica poletnega turizma se je pojavila povečana in pospešena gradnja v obmorskih mestih, ki so že pred tem imela precejšen obisk turistov. Število turistov se je tako še povečalo, kar je seveda negativno vplivalo na domače prebivalstvo in kraj. Nepopisna gneča na cestah, v trgovinah in na poštah, prerivanje na plaži, onesnaženost morja, pomanjkanje prostih parkirnih mest, preobremenjenost komunalnih naprav, smeti in drugi odpadki, premajhna kakovost storitev itd. Vse to so razlogi, ki ljudi vse bolj odvrtaajo od takšnih počitnic v mondenih naseljih in jih usmerjajo v neokrnjeno naravo, na neobljudene otoke ali na skrite koticke obale, kjer se zgodba, ob nezadostni zaščiti teh krajev, lahko ponovi (Zorko, 1999).

Podobno se vpliv prevelikega turizma kaže tudi v času zimskih počitnic. Zaradi izgradnje ogromnih smučišč in žičnic so se skrčili obsegi mnogih neokrnjenih gozdov. Smučišča se večajo in širijo, turisti pa lahko do njih (tudi višjih predelov) dostopajo po novo zgrajenih cestah. Avtomobili, avtobusi, motorne sani in razni stroji za urejanje smučišč povzročajo hrup, ki ne sodi v neokrnjeno naravo in iz njihovega naravnega okolja, iz njihovega domovanja, odganja divjad. Zaradi prevelikega posega v naravo se pojavlja erozija prsti, število snežnih plazov pa se iz leta v leto veča. (Zorko, 1999)

Že samo iz teh dveh primerov vidimo, kako veliki so lahko negativni vplivi prevelikega in nenadzorovanega razvoja množičnega turizma. To je zadosten razlog, da je treba okolje in naravo ustrezno zaščititi, preden se takšni vplivi pojavijo. Ravno zato poskušajo države, vsaka po svoje, zaščititi svoj prostor prek raznih zakonov, omejitev, predpisov in ukrepov.

Sezonski značaj turizma

Sezonski turizem oziroma turizem, ki se pojavlja le v določenih obdobjih v letu, pomeni naval zastrašujoče velike množice turistov v turistične kraje. Mnogi izmed teh krajev si želijo, da bi turistična sezona trajala kar čez celo leto in da ne bi bila omejena le na npr. poletje ali zimo. Tako bi se turisti razporedili čez leto, kar bi pomenilo manj gneče v vrhuncih sezone. Seveda

pa to nikakor ne more veljati za turistične kraje ob morju, ki služijo v času poletnih počitnic ali pa za kraje ob smučiščih, ki so aktualnejši v času zime. Slaba stran sezonskega turizma je, poleg gneče, sezonska zaposlitev in višje cene ponudbe (tudi v trgovinah). (Zorko, 1999)

Preprečevanje negativnih učinkov turizma

Kot smo že omenili, turizem negativno vpliva na naravno okolje, pa tudi na domače prebivalce. Predvsem zaradi preobremenjenosti in onesnaževanja. Zato se določajo zakoni in druge omejitve, ki poskušajo naravni prostor zaščititi pred nadaljnjimi negativnimi vplivi. V svetu kot tudi pri nas se ravno iz tega razloga vse bolj razvija turizem, ki naravnemu okolju škodi v najmanjši možni meri oziroma raje sploh ne. Gre za turizem, ki se zaveda svojih nepopravljivih posledic in se poskuša temu izogniti. Ve, da je treba neokrnjeno naravo pustiti točno takšno kot je. Za vse tiste ljudi, ki pridejo za nami. To je tako imenovani trajnostni turizem.

2.7 Trajnostni turizem na podeželju

Turizem je močno povezan in posledično tudi odvisen od okolja in narave. Brez razgibanega okolja in danosti narave se nikoli ne bi razvil v takšni meri, kot se je. Kot smo že med navajanjem vplivov, ki jih turizem prinaša s seboj, omenili, pa se negativne posledice prevelikega razvoja na žalost kažejo tudi na okolju. Te posledice so predvsem velika poraba energije in vode, ustvarjanje odpadkov ter mobilnost in onesnaževanje zraka. Protiutež temu negativnemu vplivu in vse večjemu navalu turistov oz. kakor temu pravimo, masovnemu turizmu, predstavlja tako imenovani trajnostni turizem, ki deluje po načelu trajnostnega razvoja.

Trajnostni turizem danes razumemo kot obliko razvoja turizma, ki upošteva ekonomske, družbeno-kulturne, okoljske in podnebne dejavnike, ki se pojavljajo kot posledica turizma. V zadnjem času so se, ob povečanem povpraševanju po tovrstnih storitvah, razvile različne oblike trajnostnega turizma. Po četrtem poročilu o stanju Alp (Trajnostni turizem v Alpah), ki ga je izdal Stalni sekretariat Alpske konvencije (2013), bomo našli nekatere izmed njih.

Ekoturizem ali **zeleniturizem** je turizem, ki se izvaja v naravnem okolju. Zanj je značilno, da temelji na ohranjanju narave in naravnih virov, turisti pa se v času počitnic naučijo kaj novega. Ekoturizem poleg tega skrbi za družbenogospodarske koristi na lokalni ravni, saj predstavlja podporo lokalnim restavracijam in hotelom, nakupu izdelkov domače obrti, uporabo storitev lokalnih prebivalcev ipd.

Pri **etičnem** ali **odgovornem** turizmu ne gre toliko za obliko turizma, ampak bolj za moralni nauk, ki ga le-ta nosi. Turiste osvešča o strpnosti, človekovih pravicah in svoboščinah ter spoštovanju različnosti med ljudmi.

Načelo **geoturizma** je podobno kot pri ekoturizmu, saj tudi ta spodbuja ohranjanje okolja in virov, vendar ta upošteva geološke posebnosti ter blaginjo lokalnih prebivalcev. Poleg tega predstavlja zgodbo prostora kot zaokroženo celoto, ki vključuje zgodovino, kulturo, krajino, kulinariko, umetnost, lokalno floro in favno ipd.

Socialni turizem v ospredje postavlja potrošnike s posebnimi potrebami, družine, mladino, upokoјence, ljudi s duševnimi motnjami... Delovanje socialnega turizma je ponavadi postavljeno v posebne centre za skupine. Cilj te vrste turizma je omogočiti počitnice tudi tistim, ki spadajo v skupino socialno ogroženih.

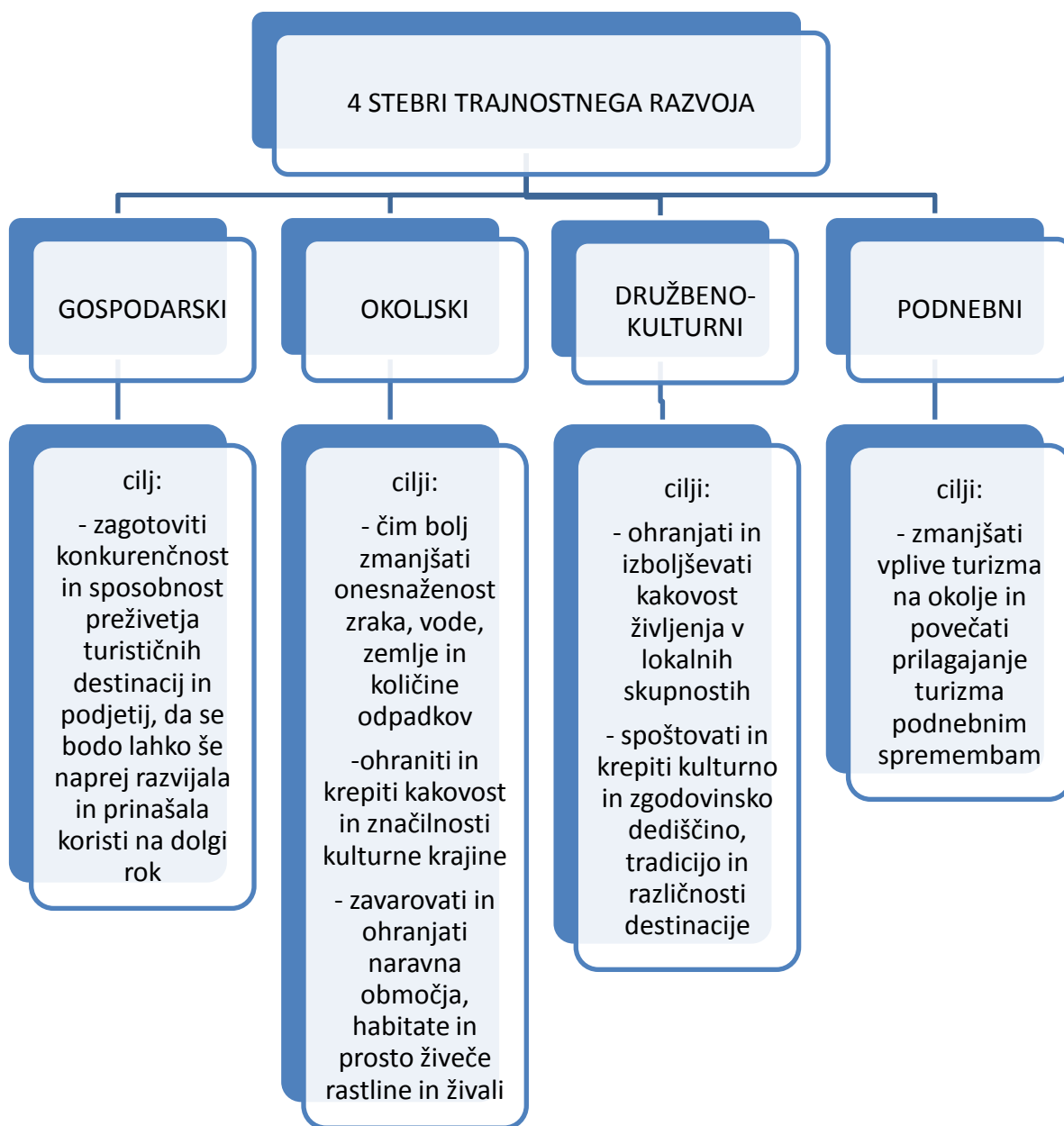
Kmečki turizem oziroma turistične kmetije svojim obiskovalcem v osnovi ponujajo bogato kulinarično izkušnjo (velika ponudba hrane, kuharske delavnice...), poleg tega pa še oddih v naravi, možnost različnih športnih in rekreacijskih aktivnosti, nekatere celo razvajanje v lastnih velnes centrih.

Velnes turizem je turizem dobrega počutja in hkrati tudi višjega kakovostnega nivoja. Je oblika zdravstvenega turizma, ki daje poudarek zdravju (nega telesa, fitnes, zdrava prehrana, sproščanje, razvajanje). Ta vrsta turizma je ena izmed najaktualnejših v zadnjem času, saj postaja ponudba na tem področju vse ugodnejša in tako dostopna skoraj vsem. Poleg tega pa človek današnjega časa zaradi hitrega tempa življenja potrebuje več sprostitve.

Čeprav poleg zgoraj naštetih vrst turizma obstajajo tudi še nekatere druge, pa je ekoturizem najpogosteje uporabljen izraz za turistično preživljanje prostega časa na podeželju. Tudi »mednarodna zveza za ekoturizem je ekoturizem opredelila kot potovanja v naravna območja oziroma kot obliko turizma, ki odgovorno varuje naravo in spodbuja blaginjo lokalnega prebivalstva. Gre za potovanja v neokrnjena naravna območja, ki naj bi jih obiskovalci s svojim odgovornim ravnanjem, torej z neagresivnim poseganjem v naravo, takšna tudi ohranjali. Ekoturizem raje kot na količino turistov prisega na kvaliteto.« (Bodi eko, 2011). Tudi mi bomo izraz ekoturizem uporabili za oznako turizma na podeželju.

V Sloveniji predstavlja ekoturizem zelo pomembno obliko turistične ponudbe, ki je v največji meri zastopana prek turističnih kmetij. V zadnjem času se je število teh kmetij precej povečalo. Ljudje, ki se ukvarjajo s kmetijo in v sebi nosijo tudi podjetniško žilico, se velikokrat

odločijo za odprtje kmečkega turizma, saj ima ta veliko perspektivo. Med obiskovalci so takšne vrste ponudbe namreč zelo priljubljene, saj na enem mestu ponujajo veliko priložnosti; od stika z naravo, oddiha, sprostitve, pa do kulinarčnih in kulturnih doživetij. Prednost turističnih kmetij je v njihovem odnosu do narave. Velikokrat se s turistično kmetijo ukvarja celotna družina in že samo iz tega vidika so te kmetije trajnostno naravnane, saj se lastniki trudijo, da bi okolje ostalo takšno kot je tudi za prihodnje generacije. Ravno okolje je namreč najpomembnejši dejavnik za uspešen razvoj ekoturizma.

Slika 4: Stebri trajnostnega razvoja

Vir: LTO Sotočje, 2010.

2.7.1 Trajnostni turizem v Sloveniji

Slovenija ima več kot odlične pogoje za trajnostni oziroma zeleni turizem, saj ima vse elemente, ki so opredeljeni kot glavne sestavine takšne vrste turizma. Ima pestro, zanimivo in raznoliko krajino, omogoča življenje veliko vrstam rastlin in živali, narava je izredno dobro ohranjena in vodni viri so v veliki večini (zaenkrat še) neokrnjeni. Slovenija je v svetu poznana kot zelena turistična destinacija, kar pa se bolj nanaša na naravo in manj na prizadevanje države, da bi zeleno miselnost vnesla v svoje trženje, proizvode ali celo v turistično infrastrukturo.

Vlada RS je že v Zakonu o spodbujanju razvoja turizma (ZSRT) v svojem drugem členu določila, da razvoj turizma v Republiki Sloveniji temelji na načelih trajnostnega razvoja, ki upošteva enakopravno obravnavo gospodarske, socialne in okoljske razvojne komponente (ZSRT, Ur. l. RS, št. 02/04). Vendar pa se to določilo dejansko le malo izvaja. Slovenija ne daje dovolj poudarka trajnostnemu razvoju, saj je ponujanje narave, ki je kot takšna že ustvarjena, občutno premalo. Za doseganje pozitivnih rezultatov na tem področju bo treba vložiti še veliko truda.

Pri uveljavljanju trajnostnega razvoja v Sloveniji igra veliko vlogo Umanotera – Slovenska fundacija za trajnostni razvoj. Ta je leta 1995, skupaj z nekaterimi nevladnimi organizacijami, pripravila dokument z naslovom Agenda 21 za Slovenijo, v katerem so podana načela trajnostnega ravnanja družbe. Ta načela so (Agenda 21 za Slovenijo, 1995):

- spoštovanje občestva življenja in odgovornosti zanj,
- izboljšanje kakovosti človekovega življenja,
- ohranjanje vitalnosti in pestrosti Zemlje,
- čim korenitejše zmanjševanje izčrpavanja neobnovljivih virov,
- upoštevanje nosilne sposobnosti Zemlje,
- spreminjanje osebnega odnosa in ravnanja,
- usposabljanje skupnosti za samostojno in odgovorno ravnanje z okoljem,
- oblikovanje državnega okvira za povezovanje razvoja in ohranitve ter
- ustvarjanje svetovnega zavezništva.

Agenda 21 za Slovenijo je bila sestavljena kot odgovor na neupoštevanje načel o trajnostnem razvoju. Agenda za področje turizma narekuje cilje, ki pravijo, da mora turizem temeljiti na naravnih vrednotah in ne sme agresivno posegati v naravo, poleg tega pa mora zagotavljati dohodek predvsem domačemu prebivalstvu. Narekuje izrabo naravnih danosti države kot enega izmed glavnih dejavnikov kakovosti v turizmu, vendar je pri tem treba

upoštevati tudi določene omejitve. Kar zadeva gradnjo na turističnih območjih narekuje, da se gradnjo novih stavb čim bolj omeji in namesto tega raje spodbuja obnovo obstoječih stavb na podeželju. Poleg tega so v dokumentu Agende zapisane še druge naloge: sklenitev dogovora med državo in organizacijami o pravilih in obnašanju pri rekreaciji v naravi; spodbujanje nemotoriziranih oblik turizma; regulacija obiska s pomočjo ekonomskih in drugih inštrumentov; uvedba predpisov o obnašanju obiskovalcev na zelo obiskanih območjih; presojanje vplivov na okolje pri vseh turističnih projektih idr. (Agenda 21 za Slovenijo, 1995)

Aktivisti Umanotere so novembra 2013 začeli celo izvajati projekt »Spodbujamo zelena delovna mesta«, s katerim želijo ljudem približati zaposlovanje na zelenih delovnih mestih. Zelena delovna mesta so opredelili kot »dostojna mesta v zelenem gospodarstvu, predvsem v sektorju okoljskega blaga in storitev ter v ozelenjevanju procesov v drugih sektorjih, kjer čistejše alternative ne obstajajo« (Zelena delovna mesta, 2014). Takšna delovna mesta lahko najdemo na področju ekološkega kmetijstva, trajnostne verige lesa, trajnostnega turizma, ravnanja z odpadki, učinkovite rabe in obnovljivih virov energije ter na področju socialnega podjetništva. Na področju trajnostnega turizma so predstavili tudi dva primera dobre prakse, in sicer Terme Snovik, katerih delovanje temelji na uporabi okolju prijaznih tehnologij, na uporabi lokalnih obnovljivih virov in na energetske varčevanju, ter Alpe bisere (Alpine Pearls), ki so krovna znamka za trajnostno mobilnost in turizem v Alpah. Slednji so sicer mednarodna znamka, pod katero je združenih 29 turističnih destinacij v šestih državah (Avstrija, Slovenija, Švica, Nemčija, Francija, Italija), njihov glavni namen pa je ustvariti inovativno, trajnostno in podnebju prijaznejšo turistično ponudbo v alpskem prostoru. Znamka spodbuja vse ponudnike storitev in izdelkov, da se vključijo v celovito zgodbo zelenega turizma in svoje izdelke oz. storitve ponujajo takšne, da bodo okolju prijazni. (Zelena delovna mesta, 2014)

Slovenija ima lepo priložnost, da preko turizma razvija trajnostno načelo tudi na področju mobilnosti. Ravno zaradi majhnosti državnega območja bi lahko turistom ponudili več možnosti prevoza z elementi javnega potniškega prometa (vlak in avtobus). Za uresničitev te ideje bi seveda morali povečati število relacij in spremeniti oz. razširiti vozni red, zgraditi dodatno prometno infrastrukturo ter povečati udobnost in urejenost vozil.

2.8 Strategija razvoja turizma v povezavi s podeželjem

Slovenija je že leta 1995 določila prve ukrepe in cilje za razvoj turizma v državi. Resolucija o strateških ciljih na področju razvoja turizma v RS je določala razvoj ponudbe, ki naj bi se pojavljala na geografsko zaokroženih območjih. Takrat se je prvič kot ciljno območje razvoja turizma pojavilo tudi območje podeželja. Od takrat naprej je to območje redno prisotno v vseh dokumentih, ki pričajo o razvoju turizma. (SRST 2012–2016, 2012)

V strategiji razvoja slovenskega turizma za obdobje 2002–2006 je bilo podeželje bolj natančno obravnavano v okviru razvoja turizma in delitve turistične ponudbe na deset temeljnih turističnih območij: Obala, Goriško, Kras, Ljubljana, Julijske Alpe, Pohorje – Maribor, Pomurje – Obsootelje, Dolenjska, slovensko podeželje in mesta z zaledjem. Turistična ponudba je bila oblikovana v sklopu različnih programskih področij, poimenovanih 3E, 3A in 3D. Področje 3E se nanaša na podeželski turizem (ekološki, etnološki in enološki turizem), 3A na aktivne počitnice oziroma rekreativni turizem (aktivni, akcijski in adrenalinski turizem) in 3D na doživljajski turizem (doživljajski, dediščinski in domišljajski turizem). (SRST 2012–2016, 2012)

Nadalje je turizem na podeželju obravnavan v sklopu doživetij v naravi, natančneje v okviru turističnih kmetij, preko katerih naj bi se promoviralo podeželje in tudi razvijala ponudba na tem območju in sicer tako na državni kot tudi na mednarodni ravni. V strategiji je turizem na kmetiji opisan kot tržno zelo zanimiv in kakovosten proizvod, ki temelji na privlačnosti naravne in kulturne dediščine podeželja, gostoljubnosti in domačnosti kmečke družine, pestri gastronomski dediščini, znanju podeželskih ljudi in individualnosti ponudbe. Predvsem pa naj bi bil razvoj turistične ponudbe na podeželju zasnovan na spoštljivem in odgovornem odnosu do naravnega, kulturnega in družbenega okolja. (SRST 2012–2016, 2012)

2.9 Butični turizem

S pojmom butični turizem označujemo posebno vrsto turizma za katerega so značilne visoko kakovostne storitve in kot posledica, tudi višji cenovni razred. Turisti na takšne kraje prihajajo v manjšem številu, od njih pa se pričakuje bistveno višji zaslužek. Ponudniki butičnega turizma se v celoti posvečajo svojim gostom; vsakemu posebej. Pri tem se po najboljših močeh trudijo zadovoljiti njihove potrebe in ugoditi njihovim željam.

Nekateri od bolj znanih primerov butičnega turizma pri nas so na primer Kobariška »Nebesa«, nato »Hiša Franko« in »Posestvo Pule«, luksuzni butični hotel »Sončna hiša« v

Banovcih, »Pristava Lepena« in še nekateri drugi. Vsak posamezen primer takšne oblike turizma se razlikuje od drugih. Vsak ima svojo paletu ponudbe, vsak je umeščen v svoje neponovljivo okolje. Skupno jim je le razvijanje in posvečanje svojim gostom.

Primeri dobre prakse v Sloveniji

Hiša Franko – podeželska hiša, ki je v preteklosti služila različnim namenom; bila je vse od gostilne, zatočišča za furmane, do mlina, hleva in celo bolnišnice med prvo svetovno vojno. Danes poleg bogate kulinarčne izkušnje svojim obiskovalcem ponuja tudi 13 luksuznih sob. Dodatno razvijanje je, poleg različnih masaž, vključeno v dva paketa ponudbe, ki sta ljubezensko obarvana in namenjena parom. Tudi ta luksuzna destinacija se nahaja v Občini Kobarid, natančneje v Starem selu pri Kobaridu. (Hiša Franko, 2014)

Slika 5: Hiša Franko

Vir: Hiša Franko, 2014

Nebesa se nahajajo v kraju Livek v kobariški občini. Gre za poseben arhitekturni dosežek, nagrajen z več arhitekturnimi nagradami. Oddaljene od mestnega vrveža, v pristni in mirni naravi stojijo štiri manjše nadstandardne identične hiše, ki ponujajo popolno izolacijo od zunanega sveta, sprostitev in mir. Vsaka od njih je opremljena za luksuzno bivanje enega para in ima spalnico, kopalnico, manjšo kuhinjo, dnevni prostor ter teraso, na kateri obiskovalca pričaka prekrasen razgled. Poleg štirih hišic za turiste stoji večja hiša, v kateri stanujeta lastnika. V njej je tudi skupni prostor s kuhinjo in ognjiščem, vinska klet in manjši velnes (telovadnica, savna, bazen, džakuzi). (Nebesa, 2014)

Slika 6: Počitniške hiše Nebesa

Vir: Nebesa, 2014.

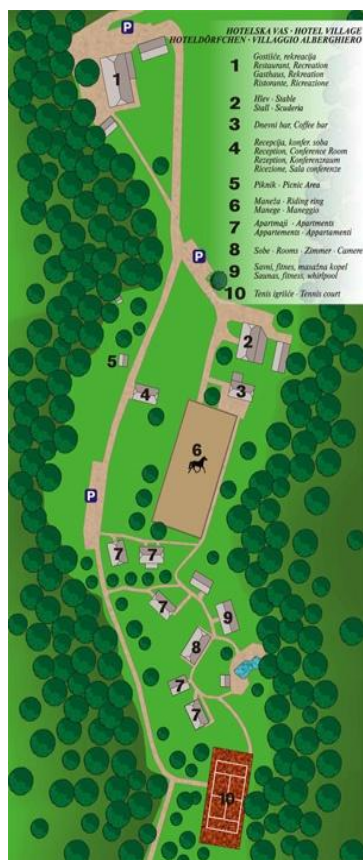
Posestvo Pule se nahaja v kraju Drečji Vrh v Občini Mokronog-Trebelno. Gre za večji turistični kompleks, ki ga sestavljajo prenovljeni objekti stare domačije iz 17. stoletja ter devet novih, delno lesenih hiš, namenjenih turistom. V prenovljenih starih objektih je urejena restavracija, vinska klet, recepcija, spominska soba, prodajalna spominkov in manjši velnes center. Posestvo je obdano z gozdom in tako skrito pred vsiljivimi pogledi. (Posestvo Pule, 2014)

Slika 7: Pogled na posestvo Pule

Vir: Pule, 2014

Še en zelo zanimiv primer butičnega turizma je hotelska vas **Pristava Lepena**. Kot že njeno ime izda, stoji v pravljичnem okolju doline Lepene, vzhodno od Bovca, v Triglavskem narodnem parku. Gosti so tam nastanjeni v enem od osmih apartmajev ali v eni od petih sob, ki so na razpolago. Za razliko od prejšnjih predstavljenih ponudb butičnega turizma, je Pristava Lepena (poleg Nebes) umeščena v najbolj pristno okolje neokrnjene narave. Zdi se, da je tu večji poudarek na naravi in sproščanju v naravi, kot pa na razvajanju gostov; kar pa seveda ne pomeni, da tega ni. Apartmaji so urejeni v brunaricah, oprema pa je iz naravnih materialov. Tako se vsi objekti skladajo z okolico. V okviru hotela so gostom na razpolago teniško igrišče, otroška igrišča, piknik prostor, konferenčna soba, fitness in savna, ponujajo pa tudi šolo jahanja in za bolj izkušene terensko jahanje konj. Restavracija, bar in recepcija so urejeni vsak v svojem objektu. (Pristava Lepena, 2014)

Slika 8: Načrt hotelske vasi

Vir: Pristava Lepena, 2014

Butični turizem se torej najbolj osredotoča na določeno vrsto gostov; njihovi obiskovalci so večinoma mlajši in starejši pari, z dobrim virom zaslužka, ki si tudi za krajše sprostivne oddihe lahko privoščijo nekaj več in ne le povprečne vikend pakete, ki jih ponuja že skoraj vsak ponudnik turističnih storitev. Ti ljudje si želijo počitka v miru, želijo se razvajati v samoti, v intimi svojega partnerja. Ni jim težko plačati bistveno višje cene za eno nočitev, saj so storitve, ki jih bodo deležni, vse nadstandardne kakovosti. Vedo, da se jim bo osebje v celoti posvetilo in jim želelo v vsem, z nevsiljivim osebnim pristopom, popolnoma ustreči. Prav tako pa takšen tip gosta ceni tradicijo, pa naj gre tu za kulinariko, kulturno dediščino ali le za lokalne običaje, ki jih prebivalci še ohranjajo.

2.10 Razpršeni hoteli

2.10.1 Ideja, bistvo in koncept razpršenega hotela

Ideja o tako imenovanem razpršenem hotelu izhaja iz Italije, njegovo pravo ime pa se glasi l'Albergo Diffuso. Prva oblika razpršenega hotela se je pojavila v deželi Furlaniji-Julijski krajini (Dall'Ara, Dichter, 2007), ki se nahaja na severovzhodu Italije. V sosednji Italiji je tako ideja o takšni obliki ponudbe turističnih prenočitvenih kapacitet že dokaj znana, še posebej v severni in srednji Italiji, medtem ko gre pri nas za relativno neznano turistično ponudbo, pa čeprav le-ta v Sloveniji že obstaja.

Model razpršenega hotela s seboj prinaša nov trend, ki je, oziroma še bo, spremenil ustaljeni način hotelske ponudbe. Je oblika ponudbe, ki se je ne da umestiti v katerokoli okolje. Za njen razvoj morajo biti namreč tudi s strani prostora izpolnjeni nekateri pogoji. Razpršeni hotel svojim gostom ne ponuja le prenočišča in hrane, ampak mnogo več. Zadovoljuje vse zahteve tako imenovanega turista tretje generacije, ki se želi v kraj vživeti, ga občutiti, z njim vzpostaviti stik ter dobiti priložnost za nova poznanstva z lokalnimi prebivalci. Je trajnostno naravnana oblika turizma, ki je obzirna do okolja in prebivalcev; tako trenutnih kot njihovih naslednikov. Kraju ponuja nove možnosti razvoja, njegovim prebivalcem pa nove možnosti zaposlitve (Dall'Ara, Dichter, 2007). Razpršeni hotel je oblika turistične ponudbe, ki je Posočju pisana na kožo.

Od kod ideja o razpršenem hotelu? Leta 1976 je območje Furlanije-Julijske krajine prizadel močan potres in poškodoval mnoga domovanja. Nekateri izmed teh objektov so bili kmalu sanirani, medtem ko so drugi še naprej propadali. Šlo je predvsem za (že prej) zapuščene manjše hiše, gospodarska poslopja, ki niso bila v uporabi in podobno. Čez nekaj let se je, zaradi želje po obnovi poškodovanih krajev in nadaljnji uporabi omenjenih objektov, rodila ideja, ki je združevala obnovo objektov, revitalizacijo celotnega kraja, obenem pa tudi možnost razvoja turizma. (Dall'Ara, Dichter, 2007)

Bistvo in namen te ideje v celoti predstavlja koncept razpršenega hotela. Gre za obliko, ki je čisto nasprotje oziroma alternativa že znanim vrstam turistične ponudbe. Zadovoljuje vse potrebe še tako zahtevnega turista, ki si želi prosti čas preživeti v stiku z neokrnjeno naravo, spoznati običaje in navade kraja in bližnje okolice, stopiti v kontakt z običajnim vsakdanom lokalnih prebivalcev ter biti poleg tega obravnavan kot hotelski gost.

Koncept razvoja razpršenega hotela je naslednji; v kraj, v katerem se načrtuje razvoj takšnega hotela, se bistveno ne posega. Ne načrtuje se novogradenj, v prostor se ne vsiljuje novih trendov v gradnji in novih arhitekturnih oblik. Kraja samega se vizualno ne spreminja in s tem se posledično vanj ne vsiljuje tujkov, za katere obstaja velika verjetnost, da bi lokalne prebivalce motili. V projekt razpršenega hotela se, ob sodelovanju lastnikov, vključi že obstoječe, vendar stare in zapuščene stanovanjske in druge objekte, ki so v večini potrebni obnove. To so starejša kmečka domovanja, seniki, hlevi in podobna gospodarska poslopja, ki ne služijo več svojemu namenu. Obnova oziroma rekonstrukcija objektov se izvaja s tradicionalnimi, naravnimi materiali, s katerimi so bili objekti že prvotno grajeni. Upošteva se obstoječo tipologijo hiše in arhitekturne značilnosti. Po prenovi se v teh objektih uredi prenočitvene kapacitete hotela, ki se ravno zaradi njihove razpršene razporeditve po kraju imenuje razpršeni hotel. (Dall'Ara, Dichter, 2007)

Prenočišča so urejena v različnih oblikah in velikostih; lahko so namenjena bivanju manjših skupin, parov ali celo le ene osebe. Urejena so lahko v posameznih sobah ali samostojnih apartmajih. Vse je odvisno od: na prvem mestu zasnove in načrta hotela ter na drugem mestu samih objektov, ki so v projekt vključeni.

Celoto hotelskega kompleksa združujejo nekateri skupni objekti, kot so recepcija in informacijski center, restavracija, bar, fitnes, skupni prostori in podobno. Prenočitvene kapacitete so razporejene po celotnem kraju, vendar v zmerni oddaljenosti od centra hotela (recepcije); približno od 200 do 300 m (Dall'Ara, Dichter, 2007).

Razpršeni hotel torej svojim gostom ponuja enake usluge, kot bi jih bili deležni v tradicionalni obliki hotela in se od slednjih v tem pogledu ne razlikuje, obenem pa se gost počuti kot doma.

V spodnji tabeli so predstavljene značilnosti delovanja razpršenega hotela z upoštevanjem ponudbe, ki jo hotel ponudi obiskovalcu. Tabela je povzeta po predstavitvi razpršenega hotela avtorjev Giancarla Dall'Ara in Giordana Dichterja (2007).

Preglednica 1: Značilnosti razpršenega hotela (Dall'Ara, Dichter, 2007)

RAZPRŠENI HOTEL	
Občutek doma	Občutek hotela
vljudnost	ponudba profesionalnih storitev
prijaznost	učinkovitost
pristnost	enostaven način rezervacije
nadstandardne sobe	raznolika ponudba
pohištvo, značilno za lokalno okolje	različne cene
zanimivi detajli	ugodje
povezanost z okolico	širok spekter uslug
kontakt z domačini	kontakt z ostalimi gosti
domače okolje	zasebnost

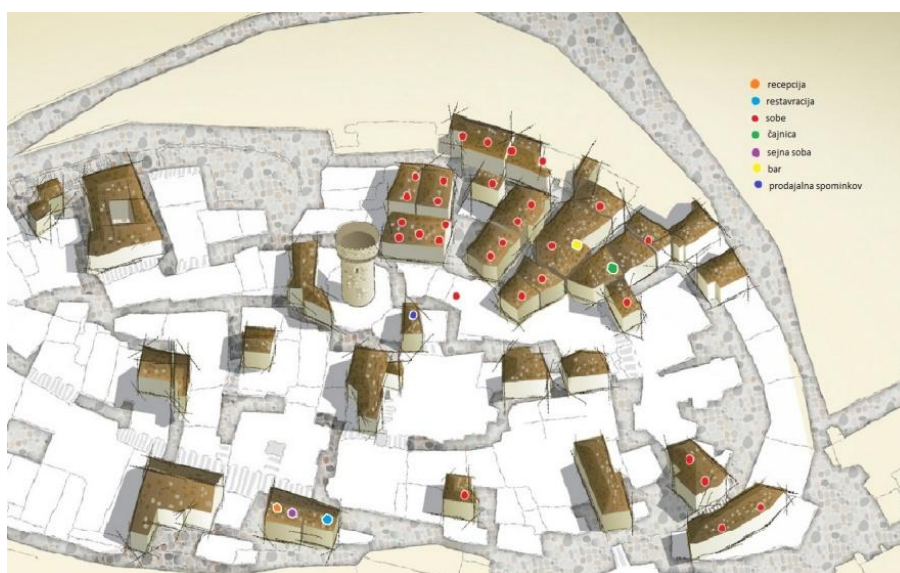
2.10.2 Nove priložnosti za lokalne prebivalce

Model razpršenega hotela načeloma nima negativnih vplivov na okolje. Vsaj kar se gradnje tiče. Zato je za podeželsko območje alpskega sveta zelo primerna oblika turizma, skozi katero se lokalnim krajem in njihovim prebivalcem ponujajo nove možnosti, tudi zaposlitvene. Prva delovna mesta so na razpolago že ob pripravah na odprtje hotela. Takrat so aktualna razna gradbena in obnovitvena dela, ureditev okolice, ureditev notranjosti prenočišč in drugih hotelskih objektov in podobno. Ko je vse to že urejeno, pa so domačinom na voljo delovna mesta v recepciji, informacijskem centru ter na področju strežbe, kuhanja, čiščenja in vzdrževanja. Skupaj s povečanjem turističnega povpraševanja in širjenjem ponudbe se kasneje pojavljajo dodatne zaposlitvene možnosti. Priložnost dobijo lokalni obrtniki (predvsem takšni, ki se ukvarjajo s tradicionalnimi vrstami obrti, s katerimi poudarjajo pristnost kraja), turistični vodiči, ponudniki športnih aktivnosti, pridelovalci mleka, mlečnih izdelkov in zelenjave, sadjarji, spodbudi se delovanje lokalnih kulturnih skupin itn. Možnosti je zelo veliko, potrebna je le želja in zagnanost domačinov, da iz svojega kraja pridobijo največ kar se da.

2.10.3 Primeri razpršenih hotelov v Italiji

V nadaljevanju bomo predstavili nekaj primerov razpršenih hotelov v sosednji Italiji.

- Eden od takšnih primerov je razpršeni hotel Santo Stefano di Sessanio v srednji Italiji (dežela Abruci, it. Abruzzo), ki so ga umestili v pravo srednjeveško naselje, oddaljeno od mestnega vrveža, locirano v prelepi pokrajini. Vas ustvarja zaključeno celoto, saj jo sestavljajo stare srednjeveške hiše, v katerih so živeli ljudje, na sredini vasi pa stoji stražni stolp. Naselje je obdano z obzidjem, katerega funkcija je bila zaščita prebivalcev v vasi. Podjetje Sextantio je v tem skoraj neponovljivem okolju ustvarilo razpršeni hotel in zapuščeno vasico tako potegnilo iz pozabe.

Slika 9: Skica razpršenega hotela

Vir: Sextantio, 2014

Hotel svojim gostom ponuja prenočišče v 28 sobah, ki so razporejene po posameznih objektih. Recepcija, restavracija ter sejna soba, ki se jo lahko koristi za različne namene (konference, poroke, ipd.), se nahajajo v bolj oddaljeni stavbi, medtem ko so skoraj vse sobe locirane druga blizu druge. V vasici delujejo bar, čajnica in manjša trgovina z rokodelskimi izdelki. Celotna tematika delovanja hotela in ravno tako tudi oprema sob se nanaša na srednji vek (Sextantio, 2014).

- Podoben primer razpršenega hotela je tudi v alpski vasici Sutrio. Ta se nahaja na severu Italije, v Furlaniji-Juljski krajini v bližini priljubljenega zimskega središča Zoncolan. Gre za razpršeni hotel Borgo Soandri, ki ga sestavlja 22 apartmajev s skupno 102 ležiščema. Apartmaji so različno urejeni; v njih se tradicionalna kultura

prepleta z modernejšim oblikovanjem. Namenjeni so bivanju od 2 do 8 ljudi. Nahajajo se v hišah, ki so si med seboj zelo različne, nekateri apartmaji so v starejših alpskih hišah, nekateri v pravih brunaricah, spet tretji v objektih modernejše zasnove. Za prehrano hotelskih gostov je poskrbljeno v lokalnih restavracijah, za prosti čas pa je gostom na voljo izposoja gorskih koles in smučarske opreme, obisk velnes centrov in fitnessov, cenejše smučarske karte za že omenjeno smučarsko središče Zoncolan itd. Vasica je turistično dobro razvita, primerna za vse vrste gostov, tako za starejšo populacijo kot za družine z majhnimi otroki. (Albergo diffuso, 2014)

Slika 10: Objekti razpršenega hotela v vasi Sutrio

Vir: VillaRetrosi, 2014

- Kot tretji primer razpršenega hotela bomo navedli hotel Villa Retrosi v bližini kraja Amatrice, ki se prav tako kot prvi primer, nahaja v srednji Italiji. Hotel je umeščen v narodni park Gran Sasso v deželi Lazio. V njegovi bližini se nahaja gora Gorzano ter dve jezera (Lago di Scandarello in Lago di Campotosto), ki skupaj ustvarjajo hotel še bolj zanimiv. Gostje hotela imajo, zahvaljujoč ugodni lokaciji, veliko možnosti preživljanja prostega časa v naravi (kolesarjenje, pohodništvo, nordijska hoja, trekning, alpsko smučanje, turno smučanje, tek na smučeh, ribolov, vodni športi itd.), hitro dostopno pa je tudi Jadransko morje ter zanimiva mesteca. Apartmaji v vasi so urejeni za bivanje od 2 do 6 ljudi, zato so primerni tako za pare kot tudi za družine ali manjše družbe. (Villa Retrosi, 2014)
- Borgo Giusto razpršeni hotel se nahaja v eni od bolj znanih italijanskih dežel, v Toskani in ponuja skupno 38 apartmajev s 112 posteljami. Ta primer je zanimiv zaradi zasnove hotela, ki se ne drži točnih predpisov glede ureditve razpršenega

hotela. Poleg apartmajev, ki so urejeni v 28-ih starejših hišah v vasi in 6 dodatnih hiš, urejenih v stilu suit, hotel sestavljajo tudi trije drugi objekti, ki so iz vasi nekoliko oddaljeni, vendar vsi lahko dostopni (tudi peš). Dva od teh objektov sta stari kmetiji, ki sta bili popolnoma prenovljeni, v obeh pa so urejeni trije ločeni apartmaji. V tretjem oddaljenem objektu je v dveh nadstropjih urejen večji apartma, namenjen bivanju šestih oseb. Vsem gostom hotela je poleg restavracije na razpolago tudi velnes center in bazen v vasi. Bogata ponudba hotela je dopolnjena z izborom lokalnih proizvodov kot so olivno olje, med, vino ter sadje in zelenjava. (Borgo Giusto, 2014)

Slika 11: Zasnova razpršenega hotela Borgo Giusto

Vir: Borgo Giusto, 2014

3 TURIZEM V ALPAH

3.1 Alpe

»Alpe so zavoljo svoje lepote, kompleksnosti in mnogovrstnosti gorovje par excellence.¹ V njih najdemo vse gorske predele sveta v malem. So pa tudi najdlje znano, najdlje in najgosteje naseljeno, najbolj obiskano in najbolj preučevano gorstvo sveta. Bile so že prizorišče vseobsegajočega družbenega in socialnega razvoja.

Tu so biologi in geografi z vsega sveta toliko študirali in zbirali tako pomembne izkušnje, da je beseda nazadnje postala sinonim za gore. Zato govorimo o alpski flori, alpskem gospodarstvu in alpinizmu, ki se je tu pričel konec 19. stoletja, tako kot smučanje ali zdraviliški turizem v gorah.

Alpe so polne uravnotežene vzvišenosti nad ravninami Evrope in so njihov zbiralnik vode. Njihovi izviri in ledeniki so najdragocenejši zbiralnik pitne vode v srednji Evropi. Rona, Ren, Donava, Adiža in Pad se napajajo v njih. Materiali, ki jih nanesejo reke, so naravno gnojilo za nižje ležeče kmetijske površine, vendar tudi prispevajo k njihovega uničenju. Alpe so največji genetski rezervoar divjih vrst, kulturnih rastlin in domačih živali Evrope.

Vpliv mogočnega gorskega loka na evropsko podnebje in ostrino njegovih vetrov je čutiti daleč naokoli. Italija in Francija ne poznata kontinentalne zime, morski vetrovi, ki pihajo v to smer z zahoda, pa se tukaj umirjajo.

V svetu umazanih mest tukaj še vedno najdemo čist zrak, nedotaknjene pokrajine in pustolovščine, ki jih je tod še mnogo doživeti. Tu so možnosti za številne športne zvrsti in aktivnosti prostega časa, ki si jih lahko privoščite. Vse to je naredilo iz tega gorstva turistični kapital evropskega pomena.« (Fischesser, 1998)

S temi besedami je Alpe odlično opisal Bernard Fischesser v Prvem poročilu o Alpah, ki ga je pripravila mednarodna komisija za zaščito Alp CIPRA.

Alpe so najvišji gorski masiv na območju Evrope. Raztezajo se na ozemlju sedmih držav; Avstrije, Francije, Italije, Liechtensteina, Nemčije, Slovenije in Švice. Gorovje je razširjeno na območju velikem približno 200.000 km², kar pomeni, da prekrivajo približno 11% območja Evrope. Celotni gorski lok je dolg 1200 km (Wikipedija, 2014). Začne se nad Monakom in

¹ Par excellence: v pravem pomenu besede, v najvišji stopnji. (SSKJ)

²Konvencija -e ž (é) 1. dogovor, sporazum, zlasti med državami, ustanovami, podjetji, pogodba (SSKJ)

poteka približno po državni meji med Francijo in Italijo, naprej po meji med Italijo in Švico ter se preko ozemlja Italije, Slovenije in Avstrije nadaljuje proti reki Donavi (pri Dunaju). Na območju Alp prebiva približno 20 milijonov ljudi (Wikipedija, 2014), vendar se zaradi turistov ta številka preko leta spreminja.

Slika 12: Alpske države in prikaz območja Alpske konvencije

Vir: GIS, 2014

Alpe so razdeljene na vzhodne in zahodne Alpe. Meja med njimi poteka od Bodenskega jezera na tromeji med Nemčijo, Švico in Avstrijo, pa do Komskega jezera na severu Italije.

Poleg te delitve poznamo tudi delitev Alp na manjše sklope gorovij, ki so povečini poimenovani po bližnjih pokrajinah. V Sloveniji se Alpe delijo na Julijske Alpe, Kamniško-Savinjske Alpe in Karavanke.

Najvišji vrh Alp je Mont Blanc (4810 m), ki se nahaja v Savojskih Alpah, na meji med Francijo in Italijo. Tudi drugi višji vrhovi, štiritisočaki, so vsi razporejeni po zahodnem delu alpskega loka.

Alpe so, poleg vsega drugega, tudi velik življenjski prostor za mnoge živalske in rastlinske vrste, ki so tam našle svoje zatočišče. Nekatere živijo tam že od vedno, nekatere pa so se v višje ležeče predele zatekle pred raznimi vplivi, predvsem pred ljudmi.

Alpski prostor je od nekdaj bil in tudi bo prostor, ki svojim prebivalcem nudi zelo veliko. Njegov pomen za te ljudi je življenjskega značaja – zaradi vseh njegovih možnosti, ki jih ponuja; od bogatih naravnih virov in voda, zgodovinskega in kulturnega pomena, ki ga nosi, do njegovih velikih možnosti za razvoj kmetijske panoge. Ravno tako pa ima velik pomen tudi

za evropski prostor v smislu življenjskega, rekreacijskega in gospodarskega prostora. Preko Alp so speljane pomembne prometne povezave, ki omogočajo povezovanje širšega alpskega prostora.

3.2 Razvoj turizma v Alpah

Razvoj turizma v Alpah lahko razdelimo na šest obdobj in sicer (Vrtačnik, 2005):

- obdobje odkrivanja alpske pokrajine med letoma 1765 in 1880, ko so Alpe obiskovali večinoma avanturisti, raziskovalci, biologi;
- obdobje Belle-Epoque med letoma 1880 in 1914; takrat so turiste že pričakovali razkošni hoteli, vendar teh še vedno ni bilo veliko, saj si večina ljudi počitnic še ni mogla privoščiti. Tako so bile počitnice namenjene le pripadnikom višjega sloja. V tem obdobju je nastala marsikatera planinska koča in bila urejena marsikatera planinska pot;
- medvojno obdobje; v tem obdobju se je zaradi neugodnih političnih in ekonomskih razmer razvoj turizma ustavil;
- zlato obdobje med letoma 1955 in 1985; v tem obdobju se je razvil masovni turizem nižjega družbenega sloja. Najprej so gostje prihajali predvsem v poletnem času, kasneje pa se je razvil še zimski turizem. Tako so številni turistični kraji postali dvosezonska destinacija;
- obdobje stagniranja med letoma 1985 in 1999; s pojavom globalizacije in ugodnih ponudb novih turističnih destinacij se je obisk turistov v Alpah močno zmanjšal. Ugodni letalski leti so turistom omogočali raziskovanje sveta izven državnih mej;
- obdobje nove ureditve po letu 1999; zaradi zmanjšanja števila obiskov v prejšnjem obdobju so morali ponudniki turističnih storitev povečati obseg svoje ponudbe in se še dodatno potruditi, da so ponovno pridobili goste.

Po drugi svetovni vojni, ko se je začel turizem bolj razvijati, se je tudi na območju Alp število turistov povečalo. Z izgradnjo prometne infrastrukture so Alpe postale dostopnejše in ta neokrnjeni ter skoraj neodkriti biser narave je naenkrat postal oblegana turistična destinacija. Kaj kmalu so zaposleni v turizmu ugotovili, da se s promocijo tega območja in posledično s povečanim obiskom, dá zaslužiti. Pojavila so se nova delovna mesta in možnosti za zaposlovanje domačih ljudi, kar je posledično nakazovalo tudi na upanje, da se bo odseljivanje ljudi iz alpskih območij vsaj malo zmanjšalo. Število turistov se je tako vedno bolj večalo, z njimi pa so sčasoma prišli tudi negativni učinki, ki jih je masovni obisk imel na neokrnjeno naravo. Ob pojavu teh negativnih vplivov se je izoblikoval strah, da se bo narava, ob nadaljevanju takšnega ravnanja, uničila. Zato so pričela delovati različna združenja in organizacije, ki so se in se še vedno, borijo proti prevelikemu onesnaženju narave. Ravno iz tega razloga je že nekaj časa najbolj promoviran in tudi aktualen trajnostni turizem, ki skrbi

za to, da se omejuje negativne posege v naravo in da se naravo ščiti ter se jo ohranja takšno, kakršna je.

Turizem v Alpah ima še vedno značaj dvosezonskega turizma, čeprav se države vse bolj trudijo, da bi turiste privabljalje čez celo leto. Največji obisk Alpe doživijo poleti, ko so aktualni razni adrenalinski športi in pohodništvo, in pa pozimi, ko večina turističnih krajev živi na račun zimskih športov (predvsem smučanja).

3.3 Vpliv podnebnih sprememb na turizem v Alpah

Podnebje je zagotovo eden od glavnih dejavnikov, ki vplivajo na turizem na nekem območju. Tudi v Alpah ni nič drugače. Poleti privabljajo turiste in jih usmerjajo stran od vročih, betonskih mest, v osrčje narave; v kraje, kjer poletna vročina ni tako intenzivna in kjer človek lahko zadiha. Pozimi privlačijo ljudi zaradi prostranih pašnikov, ki se prelevijo v urejena smučišča in velika mondena smučarska središča.

V Sloveniji se negativen vpliv podnebnih sprememb kaže predvsem v zimskem turizmu. Poleg gospodarskih težav, ki pestijo našo državo in zaradi katerih je marsikatero smučišče prenehalo z obratovanjem (za primer lahko vzamemo nekoč odlično obiskano smučišče Kanin), se problem pojavlja tudi v legi slovenskih smučišč. Ta se nahajajo na dokaj nizkih nadmorskih višinah in so zaradi tega še posebej občutljiva na obravnavane spremembe. Vse kaže na to, da bodo višje temperature v prihodnosti še naprej bistveno vplivale na obstoj naravnega snega. Smučišča se bodo zato, še v večji meri kot sedaj, morala posluževati umetnega zasneževanja prog, kar pa je v nasprotju z idejo varovanja okolja in narave. Poleg tega pa to seveda pomeni tudi nižjo kakovost ponudbe ter verjeten upad števila turistov.

Ponudniki turističnih storitev se ravno zaradi tega že trudijo v smeri, da bi turistično ponudbo razširili na celo leto in ne le na dve glavni sezoni, ponudbo pozimi pa dodatno popestrili z aktivnostmi, ki niso odvisne le od snega. Čez poletje se že pojavlja porast obiska predvsem zaradi ponudbe aktivnih počitnic.

V zadnjem času je namreč vse več poudarka na zdravem načinu življenja, gibanju, sožitju z naravo. Zaradi tega predstavlja ponudba aktivnih počitnic ter velnes oddihov glavno tržno nišo. V slovenskih Alpah je ponudba aktivnih počitnic že kar razvita, vendar bi bilo treba dati poudarek tudi na velnes in zdraviliškem programu, ki pa pri nas še ni tako zelo prisoten.

Kot smo že omenili, podnebje odločilno vpliva na turizem in na odločitve turistov o letovanju. Glede na vreme se turisti odločijo kje bodo preživeli dopust, kaj si bodo ogledali, s katerimi

aktivnostmi se bodo v času počitnikovanja ukvarjali ter, kar je glavno, kje bodo v tem času prebivali. Ponudniki turističnih storitev pa se morajo novim trendom prilagajati. Povečevati morajo obseg ponudbe, ki mora biti med drugim prilagojena tudi vremenskim razmeram.

3.4 Trajnostni razvoj podeželja v Alpah

Kot podeželsko območje razumemo tisto območje, ki leži v območju alpskega sveta, pri tem pa niso upoštevana območja velike poselitve, urbana območja.

Območje Alp je neponovljivo območje, ki ponuja veliko možnosti; za tamkajšnje prebivalce, za posamezno državo in tudi za širši prostor. In obratno. Poleg neokrnjene narave, so izobraženi, razgledani, poučeni in predvsem prilagodljivi prebivalci pomemben faktor pri razvoju alpskega prostora. Ta se mora, predvsem s turističnega vidika in zaradi podnebnih sprememb, ki se pojavljajo, pa tudi zaradi prebivalcev, truditi za celoletni razvoj in ponudbo prostora.

V Tretjem poročilu o stanju Alp, ki ga je leta 2011 izdal Stalni sekretariat Alpske konvencije, so kot ključne gonilne sile za trajnostni razvoj podeželja navedli družbeno-ekonomske trende, inovacije in podnebne spremembe, kot osnovo za razvoj pa naravne in človeške vire v Alpah. Gospodarski sektorji, ki so v alpskem svetu najbolj zastopani in tudi najbolj vplivajo na splošen razvoj v tamkajšnjem svetu so zagotovo turizem, kmetijstvo, gozdarstvo in energija.

Slabost alpskega podeželja se odraža v že prej omenjenih podnebnih spremembah, globalizaciji, odseljevanju mladih v urbana središča, staranju prebivalstva, predvsem pa še v opuščanju dejavnosti, ki so se tam izvajale že iz zgodovine. Govorimo o kmetijski dejavnosti, ki je v današnjem času že skoraj redkost. Pomembni koraki, ki jih je torej še treba storiti na cilju proti trajnostnemu razvoju podeželja v Alpah, so naslednji: preprečiti nadaljnje odseljevanje ljudi iz teh območij, prebivalcem ponuditi nova delovna mesta bližje domu, poskrbeti za zadovoljivo ponudbo storitev, ki spadajo pod nujne za normalno življenje, kot so npr. zdravstvene storitve, varnost, dejavnosti za prosti čas in se nasploh potruditi za boljšo kakovost življenja na podeželju, ravno tako pa se je treba zavzemati za ponovno vzpostavitev obstoja kmetijstva, kot pomembne podeželske dejavnosti.

3.5 Nevarnosti in priložnosti pri razvoju podeželja v Alpah

Nekatere od negativnih dejavnikov pri razvoju alpskega podeželja smo do sedaj že omenili, pa vseeno. Znano je, da Alpe niso idilični prostor za življenje. Čeprav ponujajo veliko, pa v ravno tolikšni meri tudi otežujejo življenje. Problematične so demografske spremembe (mladi zapuščajo alpsko podeželje in se selijo v urbana središča, ki jim omogočajo večjo izbiro pri izbrazbi in zaposlovanju, podeželsko prebivalstvo pa se vidno stara), kot tudi podnebne spremembe (te spreminjajo vizualno podobo krajine in otežujejo pogoje za življenje in delo). Kljub dokaj razvejani prometni infrastrukturi, so nekateri kraji še vedno zelo težko dostopni. To velja v letnem, predvsem pa tudi v zimskem času. Veliko alpskih območij je za bivanje popolnoma neprimernih. Zaradi tega je opaziti, da je gostota prebivalcev dosti večja na obrobjih Alp ter ob vznožjih gora.

Tu je še velika konkurenčnost in premoč gospodarstva iz doline. Njihovi izdelki so cenejši, lažje dostopni, pojavljajo se v večjih količinah, vendar pa niso enako kakovostni. Kljub temu predstavljajo podeželskemu gospodarstvu velik izziv in težavo. Ljudje, ki živijo na podeželju in se ukvarjajo z npr. kmetijstvom, si morajo zagotoviti zaslužek, ki jim bo poplačal vsa vloženi trud in obenem omogočal normalno življenje. Davek za to pa so višje cene njihovih izdelkov. Izdelki in pridelki iz gorskih območij so zagotovo bolj kakovostni kot tisti iz dolin. Vendar pa tudi dražji. Pri tem je treba upoštevati dejstvo, da so v tej ceni všteti kakovostnejša pridelava, kakovostnejše surovine, spodbujanje nadaljnjega razvoja kmetijstva v goratih predelih, pomoč za težje življenje in dejstvo, da nekateri izdelki omogočajo le sezonski zaslužek.

Dejstvo je, da podeželje medse sprejema vse več novih prebivalcev, ki prihajajo iz urbanega okolja. Vse več ljudi je takšnih, ki zaradi prehitrega in prehudega tempa življenja, iščejo mirnejšo alternativo. V življenju si želijo uživati in ga zajemati s polno žlico, ne pa neprestano hiteti in biti v nekem konstantnem stresu. Študije so namreč pokazale, da so, zanimivo, ravno tisti ljudje, ki so na novo priseljeni na podeželje, nova gonilna sila za razvoj podeželja. Njihova prednost je verjetno v lastnih izkušnjah, saj bodo ravno mestni ljudje najbolj vedeli, kaj človek, ki živi v urbanem okolju, potrebuje za protiutež vsakdanjemu življenju. Večkrat je bilo namreč ugotovljeno, da se ti novi prebivalci, prišleki, zelo trudijo pri spodbujanju lokalnih obrti, obujanju in promoviranju starih običajev. Zdi se jim škoda, da bi običaji, ki predstavljajo nenadomestljivo kulturno dediščino, zamrli. Zato je prav, da se na deželo preseljuje vse več ljudi s takšnim mišljenjem, saj predstavljajo nove priložnosti za podeželske kraje.

4 PRAVNI OKVIR UPRAVLJANJA ALPSKEGA PROSTORA

4.1 Alpska konvencija

Že od nekdaj je obstajalo zavedanje, da je treba Alpe, kot neprecenljiv širši gorski prostor, ki na tak ali drugačen način omogoča življenje različnih živim bitjem, zaščititi pred nadaljnjimi negativnimi vplivi, ki to mogočno okolje ogrožajo. Ideja o zaščiti Alp se je pojavila predvsem zaradi bojazni ob vse večjem poseljevanju tega prostora, povečevanju števila prebivalstva in razvoju prometnih poti, ki so posledično pomenile nevarno onesnaževanje prostora in zraka. Zaradi naštetih in pa tudi marsikaterih drugih razlogov, se je ekosistem Alp počasi, a vendarle opazno, začel rušiti.

Pobuda o varstvu alpskega območja se je že pred letom 1988 pojavila s strani nevladne organizacije CIPRE, nato pa še s strani takratnega nemškega ministra za varstvo okolja in jedrsko varnost.

Jasno je bilo, da ena sama država te ideje ne bo mogla uresničiti. Zato je bilo nujno potrebno, da se alpske države združijo v skupnem projektu za zaščito, varovanje, ohranitev in trajnostni razvoj alpskega območja. Predstavniki alpskih držav in takratna Evropska gospodarska skupnost so bili tako pozvani, da izdelajo nacionalna poročila, na podlagi katerih je bilo nato sestavljeno skupno poročilo o stanju okolja na območju Alp.

V mesecu oktobru leta 1989 je v Nemčiji potekalo srečanje ministrov držav Alpskega sveta, so se sestali na prvi mednarodni konferenci za zaščito Alp (prva alpska konferenca). Takrat so ministri sprejeli Resolucijo o zaščiti Alp, ki je pomenila osnutek za dokument Alpske konvencije² in ustreznih protokolov. (Premzl, Naprudnik, 1997)

Na drugi alpski konferenci, ki je potekala novembra 1991 v Salzburgu, so »Republika Avstrija, Republika Francija, Republika Italija, Republika Slovenija, Kneževina Liechtenstein, Zvezna republika Nemčija, Švicarska konfederacija ter Evropska gospodarska skupnost,

zavedajoč se, da Alpe predstavljajo enega največjih enotnih naravnih prostorov Evrope, da jih označujejo specifična in raznolika narava, kultura in zgodovina, da predstavljajo odličen življenjski, gospodarski, kulturni in sprostitveni prostor v srcu Evrope, ki si ga delijo mnogi narodi in dežele,

²Konvencija -e ž (é) 1. dogovor, sporazum, zlasti med državami, ustanovami, podjetji, pogodba (SSKJ)

ob spoznanju, da so Alpe življenjski in gospodarski prostor domačega prebivalstva ter da so tudi največjega pomena za zunajalpska območja, med drugim tudi kot nosilec pomembnih prometnih poti,

priznavajoč dejstvo, da so Alpe nepogrešljivo zatočišče in življenjski prostor mnogih ogroženih rastlinskih in živalskih vrst,

zavedajoč se velikih razlik v posameznih pravnih ureditvah, naravno-prostorskih danostih, poseljenosti, kmetijstvu in gozdarstvu, položaju in razvoju gospodarstva, prometni obremenitvi ter v vrsti in intenzivnosti turistične rabe,

poznavajoč dejstvo, da stalno naraščajoče zahteve človeka vedno bolj ogrožajo alpski prostor in njegove ekološke funkcije in da se škodo da popraviti le izjemoma, z izrednim trdom, znatnimi stroški in praviloma šele v dolgih časovnih obdobjih,

v prepričanju, da je treba gospodarske interese uskladiti z ekološkimi zahtevami, glede na rezultate prve alpske konference ministrov za okolje od 9. do 11. oktobra 1989 v Berchtesgadnu« (Zakon o ratifikaciji konvencije o varstvu Alp, Ur.l. RS. št. 19/95), podpisale in sprejele sporazum o zaščiti alpskega območja – Alpsko konvencijo.

Kot zadnja, je bila leta 1994, med zgoraj naštetih držav članice, sprejeta tudi kneževina Monako.

4.1.1 Alpska konvencija v Sloveniji

V imenu Slovenije je AK 29. marca 1993 na Dunaju podpisal takratni minister za okolje in prostor dr. Pavel Gantar. Konvencija je pri nas začela veljati 6. marca 1995, ratificirana pa je bila 22. marca istega leta. AK je za Slovenijo pomenila velik korak naprej. Ne le v smislu zaščite okolja, ampak tudi glede podpisa pomembnega dokumenta, saj predstavlja enega prvih pomembnih dokumentov za Slovenijo kot samostojno državo. (Gantar, 1997)

V Sloveniji je nosilec in koordinator konvencije Ministrstvo za infrastrukturo in prostor, zastopa pa ga trenutni resorni minister. Vlada Republike Slovenije je za nadzor nad izvajanjem AK leta 1997 ustanovila tako imenovano Medresorsko koordinacijsko skupino, ki skrbi za to, da se v Sloveniji aktivno uresničuje AK ter da se Slovenija pri svojih dejanjih drži načel, ki jih določajo AK in njeni protokoli.

V letu 2003 je Državni zbor ratificiral osem izvedbenih protokolov AK, in sicer so ti protokoli iz področij: varstvo tal, varstvo narave in urejanje krajine, urejanje prostora in trajnostnega razvoja, hribovsko kmetijstvo, gorski gozd, turizem, energija ter promet.

V naši državi v območje AK sodi kar tretjina oz. 33,4% državnega ozemlja. To je 6766,6 km² veliko območje, ki zajema 60 občin (43 v celoti in 17 delno) ter 1193 naselij. Po podatkih Popisa prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj iz leta 2002, je na tem območju živel približno 366.000 prebivalcev, kar je 18,6% prebivalstva Slovenije in predstavlja 4,7% vseh prebivalcev na območju Alp. (MOP, 2014)

Kot tudi v drugih alpskih državah, se tudi v Sloveniji pojavlja manjšanje števila prebivalcev na območju Alp, opuščajo se kmetije, vizualne podobe naselij pa se vse bolj spreminjajo in oddaljujejo od svoje tradicionalne podobe. Po drugi strani pa se večja zasičenost alpskega prostora s turisti in prometom, kar predstavlja nevarnost za neokrnjeno naravo in ekosisteme. Slovenija, kot na žalost še katera od alpskih držav, izredno slabo skrbi za uresničevanje idej in določb AK, pa čeprav je namen tega dogovora zelo dober. Težko je že najti uporabne podatke o izvajanju AK pri nas. V priročniku »Alpska konvencija v Sloveniji in njeno izvajanje na lokalni ravni«, ki ga je v letu 2011 izdal Stalni sekretariat AK, je predstavljenih nekaj lokalnih primerov dobre prakse v Sloveniji. Na spletni strani ministrstva za infrastrukturo in prostor lahko najdemo nekaj osnovnih informacij glede AK. V zavihku »novice in dogodki«, kjer naj bi ažurno objavljali novice tudi s področja uresničevanja konvencije in kjer naj bi uporabniki dostopali do informacij, so najnovejše novice stare že tri leta; to je iz obdobja, ko je Slovenija predsedovala AK. Takrat je bila aktivnost na področju AK največja. Po koncu predsedovanja pa se izvajanju konvencije v naši državi ni posvečalo prav veliko pozornosti.

4.1.2 Protokol o izvajanju AK na področju urejanja prostora in trajnostnega razvoja

Protokol navaja določbe sporazuma, ki se nanašajo na urejanje prostora in trajnostnega razvoja alpskega prostora. Vse države članice morajo priznavati, da je alpski prostor prostor s posebnimi zahtevami in da je treba rabo tega prostora prilagoditi ekološkim ciljem in zahtevam. Omenjena raba prostora in virov, ki se v tem prostoru nahajajo, mora biti omejena, varčna in okolju prijazna. Države morajo uravnoteženo pospeševati razvoj gospodarstva in demografije v alpskem prostoru; le-ta pa morata biti prizanesljiva do okolja. Pri posegu v prostor morajo biti pozorne na ohranjanje regionalnih identitet ter kulturnih posebnosti. (AK, Protokol »urejanje prostora in trajnostni razvoj«, 1991)

V protokolu je posebej določeno ravnanje na področju urejanja prostora tudi na podeželju. Protokol se najbolj zavzema za ohranitev tistih zemljišč, ki so primerni za pašništvo, kmetijstvo in gozdarstvo. Takšna zemljišča morajo ostati zaščitena in uporabljena za točno določene namene. Kmetijstvo in gozdarstvo pa naj bi se ohranjala in razvijala tudi na hribovitem alpskem prostoru, kateri je že v osnovi manj primeren za te dejavnosti. Protokol določa tudi »opredelitev potrebnih površin in naprav za prostočasne dejavnosti, ki so združljive z drugimi rabami tal« ter »opredelitev območij, na katerih se je treba zaradi naravnih nevarnosti v največji možni meri izogibati gradnji objektov in naprav«. (AK, Protokol »urejanje prostora in trajnostni razvoj«, 1991)

4.1.3 Protokol o izvajanju AK na področju turizma

AK posebna določila iz področja razvoja in delovanja turizma podaja v protokolu o turizmu. Poziva k razvoju takšne oblike turizma, ki je za okolje sprejemljiv in ki posledično prispeva k trajnostnemu razvoju alpskega prostora. Usmeritve za razvoj turizma kažejo na upoštevanje načel varstva narave in ohranjanja krajine ter spodbujajo k izvedbi projektov, ki varujejo krajino in so za okolje sprejemljivi. Protokol podpira inovativnost in uvajanje novih oblik ponudbe. Podpira tako intenzivne kot ekstenzivne oblike turizma, s tem da pri prvih teži k prilagajanju obstoječih turističnih objektov in njihove opreme ekološkim zahtevam, razvoj novih objektov pa naj bi bil v skladu s cilji protokola. Pri ekstenzivnih oblikah turizma pa poziva k ohranjanju in razvoju sonaravne turistične ponudbe ter k dviganju vrednosti naravne in kulturne dediščine turističnih območij. (AK, Protokol »turizem«, 1991)

Protokol torej določa, da naj bi se turizem razvijal odgovorno do okolja in v skladu z določenimi predpisi, ki ščitijo naravno okolje in tamkajšnje prebivalstvo, obenem pa določa tudi meje, znotraj katerih se turistična ponudba sme razvijati. Na področju turističnih kapacitet protokol teži k obnovi in uporabi že obstoječih objektov in tako k čim manjšemu poseganju z gradnjo v prostor. Določbe protokola se zavzemajo tudi za omejitev prometa v turističnih krajih, povečano uporabo obstoječih javnih prevoznih sredstev ter za razvoj novih shem prevoza javnega potniškega prometa. (AK, Protokol »turizem«, 1991)

»Vse države pogodbenice podpirajo sodelovanje med turizmom, kmetijstvom, gozdarstvom in obrtjo. Spodbujajo predvsem povezave dejavnosti, ki ustvarjajo delovna mesta v smislu trajnostnega razvoja.« (AK, Protokol »turizem«, 1991)

4.2 Zakonodaja v Sloveniji

4.2.1 Zakon o ohranjanju narave

Zakon o ohranjanju narave je temeljni zakon v Republiki Sloveniji, ki določa ukrepe na področju ohranjanja in varstva narave. Prvi člen ZON-a opredeljuje namen zakona, ki pravi, da zakon določa ukrepe ohranjanja biotske raznovrstnosti in sistem varstva naravnih vrednot z namenom prispevati k ohranjanju narave. S temi ukrepi se varuje prosto živeče živali in rastline ter njihove habitate³. Poudarjeno je gospodarjenje z rastlinskimi in živalskimi vrstami, ki je trajnostnega značaja. Prav tako zakon opozarja na pomembnost varstva in ohranjanja habitatnih tipov⁴ v ugodnem stanju. (ZON, Ur.l. RS, št. 96/2004)

Poleg naštetega ZON določa oziroma opredeljuje še druge pomembne stvari in definicije. Razloži kaj je ekološko pomembno območje, kaj je posebno varstveno območje (območje Natura 2000), katera so zavarovana območja, poda definicijo krajine, naravnih vrednot in ukrepe varstva naravnih vrednot ter določa smernice varstva narave. ZON zapoveduje ustanovitev Zavoda za varstvo narave in določi njegove naloge. (ZON, Ur.l. RS, št. 96/2004)

Za nas sta še posebej pomembna predpisa v 32. in 33. členu zakona. V 32. členu je opredeljen pojem ekološko pomembno območje, ki je območje habitatnega tipa, dela habitatnega tipa ali večje ekosistemske enote, ki pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti. V 33. členu ZON opredeljuje posebno varstveno območje – območje Natura 2000 kot ekološko pomembno območje, ki je na ozemlju Evropske unije pomembno za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja ptic (posebno območje varstva)⁵ in drugih živalskih ter rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov (posebno ohranitveno območje)⁶(ZON, Ur.l. RS, št. 96/2004).

Posebna območja varstva in posebna ohranitvena območja tvorijo posebna varstvena območja, torej območje Natura 2000.

³Habitat je naravno okolje, v katerem živi določena vrsta živali ali rastlin. Omejeno je na določeno območje.

⁴Habitatni tip je biotopsko ali biotsko značilna in prostorsko zaključena enota ekosistema. (ZON – UPB2, 2004)

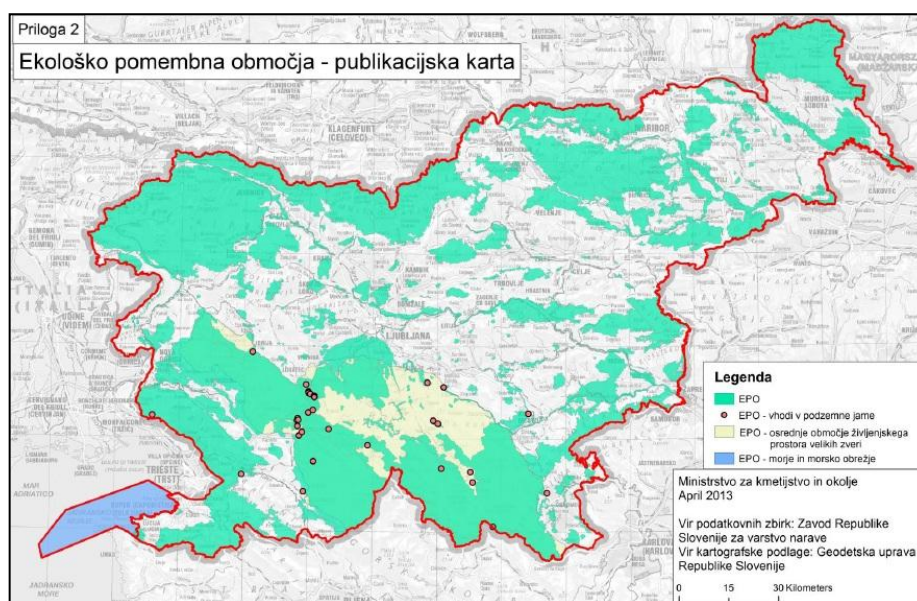
⁵Posebno območje varstva (POV) – Special Protection Area (SPA) je območje, ki je na podlagi Direktive o pticah, pomembno za ohranjanje ptic.

⁶Posebno ohranitveno območje (POO) – Special Area of Conservation (SAC) je območje, ki je na podlagi Direktive o habitatih, pomembno za ohranjanje rastlinskih in živalskih vrst in njihovih habitatnih tipov.

Podzakonski akt: Uredba o ekološko pomembnih območjih

Na podlagi četrtega odstavka 32. člena ZON-a je leta 2004 Vlada Republike Slovenije izdala Uredbo o ekološko pomembnih območjih.

Uredba o ekološko pomembnih območjih »določa ekološko pomembna območja in varstvene usmeritve za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja habitatnih tipov ter prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst in njihovih habitatov na teh območjih« (Uredba o ekološko pomembnih območjih, 2004).

Slika 13: Karta ekološko pomembnih območij v Sloveniji

Vir: Uredba o ekološko pomembnih območjih, Priloga 2, 2004

Podzakonski akt: Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Ur.l. RS, št. 49/2004, 110/2004, 59/2007, 43/2008, 8/2012, 33/2013 (35/2013 popravek) in 39/2013)

Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) je bila sprejeta 29.4.2004. Podlago za sprejem predstavlja drugi odstavek 33. člena ZON-a (2004), ki pravi, da Vlada RS določi posebna varstvena območja na območju države in varstvene cilje na teh območjih.

Uredba o posebnih varstvenih območjih določa območja Nature 2000, varstvene cilje na teh območjih, varstvene usmeritve za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov in druga pravila ravnanja za

ohranjanje teh območij. Določa tudi potencialna posebna ohranitvena območja in način njihovega varstva. (Uredba o posebnih varstvenih območjih, 2004)

S to uredbo se je v slovenski pravni red vneslo del obveznosti iz Direktive o habitatih in del obveznosti iz Direktive o pticah.

Sprejem Uredbe o posebnih varstvenih območjih je bil eden izmed pogojev za vstop Slovenije v Evropsko unijo, na območju katere se strogo upošteva varstveni režim Natura 2000. Kot je že omenjeno, je s pomočjo te uredbe podrobneje oblikovano samo območje Natura 2000 (vsa varstvena območja skupaj tvorijo območje Natura 2000), kot tudi varstvo in ravnanje na teh območjih in potencialnih območjih Natura 2000.

4.2.2 Natura 2000

»Natura 2000« je pojem, ki označuje območja v naravi, kjer so v veljavi posebni varstveni ukrepi⁷. Takšna območja imenujemo posebna varstvena območja. Vsa posebna varstvena območja skupaj tvorijo evropsko ekološko omrežje, ki je označeno z imenom Natura 2000.

Glavna naloga Nature 2000 je zaščita in ohranitev narave, njene dediščine in vseh oblik življenja, ki se nahajajo v njej. Še posebej to velja za tiste živalske in rastlinske vrste, ki so že ogrožene ali na pa meji ogroženosti (predvsem zaradi škodljivih dejavnosti človeka). Pomembna je ohranitev biotske raznovrstnosti. (Natura 2000, 2014)

Projekt Natura 2000 je ustanovila Evropska unija, izvaja pa se v vseh državah članicah. Slovenija se po pokritosti državnega ozemlja z Naturo 2000 izmed vseh držav članic uvršča v sam vrh; na prvo mesto. Natura 2000 pri nas zavzema kar 35,52 % ozemlja. Že skoraj vsaka občina vsebuje območje, vključeno v program Natura 2000. Slovenija je v letu 2013 na zahtevo Evropske komisije za 2,4 % povečala pokritost ozemlja države z območjem Natura 2000. Tako se je območje Nature povečalo za približno 480 km²; od tega je 477 km² na kopnem in 3 km² na morju. (Natura 2000, 2014)

Osnovni cilj Nature 2000 je varovanje narave in v njej živečih bitij, vendar pa ta cilj ni tudi edini. Natura 2000 namreč spodbuja sobivanje ljudi in narave in usmerja k njihovem razvoju, tako enih kot drugih. Spodbuja k iskanju novih priložnosti na področju turizma, rekreacije, kmetijske dejavnosti ipd. Natura 2000 torej na svojih zavarovanih območjih

⁷Varstveni ukrepi so ukrepi po ZON in ukrepi po drugih predpisih, ki lahko prispevajo k ohranitvi območij Natura 2000.

razvoja turizma ne prepoveduje, vendar pa slednji ne sme ogrožati narave; izvajati se mora na način, ki podpira varovanje naravnega okolja.

Zanimivo je tudi dejstvo, da se koncept projekta Natura 2000 prevečkrat ne razume pravilno, oziroma se o njem razširijo zmotna prepričanja. Nekateri verjamejo, da bo po uvedbi Nature 2000 na nekem območju, treba ustaviti dejavnosti, ki so se tam vršile pred sprejetjem Nature 2000, vendar to ni res. Ponekod ravno človek z izvajanjem določenih dejavnosti pripomore k temu, da se narava pravilno razvija v skladu z idejo trajnostnega razvoja. Ravno tako ni nikjer določeno, da se na novo sprejetih območjih Nature ne bi smelo uvajati novih dejavnosti. Zmotno je tudi prepričanje, da bodo območja Nature 2000 postala naravni rezervati; to se le redko zgodi. Velikokrat je med prebivalci območij Natura 2000 prisoten tudi strah, da se bodo z uvedbo Nature pojavili stroški, ki bi jih finančno bremenili. Vendar takšne stroške pokrivajo država ob pomoči Evropske komisije. (Natura 2000, 2014)

O tem, da je sodelovanje Slovenije pri projektu Natura 2000, projektu za zaščito narave, zelo dobra poteza za ohranitev vsega, kar v naravi živi, sploh ni dvoma. Naša država je, kar zadeva naravo, zelo posebna, saj na zelo majhni površini najdemo izjemno pestro in raznovrstno prisotnost živalskih in rastlinskih živih bitij. Z upoštevanjem namena in ciljev Nature 2000 ter ostalih predpisov za zaščito narave, bo naša dežela tudi prihodnjim generacijam ponujala neokrnjeno naravo.

Čeprav se na prvi pogled zdi, da za naravo dosledno skrbimo in, da pri nas ni opaznega velikega vpliva človeka v življenjski prostor drugih živih bitij, ni tako. Vsakič, ko se pojavi onesnaženje vode, se s tem povečuje ranljivost vodnih živih bitij. Vsakič, ko gradimo nove prometne povezave, s katerimi si želimo olajšati dostopnost do nekaterih krajev, s tem zmanjšujemo življenjski prostor drugim živim bitjem. Vsaka nova cesta pomeni novo oviro na selitvenih poteh nekaterih živali. Z vsakim večjim posekom dreves v gozdu, skrčimo območje domovanja rastlin in živali. Vsak najmanjši poseg v naravo, ki ga ljudje obrnemo sebi v prid, zagotovo škodi prosto živečim rastlinskim in živalskim vrstam, ki se pojavljajo na območju posega.

4.2.3 Zakon o varstvu okolja

Drugi pomemben zakon, ki se zavzema za dobrobit narave je Zakon o varstvu okolja (ZVO-1). V 1. členu ZVO-1 je zapisano bistvo zakona, ki pravi, da ZVO-1 »ureja varstvo okolja pred obremenjevanjem kot temeljni pogoj za trajnostni razvoj in v tem okviru določa temeljna načela varstva okolja, ukrepe varstva okolja, spremljanje stanja okolja in informacije o okolju,

ekonomske in finančne instrumente varstva okolja, javne službe varstva okolja in druga z varstvom okolja povezana vprašanja» (ZVO-1-UPB1, 2006).

Glavni nameni in cilji ZVO-1 so torej zaščita okolja in usmerjanje razvoja v to smer, da bo zadoščeno pogojem za trajnostni razvoj. Tu gre predvsem za zmanjšanje in preprečitev obremenjevanja okolja ter za ohranjanje in izboljševanje njegove kakovosti. Zakon definira nekatere pojme kot so okolje, poseg v okolje, kakovost okolja, onesnaževanje okolja in podobno. Določa ukrepe varstva okolja in omejuje posege v okolje. Zakon predpisuje tudi določene cilje varstva okolja, na podlagi katerih se pripravljajo in presojujejo plani, programi, načrti in drugi akti tudi na področju turizma. Poročilo o okolju, ki je pripravljeno za javnost, vsebuje opis vplivov posameznega sektorja (tudi turističnega) na stanje okolja. (ZVO-1-UPB1, 2006)

4.2.4 Zakon o prostorskem načrtovanju

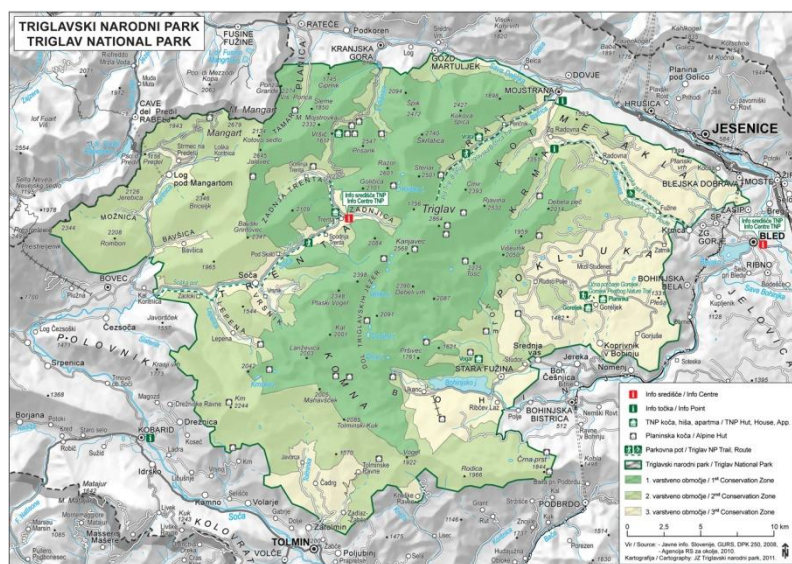
Zakon o prostorskem načrtovanju (ZPNačrt) iz leta 2007 ureja prostorsko načrtovanje kot del urejanja prostora, tako da določa vrste prostorskih aktov, njihovo vsebino in medsebojna razmerja ter postopke za njihovo pripravo in sprejem. Poleg tega zakon ureja tudi opremljanje stavbnih zemljišč ter vzpostavitev in delovanje prostorskega informacijskega sistema ter s slednjim skrbi za prikaz stanja prostora. Zakon določa in opredeljuje nekatere bistvene pojme, določa cilje in temeljna načela prostorskega načrtovanja ter pristojnosti, ki jih ima država in posebej občine pri prostorskem načrtovanju. Vse prostorske akte, ki jih predpisuje, zakon deli na državne (državni strateški prostorski načrt, državni prostorski načrt, državni prostorski red), občinske (občinski prostorski načrt) in medobčinske prostorske akte (regionalni prostorski načrt). (ZPNačrt, 2007)

Temeljna načela prostorskega načrtovanja so (ZPNačrt, 2007):

- načelo trajnostnega prostorskega razvoja,
- načelo javnosti,
- načelo usmerjanja prostorskega razvoja naselij,
- načelo prevlade javnega interesa,
- načelo ohranjanja prepoznavnih značilnosti prostora,
- načelo vključevanja varstva kulturne dediščine in
- načelo strokovnosti.

4.2.5 Triglavski narodni park

Triglavski narodni park (TNP) je edini narodni park v Sloveniji. Poimenovan je po Triglavu, slovenskem narodnem simbolu. Nahaja se na severozahodu države, v Julijskih Alpah in se razteza na površini 880 km² oziroma na štirih odstotkih slovenskega ozemlja (TNP, 2014a). TNP spada med najstarejše parke v Evropi. Območje parka je zaščiteno z Zakonom o Triglavskem narodnem parku, ki določa točno območje parka, varstvena območja in območja ožjih zavarovanih območij v parku, pravila ravnanja in varstvene režime, način upravljanja parka, sodelovanje javnosti in prebivalcev narodnega parka pri njegovem upravljanju, trajnostne razvojne usmeritve parka ter ostale pomembne zadeve, ki zadevajo predvsem izvajanje in upoštevanje tega zakona. (ZTNP-1, 2010)

Slika 14: Območje Triglavskega narodnega parka

Vir: TNP, 2014a

Razvoj podeželja v TNP

Javni zavod TNP s svojim delovanjem in usmeritvami pomaga pri razvoju podeželskega prostora in dejavnosti, ki se v njem odvijajo. V zvezi s kmetijstvom in razvojem podeželja se poslanstvo zavoda TNP kaže pri (TNP, 2014b):

- sodelovanju pri razvoju lokalnih skupnosti, ki so povezane z naravo in človekovo dejavnostjo v naravnem okolju;
- sodelovanju z domačim prebivalstvom kot nosilcem dejavnosti v prostoru;
- podpori kmetovanju kot pogoju za ohranjanje kulturne krajine;
- uvajanju trajnostnega razvoja;

- ozaveščanju, informiranju in izobraževanju javnosti o pomenu kmetijstva za varovanje narave in ohranjanje kulturne krajine ter pri
- vključevanju potencialov naravne in kulturne dediščine območja TNP v uravnotežen razvoj širšega območja Julijskih Alp.

Zavod TNP podpira ekološko kmetovanje oziroma ga smatra kot zaželen način rabe kmetijskih površin na območju parka. Takšen način kmetovanja namreč zmanjšuje negativne vplive na okolje in ohranja pestrost živalskih in rastlinskih vrst. Zavod podpira pridelavo izdelkov, ki so značilni za določeno lokalno območje ter vzrejo tistih pasem živali, ki so priznane kot domače oziroma avtohtone. S tem spodbuja živinorejce k širjenju planinskega pašništva, ki je bilo in je še značilno za območje Posočja, saj bi se na tak način še naprej ohranjalo tradicionalne načine kmetovanja. (TNP, 2014b)

Turizem v TNP

»Trajnostni turizem ima v parku in parkovnih občinah izmed vseh dejavnosti največje razvojne možnosti. Ima največjo vlogo pri uresničevanju razvojnih ciljev parka - ohranjanju poselitve in števila lokalnega prebivalstva in zagotavljanju ustrezne kakovosti življenja. Prostočasne dejavnosti, ki so tudi sestavni del turizma, so glavni motiv obiskovalcev parka. Obiskovanje, doživljanje, spoznavanje in raziskovanje parka je tudi eden od ciljev ustanovitve TNP.« (Mlekuž, Zupan, 2011)

Turizem na območju TNP-ja je sestavljen iz primarne in sekundarne turistične ponudbe. Med primarno štejemo naravno in kulturno dediščino, ki je za turizem na območju parka najpomembnejša. Na njej sloni celotna ponudba. Kot ključne značilnosti te ponudbe so naštetje ohranjenost narave, atraktivnost, biotska pestrost in raznolika kulturna dediščina. Te tudi predstavljajo temelj trajnostnemu razvoju turizma, obiskovanja in prostočasnih dejavnosti. Med sekundarno turistično ponudbo pa štejemo splošno in turistično infrastrukturo, nočitvene in druge turistične obrate. (Mlekuž, Zupan, 2011)

Kot je že omenjeno, so neokrnjeno naravno okolje in vse dejavnosti, ki se vršijo v naravi, glavni razlog za obisk parka. Med najpomembnejše prostočasne dejavnosti v Triglavskem narodnem parku sodijo planinstvo, alpinizem, pohodništvo, kolesarjenje, vodne rekreacijske dejavnosti, jadralno padalstvo, smučanje in turno smučanje ter sankanje. S širitvijo ponudbe različnih športnih aktivnosti, se slednje širijo tudi na nekatera manj obiskana območja parka in čez celo leto privabljajo nove obiskovalce, ki prihajajo v vedno večjem številu, s tem pa se

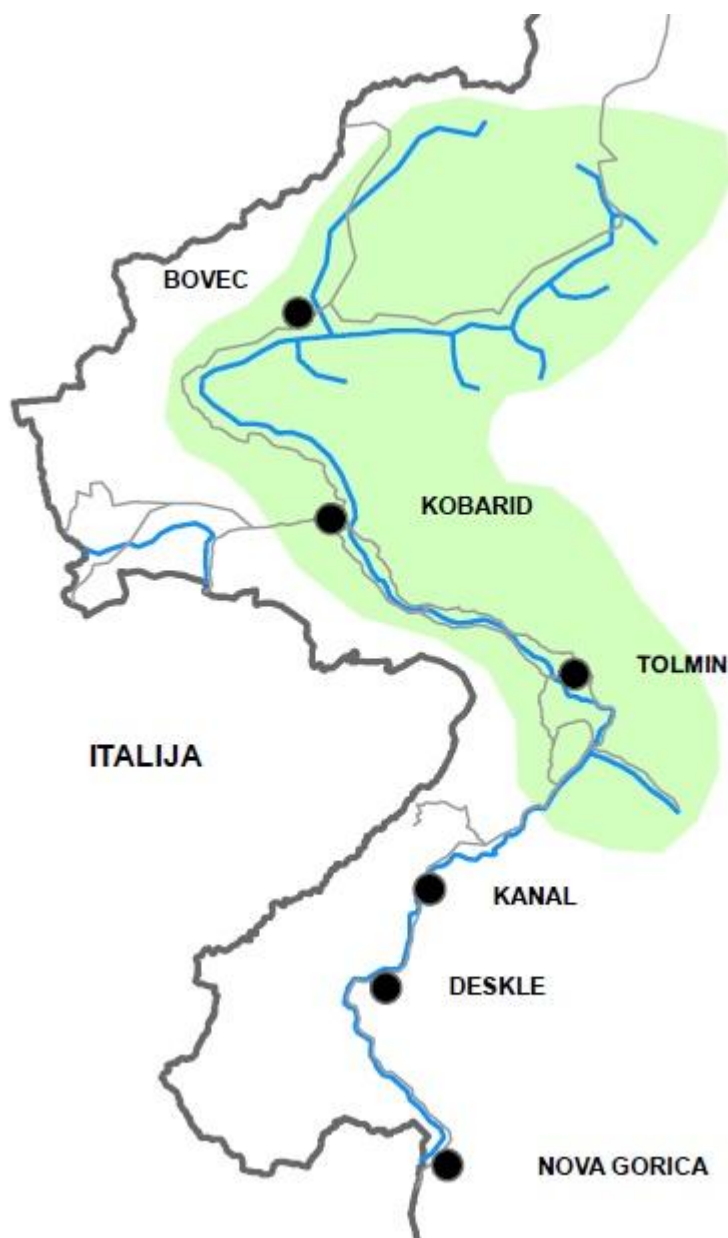
pojavnajo tudi nove nevarnosti za naravo, ki se kažejo v obliki nekaterih negativnih vplivov kot so hrup, poškodbe tal in rastlinstva, onesnaževanje okolja ipd. (Mlekuž, Zupan, 2011)

Javni zavod TNP se trudi, da bi se razvoj (trajnostnega) turizma v pravilni smeri nadaljeval tudi v prihodnosti. Pri tem je pomembno, da se ohranja pristnost naravne in kulturne dediščine, da se varuje naravo in se zanjo skrbi ter da se razvoj turizma omejuje na tistih območjih, kjer je narava ranljivejša. (Mlekuž, Zupan, 2011)

5 PREDSTAVITEV ŠIRŠEGA IN OŽJEGA OBMOČJA OBRAVNAVE

5.1 Območje Posočja s poudarkom na Zgornjem Posočju

Posočje je ime za območje na širšem severozahodnem delu Slovenije ob reki Soči. Ime izhaja iz imena reke Soče; gre za poimenovanje porečja⁸ Soče. Tako je torej Posočje izraz za območje reke Soče skupaj z vsemi njenimi pritoki; vse od izvira Soče v dolini Trente, pa do izliva v Jadransko morje na italijanski strani.

Slika 15: Območje Zgornjega Posočja

⁸Porečje je izraz za območje oziroma površje, s katerega vsa voda odteka v isto rečno mrežo.

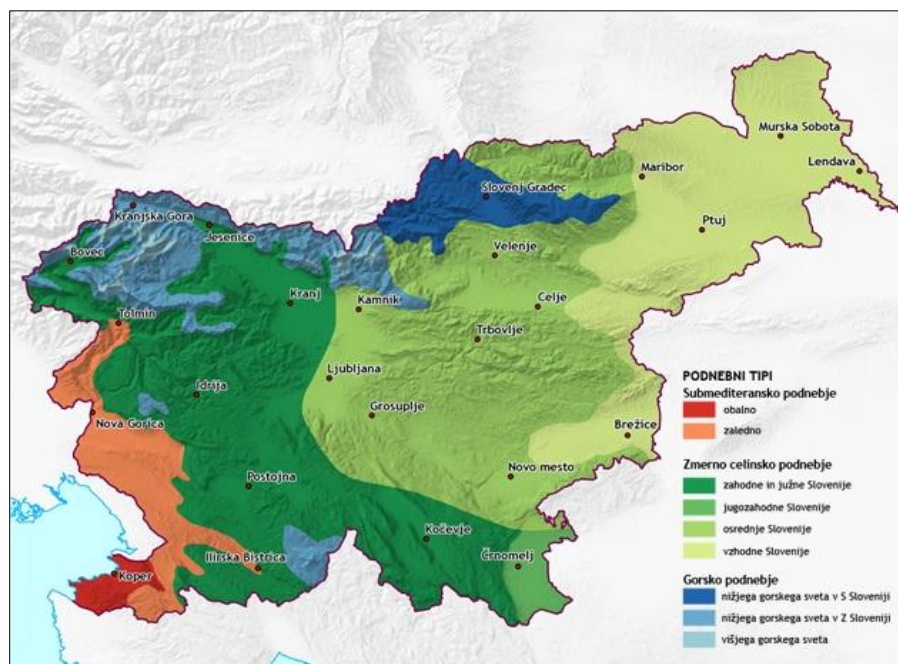
Geografska lega Posočja je bila že v zgodovini zelo pomembna, saj je predstavljala stično točko med Apeninskim in Balkanskim polotokom, med Alpami in Dinarskim gorstvom. Relief Alp na območju Posočja se znižuje in prehaja iz visokogorskega sveta v predalpske pokrajine. Proti zahodu se zniža v Furlansko nižino, proti vzhodni oziroma jugovzhodni strani pa se po dolini reke Bače in preko Cerknega zniža v nižje planote Dinarskega gorolja. Soča se nekako do Kobarida vije med Julijskimi Alpami, med Kobaridom in Tolminom pa se njena pot nadaljuje v t.i. »dinarski smeri« (ta poteka od severozahoda proti jugovzhodu), mimo robnega predela Julijskih Alp, ki jih na njeni levi strani predstavlja mogočno Krnsko pogorje, na njeni desni strani pa se vzpenja Matajursko pogorje, ki spada že v alpsko predgorje.

Slika 16: Zgoraj: širši prikaz pokrajin, spodaj: pokrajinska delitev Slovenije

Vir: Modrijan, 2014

Na območju Posočja se mešajo gorsko, zmerno celinsko in submediteransko podnebje. Po dolini Soče prihaja od morja proti severu toplejši, južni zrak, medtem ko visoke Alpe zadržujejo vpliv mrzlega severnega podnebja in tako le-ta ne preide čeznje. Ker ravno tam pride do trka hladnejšega in toplejšega podnebja, se na območju Posočja pojavljajo večje količine padavin. Zime na Kobariškem in Tolminskem niso zelo hude, vendar so zaradi vpliva nadmorske višine, razmeroma dolge.

Slika 17: Prikaz podnebnih tipov v Sloveniji

Vir: Geodetski inštitut Slovenije, 2014

Posočje je razdeljeno na tri dele, in sicer Zgornje, Srednje in Spodnje Posočje.

- Zgornji del Posočja ali Zgornje Posočje (tudi Alpsko Posočje) je območje od izvira reke Soče do Mosta na Soči oziroma še malo nižje; do ožine, v kateri je reka zajezena za potrebe hidroelektrarne Doblar. V območje Zgornjega Posočja so vključeni tudi pritoki Soče (nekateri večji so Koritnica, Lepena, Učja, Tolminka, Boka). Zgornje Posočje se deli na tri dele, in sicer na Bovško, Kobariško in Tolminsko.
- Srednji del ali Srednje Posočje (tudi Kanalsko Posočje) je območje od Doblarja do vstopa reke v Goriško ravan.
- Zadnji, spodnji del ali Spodnje Posočje pa se nadaljuje nekje od Solkana do izliva reke Soče v morje. Zajema tudi porečje Vipave.

Skupne značilnosti posameznih delov Posočja so (Lipušek, 2014):

- V Zgornjem Posočju: ledeniška pokrajina, izmenjevanje globinske in bočne erozije reke Soče, velika prodonosnost, prisotnost pritokov Soče, visokogorje in sredogorje,

tektonika, velike relativne nadmorske višine, alpski in predalpski tip hiš, živinoreja, značilno planinsko pašništvo, adrenalinski turizem, prometno zaprto območje zlasti pozimi.

- V Srednjem Posočju: normalni rečni relief, antecedentna⁹ dolina Soče, večja zastopanost kraških značilnosti, prisotnost flišnih kamnin, stik apnenca in fliša, malo pritokov, majhna prodonosnost rek, večji vpliv submediteranskega tipa podnebja, drugačen način rabe tal, prisotnost toploljubnih drevesnih vrst, hidroenergetska izraba Soče, kamnolomi, železniška povezava.
- V Južnem Posočju: ravnine, gričevja, izpostavljenost poplavam, reke pogosto spreminjajo svojo strugo, močni vplivi sredozemskega podnebja, vrtnarstvo, vinogradništvo, sadjarstvo, večja zastopanost poljedelstva v kmetijstvu, večja možnost onesnaženja podtalnice, prometna odprtost, močnejša sklenjena poselitve, igralniški turizem, močna trgovina.

Območje Zgornjega Posočja obsega teritorij treh občin, in sicer: občine Tolmin, Kobarid in Bovec, ki se skupaj raztezajo na površini 941,5 km². Tolmin z okolico je, kot največji kraj, že v zgodovini predstavljal središčno točko celotnega območja Zgornjega Posočja. Ima funkcijo gospodarskega, kulturnega in upravnega središča soške doline.

Posočje spada med manj razvita območja v Sloveniji. Na tukajšnji razvoj gospodarstva je negativno vplivalo veliko število naravnih nesreč in nekateri družbeni dogodki. Najprej vojna, kasneje so potresi ter plazovi s seboj prinesli veliko materialno škodo na objektih in obstoječi infrastrukturi, zastoj v razvoju gospodarstva in turizma, zmanjšanje števila delovnih mest ter zmanjšana kupna moč prebivalstva. Gospodarstvo v Zgornjem Posočju se predvsem zaradi težko dostopnega območja, še danes ne razvija kot bi se moralo. Glavni oviri pri tem sta težava prometne povezave, poleg tega pa še pomanjkanje delovnih mest za višje izobražene, ki se zaradi tega selijo v večja mesta. Pa vendar stanje vseeno ni tako slabo. Stopnja brezposelnosti v Zgornjem Posočju je v primerjavi z ostalim delom Slovenije, še dokaj nizka. Gospodarstvo živi preko nekaterih tradicionalnih industrijskih panog, ki vključujejo večje število majhnih in srednje velikih podjetij. Zaradi bližine Italije, poznavanja njihovega jezika in kulture, se posoškemu gospodarstvu ponuja priložnost razširitve dejavnosti na italijanski trg.

Na razvoj podeželja (kar Posočje pravzaprav je) ima namreč velik vpliv predvsem prometna povezava z razvitejšimi mesti, zato težje dostopna, od avtocestnega križa odmaknjena

⁹Antecedentna dolina pomeni, da je reka starejša od gore. Ob dvigovanju gorovja se je obstoječa reka vanj zajedala in tako ustvarila dolino.

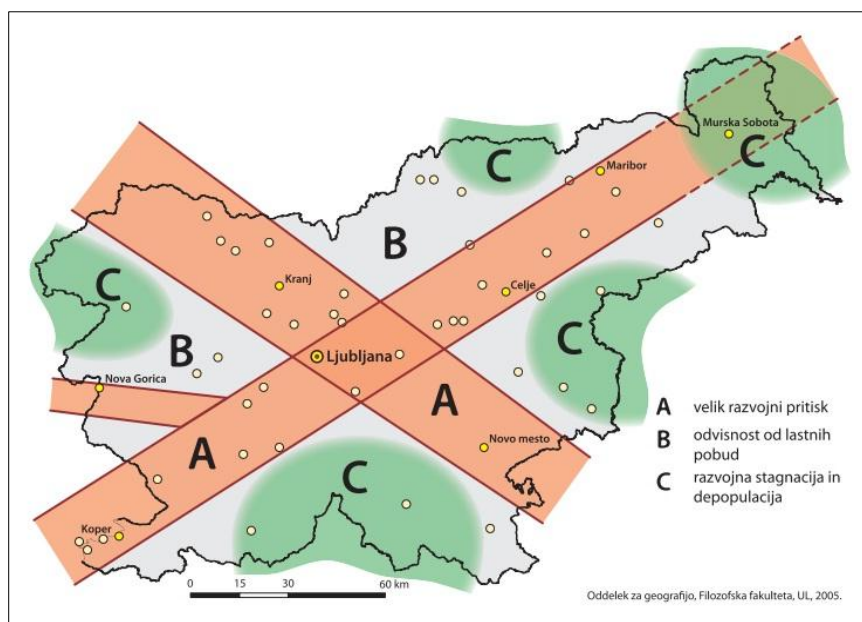
območja, večkrat ostanejo nerazvita. To velja tudi za Posočje. Najpomembnejša prometna povezava Posočja s preostalim delom države je prek glavne ceste Bovec-Nova Gorica in nato po avtocestnem križu do večjih mest. Ta cesta je speljana tik ob strugi reke Soče. Ravno tako potekajo ob strugah rek tudi druge ceste; najpomembnejša med njimi, imenovana Keltika, je speljana ob strugi Idrijce in vodi od Tolmina proti Idriji ter naprej proti Logatcu. Vse prometnice, ki vodijo proti Posočju so večinoma v slabem stanju, vijugaste, neurejene, nepregledne in za vožnjo ne najbolj prijetne.

Do Posočja lahko torej pridemo iz štirih smeri in sicer:

- iz smeri Nove Gorice (jug);
- Idrije (vzhod);
- Kranjske Gore (sever) ter
- iz Italije prek mejnega prehoda Robič (jugozahod).

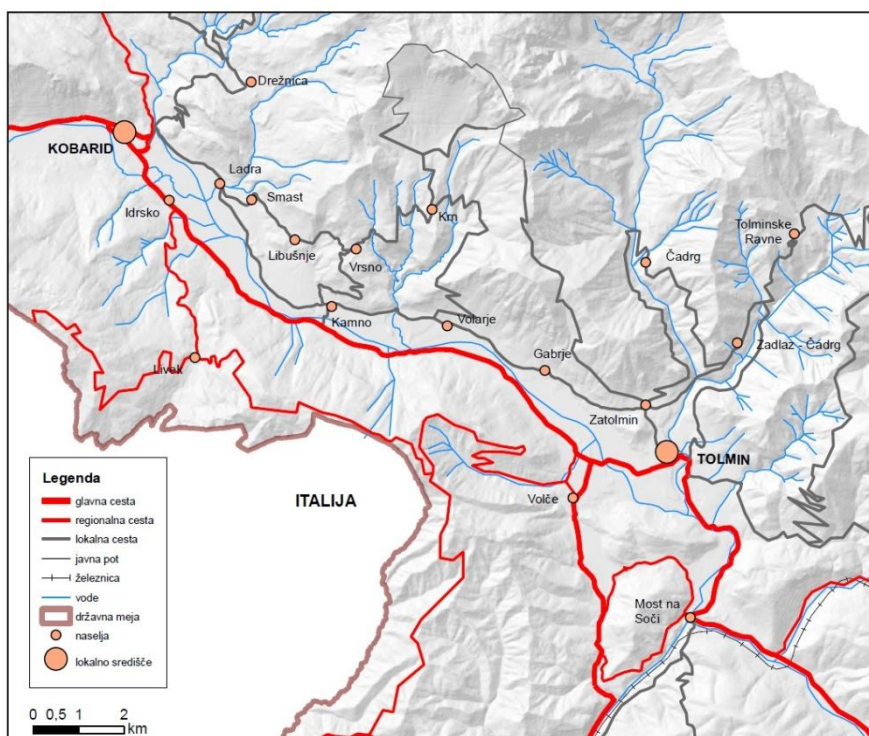
Sodobnejših prometnih povezav v Zgornje Posočje torej ni. Ravno tako ni povezave prek železnice; železniška postaja se sicer nahaja na Mostu na Soči, vendar se tam vlak ustavi na relaciji od Nove Gorice do Jesenic.

Prometna lega Zgornjega Posočja je torej zelo neugodna.

Slika 18: Razvoj na podeželju s prikazom avtocestnega križa

Vir: Klemenčič et. al, 2008, str. 120

Slika 19: Karta prometnih povezav v širšem območju Tolmina in Kobarida

Največjo možnost za razvoj območja predstavlja turizem. Zaenkrat še neokrnjena narava nosi velik potencial, ki ga je treba pravilno izkoristiti. Večji kraji so dobra izhodiščna točka za obisk gora ali drugih znamenitosti, za pohodništvo ali za aktivno preživljanje prostega časa.

Pri načrtovanju razvoja v Posočju je treba upoštevati razne omejitve, ki se nanašajo na prostor, kot so območja naravnih vrednot, območja Nature 2000, ekološko pomembna območja, območja varstva gozdov in voda, najboljša kmetijska zemljišča in druga zavarovana območja (npr. TNP). Teh je na območju Posočja veliko.

5.1.1 Znamenitosti v Posočju

Območje Zgornjega Posočja nobenega obiskovalca ne pusti ravnodušnega, saj omogoča nešteto doživetij; pa naj gre za neponovljiva doživetja v naravi, spoznavanje zgodovine, katere sledi se skrivajo na vsakem koraku, ali pa za odkrivanje bogate kulturne dediščine. Možnosti za preživljanje prostega časa je neomejeno. V nadaljevanju bomo predstavili nekatere znamenitosti, ki jih je vredno obiskati. Naravne in kulturno-zgodovinske znamenitosti smo dodatno predstavili tudi na karti, ki je dodana v prilogi A.2. Poleg smo vključili še kolesarske poti, pešpoti ter označili vrhove in koče oziroma zavetišča.

Naravne znamenitosti

- **Reka Soča:**

Porečje reke Soče določa območje Posočja, vse od izvira te mogočne reke, pa do njenega izliva v morje. Je najpomembnejša od vseh znamenitosti v obravnavani okolici in zagotovo privablja največ turistov. Znana je kot smaragdna lepota; zaradi svoje modrozeleno barve, je prepoznavna ne le v Sloveniji, ampak tudi na širšem območju celotne Evrope. Izvira v Triglavskem narodnem parku, na območju Julijskih Alp, natančneje v dolini Trente. Vije se po 136 km dolgi strugi, ki je speljana večinoma po slovenskem ozemlju. V njenem zgornjem toku, od izvira do sotočja z reko Tolminko, je še zelo neokrnjena in prav zaradi tega proglašena za naravni spomenik. Poleg naravnih lepote reke, ki privabljajo obiskovalce, pa je Soča tudi raj za pristaše adrenalinskih vodnih športov. Ponuja aktivno preživljanje prostega časa na veliko načinov.

Slika 20: Pogled na Sočo iz Napoleonovega mostu pri Kobaridu

- **Sotočje Tolminke in Soče**
- **Sotočje Soče in Idrijce**
- **Akumulacijsko jezero na Mostu na Soči:**

Največja znamenitost Mosta na Soči je akumulacijsko jezero smaragdno zelene barve, ki je bilo ustvarjeno za potrebe HE Doblar. Okrog jezera je speljana sprehajalna pot z označenimi energijskimi točkami. Jezero poleg turistov privlači tudi ribiče.

Slika 21: Akumulacijsko jezero

- **Slapovi pod Vrsnim; Slap Brinta, Gregorčičev slap:**

Območje pod vasjo Vrsno ponuja bogat nabor slapov. Izmed vseh sta zagotovo najbolj znana slap Brinta in Gregorčičev slap. Slap Brinta ustvarja potok Malenšček, ko v ozkem curku pada čez dobrih 100m visoko steno. Gregorčičev slap je poimenovan po pesniku Simonu Gregorčiču in je visok 88 m. (Vrsno, 2014b)

- **Slap Veliki Kozjak:**

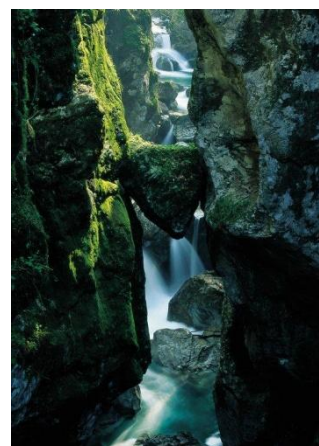
Potok Kozjak je levi pritok Soče in pada v šestih slapih. Veliki Kozjak je eden od dveh slapov Kozjaka, ki sta dostopna obiskovalcem. Čeprav globina padanja vode ni velika (pada približno 15 metrov), je to najlepši slap v Sloveniji in sicer zaradi svojega neponovljivega okolja. Voda teče skozi ozko špranjo na »stropu« jame, ki jo je slap oblikoval skozi čas. Jama je zaradi posebnega oblikovanja dokaj temna, na njenem dnu pa je prelep tolmun v barvi Soče.

Slika 22:Čudoviti Veliki Kozjak

- **Tolminska korita:**

Ustvarili sta jih reki Tolminka in Zadlaščica ter so najnižja (180 m) in najbolj južna vstopna točka v Triglavski narodni park. Veljajo za največjo naravno znamenitost v tolminski občini. Posebno noto jim poleg ostalega, daje termalni izvir, ki je prava redkost v Julijskih Alpah in pa velika skala, zagozdena med stenami korit, poimenovana Medvedova glava. (Dolina Soče, 2014b)

Slika 23: Medvedova glava v Tolminskih koritih

Vir: Dolina Soče, 2014b

- **Koseška korita:**

Ta zanimivost se nahaja pod vasico Koseč, v bližini Drežnice. Obiskovalcu je del Koseških korit na ogled v okviru krožne turistične pešpoti, ki se začne v vasi Koseč in je speljana mimo cerkve svetega Justa, nato pa vodi naprej proti potoku Stopnik, katerega zanimivost so številni prelepi slapovi. Nato pot vodi do Koseških korit, ki jih je ustvaril potok Brsnik, in ob strugi potoka Ročica nadaljuje proti začetni točki v Koseču. Korita so globoka do 60 m, težje dostopna in zelo razgibana. (Dolina Soče, 2014b)

- **Kamnita goba:**

Kamnita goba pod vasjo Krn sodi med redke geomorfološke pojave pri nas. Goba se je oblikovala skozi čas kot posledica erozije tal. (Dolina Soče, 2014b)

- **Krnsko jezero**
- **Dupeljsko jezero**
- **Jezero v Lužnici**
- **Izvir Tolminke**

Kopališča

Najlepša kopališča na območju Posočja ponujata reki Soča in Nadiža. Ob reki Soči so urejena kopališča ob sotočju Soče in Tolminke (imenovano »Sotočje«), v Velikih koritih Soče, v Čezsoči ter v Kanalu ob Soči. Kopališča ob Nadiži pa se nahajajo v krajih Robič, Kred ter pod Napoleonovim mostom čez Nadižo.

Kulturnozgodovinske znamenitosti

- **Napoleonov most:**

Slika 24: Napoleonov most

Vir: Dolina Soče, 2014a

Most čez Sočo, ki stoji v neposredni bližini Kobarida, se tam nahaja že veliko let. Najprej lesen most je bil kasneje zamenjan s kamnitim. Ta je ime dobil po Napoleonovih četah, ki so čezenj prečkale Sočo. V prvi svetovni vojni je bil uničen in ponovno zgrajen. (Dolina Soče, 2014a)

- **Tolminski muzej:**

Muzej v centru mesta Tolmin zbira, predstavlja in ohranja bogato dediščino tolminskega (tudi kobariškega in bovškega) območja s področja kulture, zgodovine, etnologije in arheologije. Poleg tega skrbi tudi za druge zbirke in objekte, ki se nahajajo drugje na tolminskem območju (rojstne hiše znanih ljudi, razne zbirke ipd.).

- **Kobariški muzej:**

Muzej se nahaja v centru Kobarida in deluje že od leta 1995. Njegova osrednja naloga je predstaviti ljudem kruto obdobje prve svetovne vojne oziroma natančneje soško fronto. Svojo nalogo muzej odlično opravlja; obiskovalcu brez zadržkov, prek fotografij in dokumentarnega filma, prikaže dejansko stanje na bojiščih. Čas se brez težav zavrti 100 let nazaj v obdobje krutega dogajanja in obiskovalec se zlahka vživi v vlogo vojakov, mogoče celo občuti grozo, ki so jo preživljali. V muzeju je predstavljena bogata zbirka orožja, uniform, dokumentov, raznih predmetov, opreme ipd. Muzej je zasnovan v dveh nadstropjih, v katerih se nahajajo posamezne razstave, zbrane v določenih »sobah«, od katerih vsaka govori svojo zgodbo. V drugem nadstropju muzeja je podrobneje prikazana 12. soška bitka, ki je prinesla Avstro-Ogrski zmago nad Italijani in nato tudi konec vojne. Območje vojskovanja je, poleg zemljevidov, predstavljeno tudi na 27 m² veliki pregledni maketi reliefa Zgornjega Posočja. (Kobariški muzej, 2014)

- **Grad Kozlov rob:**

Na manjšem hribu nad Tolminom stojijo razvaline starega gradu iz 12. stoletja, ki je bil nazadnje v lasti Habsburžanov. V zadnjih letih se ruševine postopoma prenavljajo. Tam je urejena naravoslovna učna pot, v sklopu katere je predstavljeno rastlinstvo, zgradba kamnin in predvsem zgodovinsko dogajanje. (Dolina Soče, 2014a)

- **Kolovrat:**

Kolovrat je hribovje na zahodni strani Soče. V njegovi neposredni bližini poteka državna meja med Slovenijo in Italijo. Greben Kolovrata torej loči območje Zgornjega Posočja od italijanske Benečije. Kolovrat je muzej na prostem prve svetovne vojne za katerega skrbi Fundacija Poti miru v Posočju. Kolovrat je imel med vojno zelo pomembno vlogo. Na njegovem pobočju, ki

omogoča zelo dober razgled nad dolino Soče, je italijanska vojska vzpostavila svojo tretjo obrambno črto. Danes je na delu te obrambne črte urejen muzej na prostem, ki ponuja pogled na nekdanja bojišča ter odkrivanje utrjenih jarkov, opazovalnih mest, topniških položajev in podobno. Del poti muzeja poteka tudi po italijanski strani. (Dolina Soče, 2014a)

- **Spomenik tolminskemu kmečkemu puntu:**

Spomenik stoji na Mestnem trgu v Tolminu. Postavljen je bil leta 1973, ob 260-letnici zadnjega izmed velikih kmečkih uporov na Slovenskem.

- **Nemška kostnica:**

V bližini centra Tolmina stoji nemška kostnica, ki je bila zgrajena na mestu obstoječega pokopališča nemških vojakov, padlih v bitki ob Soči. V kostnici se nahajajo posmrtni ostanki približno 1000 vojakov. Kostnica je velik spomenik nemškemu vojakom, saj je edino ohranjeno pokopališče večjega števila vojakov na območju soške fronte. (Dolina Soče, 2014a)

- **Italijanska kostnica nad Kobaridom:**

Predstavlja spomenik italijanskim vojakom, ki so bili ubiti v prvi svetovni vojni. V kostnici je položenih 7014 posmrtnih ostankov znanih in neznanih italijanskih vojakov, ki so bili na ta kraj premeščeni iz več vojaških pokopališč v okolici. Kostnica je bila zgrajena v letu 1938 na Gradiču nad Kobaridom, poleg cerkve svetega Antona. Otvoritev spomenika je vodil Benito Mussolini. (Dolina Soče, 2014a)

- **Planšarsko sirarski muzej v Kobaridu:**

V Kobaridu se v objektu Mlekarne Planika nahaja manjši sirarski muzej v obliki stalne razstave, ki je bil ustanovljen s strani Tolminskega muzeja. Obiskovalcem prikaže običaje na področju pašništva in izdelovanja mlečnih izdelkov na območju Zgornjega Posočja. Reja živine je bila namreč v tistih krajih prisotna že v 12. stoletju, kar kaže na izredno pomembno vlogo govedu v življenju kobariških in tolminskih ljudi.

- **Vas Čadrg:**

V območju Triglavskega narodnega parka, nad sotesko reke Tolminke, se nahaja vas Čadrg ali kot so jo prebivalci sami poimenovali ekovas. Čadrg je znan predvsem po ekološki pridelavi hrane, izdelavi znanega sira (pridelujejo ga čez celo leto) ter po vzreji goveda. Ravno tako je Čadrg (poleg Kostanjevice pri Novi Gorici) znan kot prva lokacija delovanja komun za pomoč odvisnikom na Slovenskem, ki delujejo pod okriljem skupnosti don Pierino.

- **Rojstna hiša Simona Gregorčiča:**

Rojstna hiša se nahaja v vasi Vrsno in prikazuje utrinke iz življenja velikega pesnika slovenskega rodu, tako imenovanega goriškega slavčka, Simona Gregorčiča.

- **Arheološki muzej Most na Soči:**

Muzej prikazuje pomembne zgodovinske najdbe, ki so bile odkrite na območju Mosta na Soči. Najdbe so iz starejše železne dobe (poimenovana tudi Halštatska kultura), ki je na območju sedanje Slovenije trajala v letih od 1000 p.n.št do 300 p.n.št. V muzeju so predstavljene predvsem najdbe, ki pričajo o obstoju prazgodovinske vasi in njene arhitekture.

- **Pot miru od Alp do Jadrana:**

Je približno 100 kilometrov dolga pot z začetkom v Logu pod Mangartom, koncem pa pri Mostu na Soči, posvečena pa je spominu na žrtve prve svetovne vojne. Pot obiskovalca popelje po sledih soške fronte in vključuje šest muzejev na prostem, vojaška pokopališča, ohranjene strelske jarke, utrdbe in kaverne ter številne druge ostaline vojnega časa. Obenem obiskovalcu predstavi še kulturne, zgodovinske ter naravne znamenitosti Zgornjega Posočja. Razdeljena je na pet različno dolgih in zahtevnih odsekov, povečini pa poteka po obstoječih planinskih in drugih poteh. (Fundacija Poti miru v Posočju, 2014)

Kraji

Obiska vredna nekatera stara mestna jedra in ostala zanimiva naselja, ki se nahajajo na obravnavanem območju so: Kobarid, Tolmin, Most na Soči, Bovec, Drežnica, Vrsno, Breginj, Robidišče.

5.1.2 AKTIVNOSTI V NARAVI V ZGORNJEM POSOČJU

Večina izmed aktivnosti, ki turiste pripeljejo v Zgornje Posočje, je vezana na vodo in reka Soča ponuja najboljše pogoje za to. Soča predstavlja raj za ljubitelje divjih voda in celo velja za enega najbolj zaželenih ciljev za izvajanje takšnih aktivnosti v Evropi. Na Soči se je razvila vrsta različnih vodnih športov:

- rafting;
- kajakaštvo;
- soteskanje oziroma kanjoning;
- hidrospeed;
- kopanje v naravnih kopališčih in
- ribolov.

Poleg vodnih športov, pa Posočje obiskovalcu čez celo leto ponuja možnosti tudi za druge oblike aktivnosti:

- pohodništvo;
- kolesarstvo;
- alpinizem;
- športno plezanje;
- adrenalinski park;
- jamarstvo;
- jadralno padalstvo;
- zmajarstvo;
- jahanje;
- smučanje;
- turno smučanje;
- tek na smučeh in
- vožnjo z motornimi sanmi.

5.2 Občina Kobarid

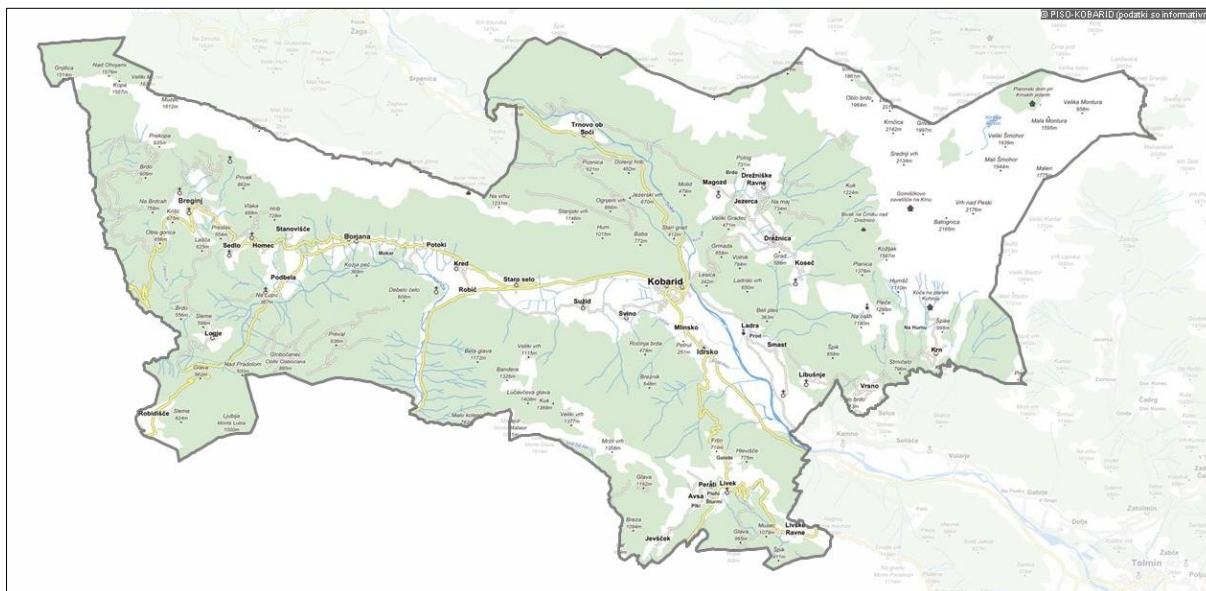
5.2.1 Geografski opis občine

Slika 25: Položaj občine Kobarid na območju Slovenije

Vir: Občina Kobarid, 2014

Občina Kobarid leži na severozahodu Slovenije, tik ob meji z Italijo. Je del severne Primorske in spada v goriško statistično regijo. Proti severu meji na Občino Bovec, proti vzhodu na Občino Bohinj, proti jugovzhodu na Občino Tolmin, južna in zahodna meja pa sovpadata z državno mejo z Italijo. Tik ob zahodni meji občine se nahaja najzahodnejša vas v Sloveniji, Robidišče.

Slika 26: Območje občine Kobarid

Vir: Geoprostor, 2014

5.2.2 Družbeno-geografske značilnosti občine

Občina Kobarid je samostojna občina od leta 1998; do takrat je spadala pod Občino Tolmin. Razteza se na 192,7 km² ozemlja in po velikosti spada med večje občine v Sloveniji; uvršča se na 29. mesto. (SURs, 2014)

V občino spada 33 krajev oziroma naselij, ki so združena v desetih krajevnih skupnostih (Ur.l. RS, št. 51/2009):

- Krajevna skupnost Kobarid, ki obsega naselja Kobarid, Sužid in Svino;
- Krajevna skupnost Kred-Staro selo, ki obsega naselja Kred, Potoki, Robič in Staro selo;
- Krajevna skupnost Borjana-Podbela, ki obsega naselja Borjana in Podbela;
- Krajevna skupnost Breginj, ki obsega naselja Breginj, Homec, Logje, Robidišče, Sedlo in Stanovišče;
- Krajevna skupnost Ladra-Smast-Libušnje, ki obsega naselja Ladra, Smast in Libušnje;

- Krajevna skupnost Drežnica, ki obsega naselja Drežnica, Drežniške Ravne, Jezerca, Koseč in Magozd;
- Krajevna skupnost Livek, ki obsega naselja Avsa, Jevšček, Livek, Livške Ravne in Perati;
- Krajevna skupnost Idrsko, ki obsega naselji Idrsko in Mlinsko;
- Krajevna skupnost Vrsno-Krn, ki obsega naselji Vrsno in Krn ter
- Krajevna skupnost Trnovo ob Soči, ki obsega naselje Trnovo ob Soči.

Slika 27: Krajevne skupnosti v občini Kobarid

Vir: Občina Kobarid, 2014

5.2.3 Poselitev in prebivalstvo

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je imela občina na začetku leta 2014 4162 prebivalcev, od tega je bila približno polovica moških (2093) in polovica žensk (2069). Gostota naseljenosti v občini je bila manjša kot v celotni državi. V občini je na kvadratnem kilometru površine živel povprečno 22 prebivalcev, medtem ko je bil podatek za Slovenijo 102 prebivalca/km². Največ prebivalcev je živel v naselju Kobarid, in sicer 1135, kar predstavlja 27 % vseh prebivalcev v občini. (SURS, 2014)

V spodnji tabeli je prikazano število in gostota prebivalcev, razdeljeno po krajevnih skupnostih v Občini Kobarid.

Preglednica 2: Število prebivalcev po krajevnih skupnostih Občine Kobarid z dne 1.1.2014 (SURs, 2014)

Ime KS	Površina KS (km ²)	Št. prebivalcev	Gostota (preb/km ²)
Kobarid	14,5	1375	95
Drežnica	36,3	523	14
Ladra-Smast-Libušnje	9,6	381	40
Idrsko	11,2	381	34
Breginj	35,3	378	11
Kred-Staro selo	18,1	374	21
Livek	11,3	271	24
Borjana-Podbela	17,3	196	11
Vrsno - Krn	28,8	148	5
Trnovo ob Soči	10,5	135	13

Starostna in spolna sestava

V drugi polovici leta 2013 je bila povprečna starost občanov moškega spola 43 let, občanov ženskega spola pa 46,2 leta. Povprečna starost obeh spolov skupaj je bila 44,6 leta in tako za dobri dve leti višja od povprečne starosti vseh prebivalcev celotne Slovenije (42,2leta). (SURs, 2014)

Preglednica 3: Število prebivalcev po starostnih skupinah v letih 1999, 2006 in 2014 (SURs, 2014)

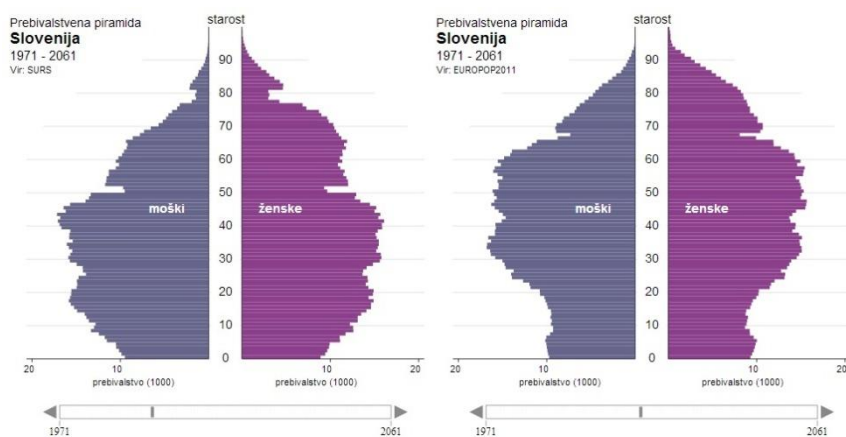
Leto	Območje	0 - 14	15 - 29	30 - 44	45 - 59	60 - 74	75 - 89	90 ali več
1999	Slovenija	325303	435479	465145	384983	277167	91752	5728
	Kobarid	723	875	1009	808	822	336	29
2006	Slovenija	283221	415044	451882	440031	281915	123347	7918
	Kobarid	587	892	992	961	691	403	35
2014	Slovenija	301053	345292	455547	459838	329386	158503	11466
	Kobarid	592	592	803	979	720	440	36

Na podlagi analize zgornje tabele, ki prikazuje število prebivalcev v letih 1999, 2006 in 2014 po različnih starostnih skupinah, lahko ugotovimo, da se življenjska doba prebivalstva daljša. V letu 2014 je bilo prebivalcev v Občini Kobarid, starih 90 let ali več, za približno četrtno več kot leta 1999; leta 1999 jih je bilo 29, v 2014 pa 36. Nasprotno pa je razlika v številu

prebivalcev, ki sodijo v starostno skupino od 15 do 29 let, bistveno večja; leta 1999 je bilo v tej starostni skupini 875 prebivalcev, v letu 2014 pa več kot 250 manj, in sicer 592.

Ugotovili smo torej, da je število prebivalcev, starih nad 45 let, večje kot pred 15 leti. Število prebivalcev v starostni skupini od 0 do 44 let se je v letu 2014 v primerjavi z letom 1999 znižalo.

Na spletni strani statističnega urada Republike Slovenije si lahko ogledamo grafični prikaz starostne in spolne sestave prebivalstva oziroma tako imenovano prebivalstveno piramido, ki zajema leta od 1971 pa do 2061. Prebivalstveni piramidi za leto 1999 in 2014 izgledata takole:

Slika 28: Levo piramida za leto 1999, desno piramida za leto 2014

Vir: SURS, 2014

Piramidi potrjujeta naše ugotovitve glede spreminjanja starostne strukture prebivalcev in dokazujeta, da veljajo iste ugotovitve tudi za celotno prebivalstvo Slovenije in ne le za območje Kobariske občine. Življenjska doba prebivalcev se daljša, največ prebivalcev spada v starostno skupino srednjih let (nekje od 30 do 60 let), število mlajših se za enkrat bistveno ne spreminja in ostaja občutno manjše kot število prej omenjene skupine.

Šolanje

Otroci iz kobariske občine obiskujejo enega izmed 4-ih vrtcev, ki delujejo na območju občine, oziroma osnovno šolo Simona Gregorčiča v Kobaridu ali eno izmed njenih podružničnih šol (PŠ Drežnica, PŠ Smast ali PŠ Breginj). Srednje šole v Občini Kobarid ni, zato se dijaki šolajo v drugih krajih (večina v Tolminu, Novi Gorici ali v Ljubljani).

5.2.4 Gospodarstvo v občini

Gospodarstvo je v veliki večini pogojeno s prometno dostopnostjo, strateško lego občine in tradicionalnih panog, ki so se na tem območju izvajale že v preteklosti. Zaradi obmejne lege, depopulacije, slabe prometne povezave in zaradi hudih naravnih nesreč, ki so Posočje prizadele v preteklosti, je stanje gospodarstva v Občini Kobarid slabo. Občina sicer ima infrastrukturno urejeno poslovno obrtno cono Kobarid, v kateri posluje nekaj večjih podjetij, pomembno pa je tudi delovanje Mlekarne Planika. Veliko ljudi je zaposlenih v turizmu, ki se v občini še vedno razvija, vendar predvsem zaradi naravnih danosti predstavlja velik potencial. Večina delovno aktivnega prebivalstva občine se na delo vozi v druge občine oziroma v večje kraje, kot sta na primer Tolmin ali Nova Gorica, nekateri tudi v sosednjo Italijo.

5.2.5 Opremljenost naselij z dejavnostmi

V občini je Kobarid največji kraj oziroma naselje. Ima vlogo poslovnega, upravnega in zaposlitvenega središča občine.

V Kobaridu so prisotne predvsem:

- primarne dejavnosti (kmetijstvo in gozdarstvo),
- terciarne dejavnosti (promet, trgovina, storitve, turizem) in
- kvartarne dejavnosti (šolstvo, šport, kultura, uprava, komunala).

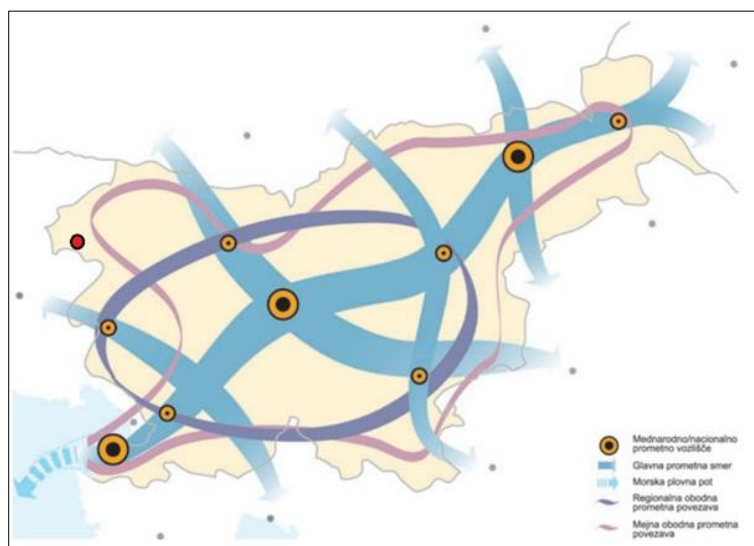
Opremljenost Kobarida kot občinskega in pomembnega lokalnega središča, ustreza minimalnim standardom o opremljenosti z oskrbnimi in storitvenimi dejavnostmi. V kraju delujejo:

- zdravstvena postaja Kobarid deluje pod okriljem zdravstvenega doma Tolmin; v zdravstveni postaji delujeta tudi zobna ambulanta za odrasle in šoloobvezne otroke;
- lekarna Kobarid;
- OŠ Kobarid, podružnične šole: PD Drežnica, PD Smast, PD Breginj;
- vrtec (deluje v prostorih OŠ Simona Gregorčiča Kobarid);
- knjižnica Kobarid (oddelek matične knjižnice v Tolminu);
- pošta;
- bencinski servis;
- avtobusna postaja;
- upravna enota Tolmin, Krajevni urad Kobarid;
- trgovine z živili, supermarketi, ostale specializirane trgovine;
- gostilne;

- javna kulturna infrastruktura občinskega pomena;
- površine za industrijo in obrt.

5.2.6 Promet

Kar velja na splošno za celotno območje Zgornjega Posočja, velja tudi za območje Občine Kobarid. Občini manjka močnejša prometna povezava s preostalim delom Slovenije. Položaj občine je v tem smislu eden najslabših položajev na celotnem območju Slovenije. Zaradi težjega prehoda čez gorsko območje, so vse glavne prometne poti speljane daleč od občine, kar zelo negativno vpliva na celoten spekter razvoja v občini. Obstoječe regionalne in lokalne cestne povezave so v slabem stanju, na več odsekih je pot celo zelo nevarna, ozka in brez ustrezne zaščite.

Slika 29: Položaj občine Kobarid na prikazu zasnove prometnih povezav

Vir: SPRS, 2004

5.2.7 Turizem v Občini Kobarid

Ponudba občine na področju turizma in rekreacije je zasnovana na naravi, športno rekreacijskih adrenalinskih dejavnostih ter na bogati kulturno-zgodovinski dediščini prostora.

V letu 2011 je bilo po podatkih statističnega urada RS za leto 2011 na območju celotne Slovenije zabeleženih približno 3.218.000 prihodov turistov in približno 9.388.000 njihovih prenočitev.

Število tujih turistov je bilo večje kot število domačih (tuji so predstavljali 63 % prihodov vseh turistov), prav tako je bilo tudi število njihovih prenočitev večje kot število prenočitev domačih

turistov (58 % vseh prenočitev). Za vse turiste (tuje in domače) je veljalo, da so v povprečju prenočili 3-krat.

V gorskih turističnih krajih, kamor spada tudi Občina Kobarid, je število prijav turistov znašalo 26% vseh prihodov v Sloveniji, število njihovih nočitev pa 24 % vseh nočitev v Sloveniji.

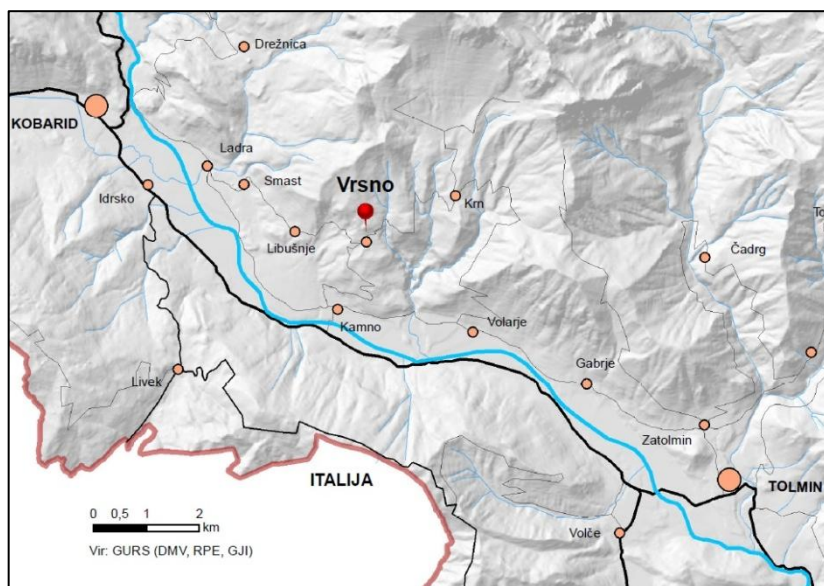
Opazno je, da postajajo gorski kraji vse bolj priljubljena destinacija za domače in tudi tuje turiste, saj je v njih pester nabor ponudbe. Na eni strani lahko ponudijo mir in počitek ali pa na drugi strani razne adrenalinske športe. Za vsakega se nekaj najde.

Občina Kobarid je ena izmed le 9-ih občin, ki so imele več kot 5.000 tujih turistov na 1.000 prebivalcev; točneje 5.200.

Kar zadeva število prenočitev tujih turistov na 1.000 prebivalcev (v letu 2011), pa spada Občina Kobarid v sam vrh vseh občin v Sloveniji. Zabeležili so kar 13.700 prenočitev; največ prenočitev je imela Občina Bled (65.400).

5.3 Vrsno

Vrsno je strnjena gorska vasica, ki leži v zaledju mogočnega Krna. Do nje pridemo, če iz glavne ceste Kobarid–Tolmin zavijemo proti vasi Kamno (iz smeri Kobarida po 6,7 km zavijemo levo, iz smeri Tolmina pa po 9 km zavijemo desno) in se skozi vas peljemo po usmeritvah proti Vrsnemu. Pot od glavne ceste Kobarid-Tolmin do cilja je dolga slabih 5 km, po njej pa se vozimo približno 10 minut. Cesta je urejena in pregledna ter v celoti asfaltirana.

Slika 30: Širša umestitev vasi Vrsno v prostor

Že na začetku vasi obiskovalca pričaka napis »Pozdravljeni v Planinskem raju« in res je tako. Prva stvar, ki jo obiskovalec zazna, je prekrasen in neopisljiv razgled. Začne se s pogledom na mogočen Krn (ta zagotovo pusti največji vtis), na koncu vasi, že na poti proti Krnu, pa se odpre pogled še na Soško dolino med Tolminom in Kobaridom, na okoliške hribe ter na celotno vasico.

Slika 31: Pozdrav dobrodošlice v vas

Vir: Vrsno, 2014

Za boljšo predstavo o izgledu Vrsnega, smo napravili fotoanalizo vasi, na kateri so prikazane fotografije nekaterih bolj zanimivih objektov in drugih elementov v vasi. Poleg tega so prikazani tudi zgoraj opisani razgledi na okolico. Fotoanaliza se nahaja v prilogi B.1.

Vrsno je najverjetneje najbolj poznano kot rojstna vas »goriškega slavčka« - Simona Gregorčiča, ki velja za enega največjih slovenskih pesnikov vseh časov.

Slika 32: Pot do rojstne hiše Simona Gregorčiča je dobro označena

Gregorčič se je rodil v hiši številka 27, ki stoji približno na sredini vasi. V času njegovega rojstva je bila hiša še pritlična in prekrita s slamo. Približno 20 let kasneje so jo dvignili in dozidali še eno nadstropje. Dostop do zgornjega nadstropja je bil najprej prek zunanjih

stopnic in ganka,¹⁰ kasneje pa so bile zgrajene stopnice v hiši in so do zgornjega nadstropja vodile iz kuhinje. Streha je bila na novo prekrita s cementnimi strešniki.

V hiši je bila najprej urejena le spominska soba, ki je bila odprta od 29. julija 1951. V njej so bili shranjeni nekateri pesnikovi osebni predmeti, fotografije in nekaj pohištva.

Leta 1966, natančneje 11. septembra, je bila za javnost na novo odprta celotna hiša, preurejena kot spominski muzej.

Za Gregorčičevo hišo že od leta 2002 skrbi Tolminski muzej, ki je leta 2006 hišo ponovno preuredil. Danes sta obiskovalcu v pritličju na ogled kuhinja in izba, kjer si lahko poleg starih predmetov, ogledamo tudi pesnikovo rodbino. V zgornjem nadstropju sta na ogled pesnikova soba ter razstava njegovega dela in življenja. (Fortunat Černilogar, 2014)

5.3.1 V zgodovini

Območja Vrsnega in okoliških vasi pod Krnom so bila poseljena že v zgodovini. Prvi dokaz o tem sega nekje v 12., 13. stoletje, ko je bilo prvič omenjeno pašništvo na položnih pobočjih pod Krnom. Vas Vrsno, takrat imenovana kot »Villa de Versina«, je bila kot prva popisana v tolminskem urbarju iz leta 1377. Poleg nje je bilo moč zaslediti tudi okoliške vasi: Ladra, Smast, Kamno in Drežnica. Vasici Krn in Ravne sta najverjetneje nastali kasneje. V urbarju je zabeleženo, da je bilo takrat na Vrsnem 6 celih in ena polovična kmetija. Prav tako so zabeležena že imena nekaterih kmetov oz. prebivalcev na Vrsnem; priimkov takrat še niso uporabljali. Iz dajatev, ki so v urbarju zabeležene, je bilo mogoče sklepati, da so se tamkajšnji kmetje preživljali predvsem z živinorejo, nekateri tudi s poljedelstvom, saj so kot davke večinoma morali dajati živino (krave), sir ali denar. (Ceklin, 1956)

Slika 33: Levo: Vrsno pred 1. svetovno vojno, desno: Vrsno v letu 1951

Vir: Tolminski muzej, 2014

¹⁰»Gank« je lesen pokrit hodnik na alpski hiši, tudi balkon. (SSKJ)

V prvi svetovni vojni je bilo Vrsno, že kmalu na začetku hudih bojov na soški fronti, skoraj v celotni porušeno. Po vojni so ljudje začeli vasico obnavljati in kmalu je bila pozidana z visokimi primorskimi hišami, tipičnega kobariškega izgleda.

Slika 34: Vrsno danes

5.3.2 Statistični, demografski podatki

Vrsno spada pod Občino Kobarid. Poleg vasice Krn, je najvzhodnejši zaselek v celotni občini. Leži na 591,2 m nadmorske višine in je na južni strani Krna predzadnja vas pod to goro. Naprej od Vrsnega proti Krnu stoji samo še vasica Krn, za njo pa se pot strmo vzpenja naprej proti vrhu 2244 m visoke gore. Takoj za vasjo Krn se že začne območje Triglavskega narodnega parka.

Leta 1869 je bilo (po ljudskem štetju) na Vrsnem 276 prebivalcev, ki so stanovali v 42 hišah. Leta 1961, kar je skoraj sto let kasneje, je bilo na tem območju 173 ljudi v 44 hišah. Večinoma so bili kmeti (123), drugi pa so že takrat hodili v službo v Kobarid in Tolmin. Pet let kasneje je bilo na Vrsnem 155 prebivalcev. Podatki kažejo, da se je na Vrsnem število prebivalcev manjšalo. Mladi so odhajali od doma in si iskali službe drugje. (Marušič et al., 1973)

Preglednica 4: Število prebivalcev Vrsnega po letih (SUR5, 2014)

Leto	1869	1961	1969	2002	2010	2011	2012	2013	2014
Št. prebivalcev	276	173	155	143	142	131	127	125	118

Danes je stanje približno enako kot v preteklosti. Število prebivalcev se še vedno počasi, a vztrajno zmanjšuje in Vrsno še vedno štejemo med depopulacijska območja. To dokazuje tudi Uredba o območjih, ki se štejejo za demografsko ogrožena območja v Republiki Sloveniji. Na podlagi 4. člena zakona o spodbujanju razvoja demografsko ogroženih območij v Republiki Sloveniji, je bila v letu 1994 izdana omenjena Uredba o območjih, ki se štejejo za demografsko ogrožena območja v Republiki Sloveniji v obdobju 1994–1996. Ta uredba je v demografsko ogrožena območja uvrščala tudi Vrsno (Uredba o območjih..., Ur.l. RS, št. 13/1994). V letu 1999 je bila ponovno izdana Uredba o območjih, ki se štejejo za demografsko ogrožena območja v Republiki Sloveniji, ki v svojem 2. členu Vrsno uvršča med demografsko ogrožena obmejna območja (Uredba o območjih..., Ur.l. RS, št. 19/1999).

Še v šestdesetih letih dvajsetega stoletja sta na Vrsnem delovali celo dve šoli, danes pa otroci obiskujejo šolo v vasi Smast, kjer je podružnica osnovne šole Simona Gregorčiča v Kobaridu. V podružnični šoli izvajajo pouk na razredni stopnji; šolanje na predmetni stopnji pa otroci nadaljujejo v Kobaridu na matični osnovni šoli. Srednje šole v Kobaridu ali bližnji okolici ni, zato se dijaki šolajo predvsem v Tolmini, Novi Gorici ali Ljubljani.

V vasi ni trgovine, vendar si vaščani lahko nekatere stvari nakupijo, ko jih obiše potujoča trgovina (Vrsno, 2014c).

5.3.3 Družabni dogodki na Vrsnem

V vasici deluje Turistično društvo Planinski raj – Vrsno, ki redno skrbi za dogajanje v vasi. Razni dogodki potekajo skozi vse leto in vabijo turiste, da obišejo ta zanimiv kraj.

Ti dogodki so:

- silvestrovanje
- »VrsnskaŠalamjada«

Dogodek je namenjen tekmovanju domačih pridelovalcev salam,bistvo dogodka pa je v skupnem druženju in zabavi.

- gasilske veselice
- pustovanje

V vasi se ohranja tradicija **pustovanja**, imenovana **»Vrsnsk pust«**, ki pa je širši javnosti, kljub dolgoletnem obstoju, razmeroma neznana. Pust se odvija štiri dni, v tem času pa se predstavijo tradicionalne in druge maske.

Slika 35: Pust na Vrsnem

Vir: Vrsno, 2014a

- »Legenda.fest«

Izmed vseh prireditev, ki potekajo na Vrsnem, je najpomembnejša že tradicionalna etnološka prireditev **Legenda.fest**. Na ta dan se obudijo vsi stari običaji in navade. Prikazane so razne obrti, s katerimi so se v preteklosti ukvarjali prebivalci Vrsnega in okoliških vasi. Udeleženci prireditve se za tisti dan preoblečejo v stara oblačila in obiskovalcem prikažejo kako je potekalo življenje na Vrsnem. Prikaz običajev poteka po celotni vasi, po kateri v ta namen speljejo krožno pot, ki obiskovalca vodi in usmerja. Tako je poskrbljeno, da so obiskovalci priča običajem kot so striženje ovac, obdelava volne, kuhanje žganja, košnja na strmih travnikih, sprava sena, pridelava sira in skute, čebelarstvo, pletenje košar, izdelava oglarske kope,¹¹ itd. Ponujene so stare domače jedi, pripravljene na starinske načine. Obiskovalcem je omogočen tudi nakup nekaterih domačih izdelkov, kot so med, sir, skuta in nekateri drugi. Slogan prireditve se glasi: »Pojdite z nami nazaj, nazaj v planinski raj«. (Vrsno, 2014a)

Slika 36: Prikaz starih običajev

Vir: Vrsno, 2014a

5.3.4 Turistične kapacitete na Vrsnem

Turistična ponudba je na Vrsnem zelo slabo razvita. V vasi je le en ponudnik prenočišč; to je družina Bon, ki ima v lasti Apartma Bon. Najdemo jih že na začetku vasi, na naslovu Vrsno 1.

¹¹Kopa – v obliki polkrogle zložen, z zemljo obdan les, določen za delanje oglja. (SSKJ, 5.3.14)

Čeprav turistične ponudbe na Vrsnem skoraj ni, pa to ne pomeni, da turisti vasice ne obiskujejo. Prav zaradi tega je Vrsno odličen kraj za razvoj naše ponudbe turističnih kapacitet v okviru razpršenega hotela. Turizem bi v tej prekrasni vasici z lahkoto zaživel, saj slednja za turista ponuja tisoč in eno možnost. Poleg tega, da predstavlja odlično izhodiščno točko za različne izlete, je tudi izredno bogata s ponudbo domačih izdelkov. V vasi namreč ponujajo vse od različnih vrst domačega medu, propolisa, cvetnega prahu, domačih zeliščnih čajev, čebeljega voska, medu s cimetom in kremnega medu, do domačega žganja, medenih mil in krem, ter suhega sadja. V vasi se dobi tudi domače, pristne mlečne izdelke, kot so skuta, maslo, sir in še nekateri drugi ter domačo prejo (Vrsno, 2014c).

5.3.5 Analiza vasi

V nadaljevanju bomo prikazali oziroma opisali karte, ki smo jih izdelali za boljšo predstavo o sami vasi. Poleg kart smo izdelali tudi foto prerez obravnavanega prostora.

Karta rabe površin

Najprej smo izdelali karto, na kateri smo, za boljšo predstavo o malce širši okolici vasi, predstavili rabo površin. Karta prikazuje stanje okolja in površin, kje potekajo ceste in kje so grajene površine. Pri tem smo ugotovili, da je v širši okolici največ gozdnatih površin. Sledijo jim travnate, kar pa je bilo pričakovati, saj so se že v zgodovini ljudje na tem območju ukvarjali največ s pašništvom in živinorejo. V prostoru se nahajajo tudi območja posameznih dreves in grmičevja ter travniških sadovnjakov. Kar zadeva kmetijske površine je stanje naslednje: na obravnavanem območju je največ kmetijskih zemljišč, poraslih z gozdnim drevjem, sledijo jim kmetijska zemljišča v zaraščanju in njive v obdelavi, najmanj pa je neobdelanih kmetijskih zemljišč. Analiza kaže na to, da se obseg kmetijstva in obdelava kmetijskih površin zmanjšuje. Vse manj ljudi se ukvarja s to dejavnostjo, večina tistih, ki se, pa se le za lastne potrebe. Prej vzdrževana in obdelovana zemljišča se danes zaraščajo in več ne kažejo svoje prvotne vloge v prostoru. Območje grajenega prostora se tudi v podeželskem okolju počasi širi in izpodriva zemljišča s prvotno namembnostjo rabe, pa naj si bodi njive ali travnike. S tem se vizualen izgled krajine neprestano spreminja. Karta je v prilogi B.2.

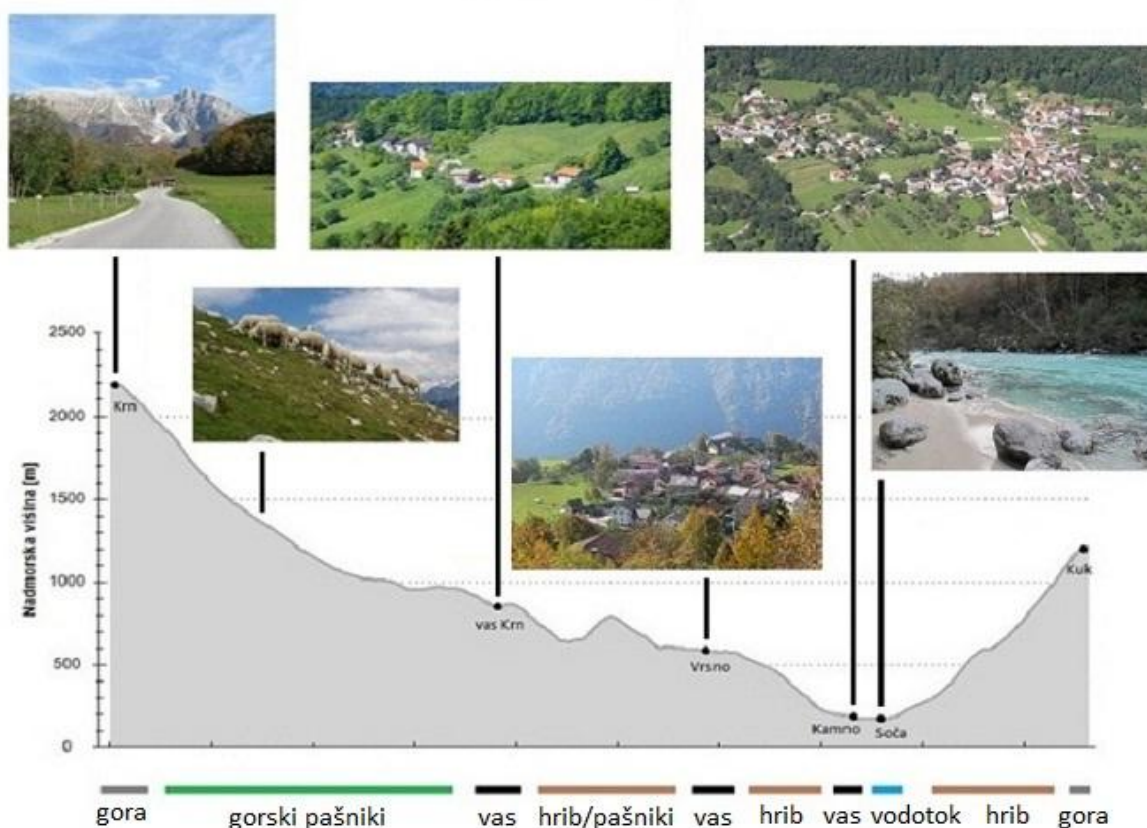
Vizualna analiza kraja

Na podlagi terenskega ogleda vasi in DOF-a, smo izdelali tako imenovano vizualno analizo kraja, ki pomeni predstavitev obravnavanega kraja, pri čemer izpostavimo nekatere bistvene elemente za prostor. Vizualna analiza je podala naslednje ugotovitve: rob gozda predstavlja sklenjena kriva črta, ki razmejuje območje gozda od ravninskega območja v okolici grajenega

naselja, kar kaže na to, da je širše območje vasi umeščeno na večjo teraso. Na njej se nahajajo posamezna drevesa, ki so ponekod združena v skupke dreves in večje število razkropljenih kozolcev. Na jugozahodni strani naselja je ustvarjen grajeni rob, ki iz te iste smeri onemogoča pogled proti Krnskemu pogorju na severozahodu. Na omenjeni točki se namreč odpre pogled v nasprotno smer, proti dolini Soče. V okolici vasi se nahajata še dve razgledni točki. Ena se nahaja nad vasjo, na cesti proti vasi Krn. Od tam se odpira pogled na celotno vasico in na območje terase na kateri je vas zgrajena. Ob zahodnem delu grajenega roba pa se ponuja panoramski razgled proti Krnskemu pogorju. Na podlagi označenega območja strnjene gradnje smo ugotovili, da ima vas obliko gručastega naselja. Prikazan moteči element predstavlja daljnovod. Karta je v prilogi B.3.

Foto prerez

Izdelali smo foto prerez, s katerim smo na vertikalnem prerezu reliefa prikazali določene kraje in s pomočjo fotografij omenjenih krajev poskušali čim bolj približati izgled obravnavanega prostora. Prikazali smo fotografije določenih zanimivejših delov reliefa od Krna do doline Soče. Prav tako smo definirali različne vrste rabe prostora.

Slika 37: Foto prerez

Analiza namembnosti in analiza ohranjenosti objektov

V ožjem prostoru, torej v sami vasi, smo na podlagi terenskega ogleda analizirali obstoječe stavbe. Na dveh ločenih kartah smo predstavili namembnost ter ohranjenost objektov.

Na podlagi analize namembnosti smo ugotovili, da je približno polovica objektov v vasi stanovanjskih (50) in polovica nestanovanjskih (47). Med vsemi izstopata dva, in sicer gasilski dom in Gregorčičeva rojstna hiša, ki je spremenjena v muzej. Ostalih objektov z drugačno namembnostjo, kot so na primer cerkev, kapelica, trgovina in bar, ni. V strnjem naselju se nahajata dva senika in en kozolec, ostali seniki in kozolci se nahajajo v okolici vasi.

Pri analizi ohranjenosti objektov smo objekte glede na njihovo ohranjenost razdelili po posameznih kategorijah, in sicer med: naseljene objekte, ohranjene objekte, objekte v uporabi ter zapuščene in podirajoče objekte. Pri tem smo ugotovili, da je večina objektov naseljenih (46) in v uporabi (37), 14 objektov je zapuščenih, le en pa podirajoč. Vsi ostali objekti (16) so ohranjeni, kar pomeni, da niso v uporabi, vendar hkrati niso zapuščeni.

Slika 38: Prikaz ohranjenosti objektov s pomočjo grafikona.

Karti sta v prilogi B.4 in B.5.

5.4 SWOT analiza

SWOT analiza označuje prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti, ki so prisotne v podjetju, na področju neke dejavnosti, načrtovanju novega posla ipd. Kratica izhaja iz angleškega jezika in pomeni: S – strengths, W – weaknesses, O – opportunities in T – threats, v slovenskem jeziku pa je to strateško orodje poimenovano **PSPN matrika**. Pomembno je vedeti, da je analiza pravzaprav sestavljena iz notranje in zunanje analize. Pod notranjo spadajo prednosti in slabosti, medtem ko priložnosti in nevarnosti spadajo pod zunanjo analizo. Notranja analiza se nanaša predvsem na obravnavan subjekt; gre torej za pozitivne in negativne lastnosti, ki jih ima subjekt. Nad takšnimi lastnostmi ima omenjen subjekt lahko določen vpliv. Rezultati zunanje analize pa predstavijo dejavnike, ki niso lastnosti obravnavanega subjekta, ampak obstajajo izven njegovih meja. Na takšno vrsto dejavnikov, pa poslovni subjekt nima nobenega vpliva; na njihov obstoj in morebitni nadaljnji razvoj se lahko le prilagodi. (Kos, 2010)

V današnjem času je takšna oblika analize nepogrešljiv del pri načrtovanju in kasneje tudi obvladovanju posla. Z njo namreč lahko ugotovimo v katero »smer« naj se usmerja delovanje podjetja. Pomaga nam razviti strateški načrt, po katerem se bo podjetje razvijalo. Tudi v primeru načrtovanja turistične ponudbe se je pametno soočiti s SWOT analizo, ki nazorno prikaže vse dobre in slabe lastnosti, ki jih ima potencialno podjetje prav tako tudi priložnosti in nevarnosti, ki bi se pri poslovanju lahko pojavljale.

Opravili smo torej SWOT analizo za delovanje obravnavanega tipa hotela, ki predstavlja osrednjo točko raziskave v tem diplomskem delu. Pri tem smo ugotovili, da razvoj razpršenega hotela dobro vpliva na razvoj vasi in da ima veliko prednosti ter za vas predstavlja obilo priložnosti. Najdenih slabosti in nevarnosti je bolj malo. Kot glavno prednost naj omenimo trajnostno naravnano obliko turizma in manjši poseg razpršenega hotela v prostor. S tem je mišljeno na gradnjo, saj gre pri razpršenem hotelu za ureditev obstoječih, vendar zapuščenih objektov. Novogradenj torej ni. Z razvojem razpršenega hotela bi se obnovilo vas in v njej obudilo življenje. Ravno tako je kot pomembnejša prednost omenjena bogata naravna dediščina, ki bi pripomogla k razvoju hotela in k povečanemu številu obiska. Kot glavne priložnosti smo našli nove zaposlitvene možnosti za lokalne prebivalce in preprečevanje njihovega nadaljnega odseljevanja. Pri glavnih slabostih smo na prvo mesto uvrstili neurejeno prometno infrastrukturo (širšega prostora), na drugo pa pomanjkanje spremljajoče turistične infrastrukture. Med pomembnejše nevarnosti smo umestili pomanjkanje znanja o turistični ponudbi in slab sprejem gostov s strani prebivalcev.

PREDNOSTI: <ul style="list-style-type: none">• trajnostno naravnana oblika turizma,• koncept razpršenega hotela ne posega v prostor z novo gradnjo,• obnova zapuščenih objektov v vasi,• ugodna geografska lokacija,• neokrnjena narava,• v bližini ni obstoječih turističnih oz. prenočitvenih kapacitet,• dobro urejena dostopnost do kraja (asfaltirana cesta),• prijazni, gostoljubni domačini,• odlična izhodiščna točka za različne izlete,• rojstna hiša S. Gregorčiča, urejena v muzej,• prodaja lokalnih izdelkov (domači med, sir),• edinstvene naravne znamenitosti,• bogata kulturna dediščina,• široka ponudba (adrenalinskih) športov v naravi,• nerazvitost razpršenih hotelov v Sloveniji → nekaj novega, zanimivega,• bogata kulinarika.	SLABOSTI: <ul style="list-style-type: none">• neurejena prometna infrastruktura širšega območja,• premalo t.i. spremljajoče turistične infrastrukture (turistično informacijski centri, gostinski ponudniki, turistične table...),• velik finančni vložek in morebitno pomanjkanje finančnih sredstev,• odseljevanje mladih ljudi iz podeželja
PRILOŽNOSTI: <ul style="list-style-type: none">• nova delovna mesta za prebivalce,• preprečevanje nadaljnjega odseljevanja prebivalstva,• ureditev sob oziroma apartmajev se zgleduje po tradicionalni arhitekturi in kulturi in tako gostu omogoči še lažjo asimilacijo v kraj,• povezovanje z drugimi turističnimi ponudniki,• uspeh na področju takšne vrste turizma, saj v širši okolici ni konkurenčne ponudbe,• razvijanje in razširjanje dejavnosti adrenalinskih športov,• vse več turistov, ki si želijo aktivnih počitnic,• razvoj tematskih poti,	NEVARNOSTI: <ul style="list-style-type: none">• pomanjkanje znanja o ponudbi turističnih uslug,• prebivalci ne bodo sprejeli turistov v svoj domači kraj; ne bodo se jih navadili oz. jim bodo odveč,• nerazvitost razpršenih hotelov v Sloveniji lahko predstavlja tudi nevarnost, da se bi turisti bali odkrivati nekaj novega,• nižja izobrazba prebivalcev,• pregrob poseg v prostor.

Se nadaljuje...

...nadaljevanje.

<p>PRILOŽNOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none">• privabljanje gostov z neokrnjeno naravo,privabljanje več Italijanskih gostov (zaradi bližine Italije), katerih v teh krajih pravzaprav primanjkuje,• pridobivanje gostov na račun dobre hrane (poleg domačih gostov je poudarek na gostih iz bližnje Italije, kateri so znani kot veliki gurmani),• ohranjanje tradicionalnih vaških prireditev,• čezmejno sodelovanje,• prikaz tradicionalnih običajev.	
---	--

6 PREDLOG UMESTITVE RAZPRŠENEGA HOTELA NA PRIMERU POSOČJA

Ko smo pregledovali širše zastavljeno območje in se šele odločali za ožje območje oziroma kraj obravnave, smo že takoj lahko prišli do nekaterih pomembnih zaključkov. Že na prvi pogled smo ugotovili, da je Posočje del slovenskega ozemlja, ki je pravzaprav neponovljiv. Neponovljiv v smislu bogate neokrnjene narave, kakršno najdemo le na območju Alp. Neponovljiv v smislu prvega vtisa, ki ga prostor pusti na človeku. In neponovljiv v smislu neskončnih možnosti, ki jih ponuja. Območje Posočja je prekrasno, neokrnjeno, zanimivo, bogato, zgodovinsko, naravno, pestro, pomirjujoče, sproščujoče, adrenalinsko in še in še bi lahko naštevali. Je območje, ki je vsekakor vredno obiska in ogleda.

V Posočju smo med drugim obiskali tudi vas Vrsno, ki je v trenutku pritegnila našo pozornost. Vrsno je odlična izbira za realizacijo projekta razpršenega hotela. Glede na predstavljena dejstva o konceptu razpršenih hotelov, mora biti tak hotel umeščen v primerno in ne kar katerokoli okolje. V naselju, kjer se načrtuje realizacijo projekta, mora biti dovolj primernih objektov, ki bi se jih lahko preuredilo v hotel. Ravno tako mora biti kraj sam po sebi izredno zanimiv ter življenje v njem razgibano. Če že tega ni na razpolago v dovolj veliki meri, potem mora biti kraj vsaj umeščen na takšno lokacijo, v bližini katere so omogočene razne aktivnosti, pa naj-si-bo na področju športa, kulture ali česa drugega.

Ob natančni analizi vseh podatkov, smo ugotovili, da je Vrsno kraj, ki ustreza vsem zahtevam. Ima lastnosti, ki smo jih na podeželju iskali, zato smo se brez premišljanja odločili, da bo to naš kraj obravnave. Leži na primerni lokaciji, prav tako je primerna velikost in urejenost vasi. Kljub temu, da leži v težje dostopnem predelu države, je dostop do vasi lepo urejen. Do vasi vodi pregledna, asfaltirana cesta.

Bistvenega pomena je to, da v vasi stoji kar nekaj objektov, ki so primerni za obravnavo v okviru teme diplomske naloge.

Na Vrsnem so opazne sledi urbanizacije, vendar ne moremo reči, da je slednja prisotna v veliki meri. Vasica je še dokaj »podeželsko neokrnjena«, saj se njen izgledni prav dosti spremenil. Vas je bila v večjem obsegu sicer nekajkrat obnovljena (po prvi svetovni vojni in kasneje po hudih potresih v letih 1976, 1998 ter 2004), vendar so tam še vedno prisotne prvine prave podeželske vasi.

Za razvoj razpršenega hotela, smo izbrali 14 objektov, ki so se nam zdeli primerni. V spodnji razpredelnici je prikazana njihova podrobnejša analiza. Na spletnem portalu PISO smo našli podatke o letu izgradnje obravnavanih objektov. Na podlagi ogleda terena smo ovrednotili stopnjo njihove ohranjenosti, lokacijo v vasi in primernost za projekt. Pri tem smo stopnjo ohranjenosti ovrednotili z: ohranjeno, srednje ohranjeno, slabše ohranjeno. Prav tako smo ovrednotili tudi stopnjo primernosti objektov s: primerno, srednje primerno, manj primerno. Poleg smo priložili fotografije obravnavanih objektov.

Preglednica 5: Analiza objektov, primernih za razpršeni hotel

	Leto izgradnje	Ohranjenost	Lokacija	Primernost	Fotografija
Objekt 1	1920	srednje ohranjeno	središče vasi	primerno	
Objekt 2	1920	srednje ohranjeno	središče vasi	primerno	
Objekt 3	1920	ohranjeno	središče vasi	primerno	
Objekt 4	1950	ohranjeno	središče vasi; na vaškem trgu	primerno	
Objekt 5	1920	ohranjeno	obrobje vasi	primerno	
Objekt 6	1920	srednje ohranjeno	obrobje vasi	srednje primerno	
Objekt 7	1920	ohranjeno	središče vasi; ob vaškem trgu	primerno	

Se nadaljuje...

...nadaljevanje.

	Leto izgradnje	Ohranjenost	Lokacija	Primernost	Fotografija
Objekt 8	1920	ohranjeno	obrobje vasi	primerno	
Objekt 9	1973	srednje ohranjeno	bolj oddaljeno	srednje primerno	
Objekt 10	1927	ohranjeno	obrobje vasi	primerno	
Objekt 11	1920	srednje ohranjeno	obrobje vasi	srednje primerno	
Objekt 12	1920	slabše ohranjeno	bolj oddaljeno	manj primerno	
Objekt 13	1961	slabše ohranjeno	obrobje vasi	manj primerno	
Objekt 14	1920	slabše ohranjeno	obrobje vasi	manj primerno	

Kot smo že pri opisu vasi omenili, so bili objekti na tem območju v prvi svetovni vojni popolnoma uničeni. Po vojni so ljudje začeli vas obnavljati in graditi nove objekte. To je razvidno tudi iz naše razpredelnice, saj je bila večina objektov zgrajena v letu 1920, to je dve leti po koncu vojne.

S pomočjo zgornje preglednice smo ugotovili, da je večina izbranih objektov primernih za obravnavo.

Na sliki 38 je prikazana zasnova razpršenega hotela v vasi Vrsno, na kateri je prikazan kataster stavb (obarvan sivo), objekti, ki so primerni za prenovo v hotelske kapacitete, pa so barvno označeni, in sicer z zeleno, rumeno in modro barvo. Zeleno je označena recepcija, rumeno restavracija, z modro barvo pa sobe, ki so razpršene po vasi. Recepcija in restavracija sta umeščeni v enem objektu v središču vasi, ki pa je zasnovan tako, da ima dva ločena vhoda. Na karti so predstavljeni vsi obravnavani objekti, ki pa so bili tudi že prej prikazani v preglednici analize objektov. Zasnova nazorno prikazuje celotno vas in lokacijo obravnavanih objektov, fotografije pa pripomorejo k še boljši predstavi.

Slika 39: Shema razpršenega hotela s prikazom fotografij objektov

Objekti 1, 2 in 3 se nahajajo v središču vasi, ravno tako tudi objekta 4 in 7, ki sta na oziroma ob vaškem trgu. Sobe v teh objektih bi bile namenjene tistim gostom, ki se želijo počutiti kot del prebivalstva vasi in se želijo vklopiti v življenje na vasi.

Objekti 5, 6 in 8 se nahajajo na sončni legi na obrobju vasi (severovzhodna stran) in ponujajo razgled proti Krnskemu pogorju. Objekti stojijo drug blizu drugega, vendar so si med seboj zelo različni. Objekt 5 je eden od bolj zanimivih objektov v vasi, saj gre za starejšo kmečko hišo, ki se skozi čas ni skoraj nič spreminjala. Na njej je zanimiv lesen gank, ki vodi do

prostorov v nadstropju. Objekt 6 je starejši senik, tipične oblike in gradnje za širše kobariško območje. Spodnji del objekta je grajen (kamnit), zgornji pa lesen. Značilno za te senike je to, da so pokriti z nekakšno rebrasto pločevinasto kritino, ki je pravzaprav ostanek iz vojne; z njo so bili namreč pokriti strelski jarki. Objekt 8 je večja, zapuščena, vendar dobro ohranjena dvoetažna stanovanjska hiša, v kateri bi bila lahko urejena dva apartmaja.

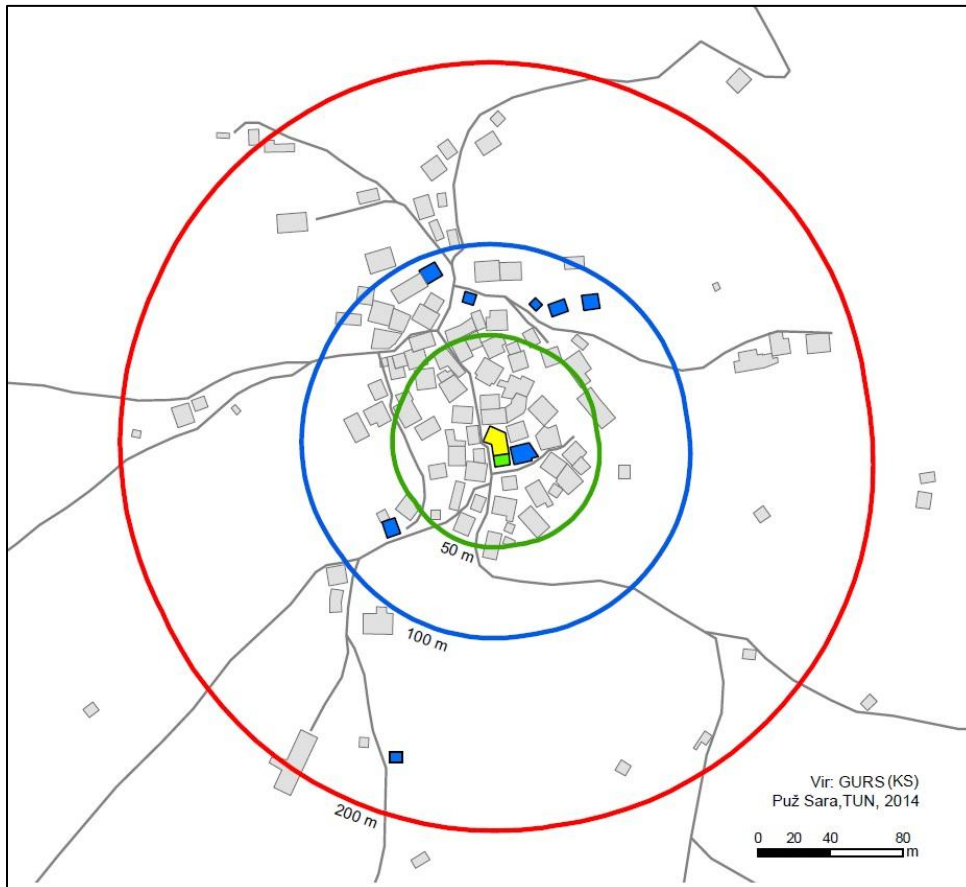
Objekt 10 je bil včasih stanovanjska hiša, poleg pa se je držalo gospodarsko poslopje. V prvem bi se lahko uredilo manjši apartma za dve osebi. Umeščenost objekta v prostor je odlična, mogoče celo najboljša izmed vseh izbranih objektov. Stoji na robu vasi, izpred njega se razprostira pogled proti soški dolini.

Zadnji objekt (9) je, ravno tako kot objekt 6, tipični senik. Je najbolj oddaljen objekt od strnjene vasi in je poseben ravno zaradi njegove lokacije, ponuja namreč pogled na Krnsko pogorje proti severozahodu ter pogled na dolino Soče proti jugovzhodu.

Shema je tudi v prilogi C.2.

Na spodnji sliki (slika 39) je znotraj rdeče krožnice prikazano območje, v katerem so umeščeni vsi objekti razpršenega hotela. Krožnica označuje 200–metrsko oddaljenost od središča hotela, ki ga predstavlja recepcija (označena z zeleno barvo). Teorija namreč pravi, da naj bi bile sobe od recepcije oddaljene največ 200 do 300 metrov. V našem primeru so vsi objekti od središča hotela, oddaljeni celo manj kot 200 metrov, zato smo za boljšo predstavo z modro krožnico prikazali 100–metrsko, z zeleno krožnico pa še 50–metrsko oddaljenost.

Ugotovili smo, da je večina izbranih objektov od središča (recepcije) oddaljenih od 50 do 100 metrov. Takšnih je namreč kar 6 od 8 objektov. Od preostalih dveh se prvi nahaja v neposredni bližini recepcije, drugi, ki je tudi najbolj oddaljen izmed vseh, pa se nahaja na oddaljenosti do 200 metrov. Torej kar zadeva oddaljenost objektov od središča hotela, so vsi ustrezni za obravnavo in vključitev v razvoj razpršenega hotela. Noben izmed izbranih objektov se namreč ne nahaja predaleč od središča.

Slika 40: Oddaljenost objektov od središča hotela (repcije)

7 ZAKLJUČEK

Največji izziv turistične dejavnosti je, da se mora neprestano in po svojih najboljših močeh truditi, da obdrži konkurenčnost. Hkrati mora spodbujati trajnostno rabo naravnih virov in zagotavljati blaginjo za prihodnje generacije. Slovenija se zaveda, da trajnostni in zeleni turizem nakazujeta smer (SRST 2012–2016, 2012), ki ji je treba slediti pri nadaljnjem razvoju. Le turizem, ki temelji na gospodarski uspešnosti, poleg tega pa je še prizanesljiv, spoštljiv in odgovoren do narave, kulture in družbe, lahko predstavljal konkurenčno prednost tudi v prihodnosti.

Vse to predstavlja obravnavana vrsta turizma v obliki razpršenega hotela. V okviru diplomske naloge smo proučevali možnost razvoja takšnega hotela v vasi Vrsno pri Kobaridu, ki sodi v območje Zgornjega Posočja. Ugotovili smo, da ima obravnavano območje, veliko možnosti za razvoj turizma v obliki razpršenega hotela, predvsem zaradi njegove bogate naravne in kulturne dediščine. Zgornje Posočje je primerno za obisk različnih vrst turistov; od tistih, ki iščejo počitek ali nova znanja, do tistih, ki iščejo rekreacijo ali adrenalin.

Na primeru Vrsnega pri Kobaridu smo izdelali predlog zasnove razpršenega hotela, saj naselje ponuja vse možnosti za razvoj tovrstne turistične ponudbe. Naselje je turistično zelo zanimivo, poleg tega pa je odlična izhodiščna točka za različne izlete. Ideja razpršenega hotela je izkoristiti obstoječe (opuščene, nenastanjene ipd.) objekte tako, da lahko gostje doživijo pristen način življenja v podeželskem naselju, se z njim za kratek čas poistovetijo in hkrati doživijo tudi stik z naravo in njenimi vrednotami.

V naselju Vrsno pri Kobaridu smo na podlagi kriterijev izbrali objekte, ki so primerni za razvoj razpršenega hotela. Objekti so razmeščeni po celotnem naselju, nekateri se nahajajo tudi v njegovem središču, drugi pa na samem obrobju naselja. Poleg tega so si med seboj po velikosti in možnosti preureditve v prenočitvene objekte zelo različni. V nekaterih je mogoče urediti le sobe, v drugih pa apartmaje za različno število ljudi.

Za realizacijo projekta je v prihodnje treba izvesti naslednje aktivnosti:

- na prvem mestu poskrbeti za ureditev videza vasi,
- v vasi je treba umestiti usmerjevalne in informativne table s pomembnimi turističnimi informacijami,
- posamezne zanimivosti je treba ustrezno označiti,
- v prostor je treba umestiti parkirišče, urediti nekatere ceste in kolesarske poti ter označiti pešpoti,

-
- urediti je treba tudi tematske poti, ki bodo obiskovalce popeljale do novih doživetij in odkritij v naravnem okolju,
 - izkoristiti je treba naravne danosti, ki se nahajajo v bližini vasi in so premalo prepoznavne (npr. Gregorčičev slap in slap Brinta),
 - v vasi manjka trgovina in gostilna ali vsaj bar, zato je treba poskrbeti tudi za umestitev tovrstnih dejavnosti,
 - organizirati je treba tudi izposojevalnico koles, ki lahko deluje v okviru turistične organizacije ali katerega drugega ponudnika turističnih dejavnosti ali storitev.

Kot smo že omenili, ima Vrsno pri Kobaridu velik potencial za razvoj razpršenega hotela, vendar je treba od ideje do realizacije narediti tudi vrsto formalnih korakov, ki se morajo najprej odraziti v prostorskih aktih občine, se nato nadaljevati v obliki projekta-ov za pridobitev gradbenega dovoljenja in šele nato lahko sledi realizacija v prostoru. Celoten projekt pa mora biti podprt tudi s strani lokalne skupnosti, ki mora pri njegovi izvedbi vseskozi sodelovati. Ne glede na to, da diplomska naloga obravnava predvsem prostorski vidik razvoja turistične ponudbe v vasi Vrsno pri Kobaridu, se seveda zavedamo, da so za tovrsten projekt potrebna tudi znatna finančna sredstva.

VIRI

Agenda 21 za Slovenijo – prispevek nevladnih organizacij. 1995. Ljubljana, Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj: str. 6, 34-36.

Agenda 21 za Slovenijo. 2014.

http://novebiologije.wikia.com/wiki/Agenda_21_za_Slovenijo (Pridobljeno 25. 6. 2014.)

Alpe, 2014.

<http://sl.wikipedia.org/wiki/Alpe> (Pridobljeno 28. 6. 2014)

Alpska konvencija v Sloveniji, 2014. Ministrstvo za okolje in prostor RS, spletna stran:

http://www.arhiv.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostor/pdf/alpska_konvencija/o_alpski_konvenciji_v_slo.pdf (Pridobljeno 18. 6. 2014.)

Ceklin, F., 1956. »Tu rod je moj, tu moj je kraj...« Pridobljeno iz:

<http://www.tolmin.si/datoteka/dc513ea4fbd7a14786ffdebc4ef64e> (Pridobljeno 20. 6. 2014.)

Dall'Ara, G., Dichter, G. 2007.

Albergodiffuso, Developing tourism through innovation and tradition.

<http://www.look4homes.net/AlbergoDiffusoENG-1.pdf> (Pridobljeno 25. 7. 2014.)

Družabni dogodki na Vrsnem, 2014a. Vrsno.

<http://vrsno.si/narava.html> (Pridobljeno 22. 6. 2014.)

Fischesser B., 1998. Alpe – naravna in kulturna dediščina evropskega pomena. Iz: Mednarodna komisija za zaščito Alp CIPRA, 1. poročilo o Alpah: podatki, dejstva, problemi, rešitve (str. 32). Maribor, Založba Grafiti studio.

Fortunat Černilogar, D., 2014. Rojstna hiša Simona Gregorčiča, Vrsno. Tolminski muzej.

http://www.tol-muzej.si/slo/master.html?http://www.tol-muzej.si/slo/zbirke_vrsno.html

(Pridobljeno 20. 6. 2014.)

Gantar, P. 1997. Alpska konvencija v Sloveniji. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor. Str. 9-11.

Kaj je ekoturizem, 2011. Bodi eko.

<http://www.bodieko.si/kaj-je-ekoturizem> (Pridobljeno 13. 9. 2014.)

Klemenčič, M. M., Lampič, B., Potočnik Slavič, I. 2008. Življenjska (ne)moč obrobni
podeželskih območij v Sloveniji. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta: 149 str.

Kos, B. 2010. SWOT analiza. Pridobljeno iz:

<http://www.blazkos.com/swot-analiza.php> (Pridobljeno 14. 3. 2014.)

Kranjčević, J. 2010. Obrobni prostor – možnosti razvoja? V: Zavodnik Lamovšek, A. (ur.),
Fikfak, A. (ur.), Barbič, A. (ur.). Podeželje na preizkušnji. Jubilejna monografija ob upokojitvi
izrednega profesorja dr. Antona Prosenca. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za
gradbeništvo in geodezijo: str. 19–23.

Lipušček, R. 2014. Zakaj ne Posočje? Poimenovanje in regionalizacija severne Primorske.

Pridobljeno iz:

www.tolmin.si/datoteka/89fcd07f20b6785b92134bd6c1d0fa42 (Pridobljeno 18. 8. 2014.)

Marušič, B., Komac, J. 1973. Vrsno in Simon Gregorčič. Maribor, Obzorja: 29 str.

Metodološka pojasnila, Turistična nastanitvena statistika, 2007. Statistični urad Republike
Slovenije.

https://www.stat.si/letopis/2007/MP/25-07_slo.pdf (Pridobljeno 8. 6. 2014.)

Mlekuž, Ž., Zupan, S. 2011. Analiza stanja turizma in pristočasnih dejavnosti. V: Kus
Veenvliet, J. (Ur), Izhodišča za Načrt upravljanja Triglavskega narodnega parka 2012-2022.
Bled, Javni zavod Triglavski narodni park.

Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja 2007-2013, RS, Ministrstvo za kmetijstvo,
gozdarstvo in prehrano, Ljubljana 2009

Narava v okolici Vrsnega, 2014b. Vrsno.

<http://vrsno.si/narava.html> (Pridobljeno 22. 7. 2014.)

Občina Kobarid, 2014. Statistični urad Republike Slovenije.

<http://www.stat.si> (Pridobljeno 16. 8. 2014.)

Območje Alpske konvencije, 2014. Ministrstvo za okolje in prostor RS.

http://www.arhiv.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostor/pdf/alpska_konvencija/alpska_obcine.pdf (Pridobljeno 18. 6. 2014.)

Območje občine Kobarid, 2014. PISO.

<http://www.geoprostor.net/piso/ewmap.asp?obcina=KOBARID> (Pridobljeno 20. 8. 2014)

Opis Kobariškega muzeja, 2014. Kobariški muzej.

<http://www.kobariski-muzej.si/> (Pridobljeno 20. 5. 2014.)

Opis kulturno-zgodovinskih znamenitosti v dolini Soče, 2014a. Dolina Soče.

http://www.dolina-soce.com/dolina_odkritij/kulturno_zgodovinske_znamenitosti/ (Pridobljeno 21.7.2014.)

Opis naravnih znamenitosti v dolini Soče, 2014b. Dolina Soče.

http://www.dolina-soce.com/dolina_odkritij/naravne_znamenitosti/(Pridobljeno 21. 7. 2014.)

Opis območja in projekta Natura 2000, 2014. Natura 2000.

<http://www.natura2000.gov.si/> (Pridobljeno 20. 6. 2014.)

Opis zgornjega Posočja, 2014. Fundacija Poti miru v Posočju.

<http://www.potmiru.si/slo/o-fundaciji-pot-miru>(Pridobljeno 20. 5. 2014.)

Organiziranost turizma v Sloveniji, 2014. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.

http://www.mgrt.gov.si/si/delovna_podrocja/turizem_in_internacionalizacija/turizem/
(Pridobljeno 4. 6. 2014.)

Osnovne informacije o TZS, 2014. Turistična zveza Slovenije.

<http://www.turistica-zveza.si/osebna-kartica> (Pridobljeno 15. 8. 2014.)

Podatki o naselju Vrsno, 2014. Statistični urad Republike Slovenije.

<http://www.stat.si/Krajevnalmena/default.asp?txtIme=VRSNO&selNacin=celo&selTip=naselja&ID=1587> (Pridobljeno 21. 5. 2014.)

Podnebje v Sloveniji, 2014. Geodetski inštitut Slovenije.

http://www.gis.si/egw/GOS_T12_P04/index.html (Pridobljeno 22. 8. 2014.)

Predstavitev Alp, 2014. Geodetski inštitut Slovenije.

http://www.gis.si/egw/GSS_T08_P01/ (Pridobljeno 28. 6. 2014.)

Predstavitev hotela Hiša Franko, 2014. Hiša Franko.

<http://www.hisafranko.com> (Pridobljeno 1. 6. 2014.)

Predstavitev hotelskega naselja Pristava Lepena, 2014. Pristava Lepena.

http://www.pristava-lepena.com/pristava_lepena.php (Pridobljeno 1. 6. 2014.)

Predstavitev občine Kobarid, 2014. Občina Kobarid.

<http://www.kobarid.si/index.php/obcina-kobarid/predstavitev-obcine> (Pridobljeno 12. 7. 2014.)

Predstavitev počitniških hiš Nebesa, 2014. Nebesa.

<http://www.nebesa.si/si> (Pridobljeno 1. 6. 2014.)

Predstavitev posestva Pule, 2014. Posestvo Pule.

<http://www.pule.si/index.php?page=posestvo-2> (Pridobljeno 1. 6. 2014.)

Predstavitev projekta Spodbujamo zelena delovna mesta, 2014. Spodbujamo zelena delovna mesta.

<http://zelenadelovnamesta.si/> (Pridobljeno 1. 6. 2014.)

Predstavitev razpršenega hotela BorgoGiusto, 2014. BorgoGiusto.

<http://www.borgogiusto.com> (Pridobljeno 5. 9. 2014.)

Predstavitev razpršenega hotela BorgoSoandri, 2014. Albergodiffuso.

<http://www.albergodiffuso.net/friuli-venezia-giulia/albergo-diffuso-borgo-soandri/>

(Pridobljeno 5. 9. 2014.)

Predstavitev razpršenega hotela VillaRetrosi, 2014. VillaRetrosi.

<http://www.villaretrosi.it> (Pridobljeno 5. 9. 2014.)

Predstavitev TNP, 2014a. Triglavski narodni park.

<http://www.tnp.si/>(Pridobljeno 14. 8. 2014.)

Premzl, V., Naprudnik M. 1997. Alpska konvencija v Sloveniji. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor. Str. 19

Protokol »turizem«, 1991. Alpska konvencija.

<http://www.alpconv.org/sl/convention/protocols/Documents/20111215%20ProtokolTurizemTourismus.pdf> (Pridobljeno 18. 7. 2014.)

Protokol »urejanje prostora in trajnostni razvoj«, 1991. Alpska konvencija.

<http://www.alpconv.org/sl/convention/protocols/Documents/20111214ProtokolRaumplanungUrejanjeprostora.pdf> (Pridobljeno 18. 7. 2014.)

Razlaga pojma turizem, 2014. Slovar slovenskega knjižnega jezika.

http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=turizem&hs=1
(Pridobljeno 4. 6. 2014.)

Razvoj podeželja v TNP, 2014b. Triglavski narodni park.

<http://www.tnp.si/spoznavati/C18/> (Pridobljeno 14. 8. 2014.)

Slikovno gradivo za geografijo v gimnaziji, 2014. Modrijan.

<http://www.modrijan.si/Solski-program/Solski-program/Gradiva-za-ucitelje/Srednja-sola/geografija/Slikovno-gradivo-iz-ucbenikov-za-geografijo-v-gimnaziji-3.-letnik> (Pridobljeno 20. 8. 2014.)

Strategija razvoja slovenskega turizma 2012-2016, 2012. Vlada Republike Slovenije.

http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/turizem/Turizem-strategije_politike/Strategija_turizem_sprejeto_7.6.2012.pdf (Pridobljeno 14. 8. 2014.)

Strategija razvoja turizma v občini Tolmin 2010-2015. Trajnostni razvojni koncept destinacije, 2010. LTO Sotočje.

http://www.dolina-soce.com/poslovne_strani/strategije/ (Pridobljeno 13. 6. 2014.)

Trajnostni razvoj podeželja in inovacije. Poročilo o stanju Alp, 2011. Stalni sekretariat Alpske konvencije.

http://www.alpconv.org/sl/AlpineKnowledge/RSA/sustainable/Documents/20120227%20RSA3_sl.pdf (Pridobljeno 20. 5. 2014.)

Trajnostni turizem v Alpah. Poročilo o stanju Alp, 2013. Stalni sekretariat Alpske konvencije.

<http://www.alpconv.org/sl/AlpineKnowledge/RSA/tourism/Documents/RSA4%20sl%20WEB.pdf> (Pridobljeno 20. 5. 2014.)

Turnšek, J. 2002. Turizem za praktično rabo. Ljubljana, Mohorjeva založba. Str. 5.

Vas Vrsno, 2014c. Vrsno.

<http://vrsno.si/vrsno.html> (Pridobljeno 20. 6. 2014.)

Vrtačnik, K. 2005. Turizem v izbranih Slovenskih Alpskih turističnih krajih med letoma 1985 in 2003. Geografski vestnik 77-2: 96.

Zorko, D. 1999. Uvod v turizem. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Str. 18, 40-44, 129, 133-141.

PRAVILNIKI IN ZAKONI

Zakon o ohranjanju narave (ZON), Uradni list RS, št. 96/2004. 2004

Zakon o prostorskem načrtovanju (ZPNačrt), Uradni list RS, št. 33/2007. 2007

Zakon o ratifikaciji konvencije o varstvu Alp (Alpske konvencije). Uradni list št. 19/1995

Zakon o spodbujanju razvoja turizma, Uradni list RS, št. 2/2004

Zakon o Triglavskem narodnem parku (ZTNP-1), Uradni list RS, št. 52/2010. 2010

Zakon o varstvu okolja (ZVO-1), Uradni list RS, št. 39/2006 – uradno prečiščeno besedilo. 2006

Uredba o ekološko pomembnih območjih, NPB2, Uradni list RS, št. 48/04, 33/13 in 99/13

Uredba o območjih, ki se štejejo za demografsko ogrožena območja v Republiki Sloveniji, Uradni list RS, št. 13/1994

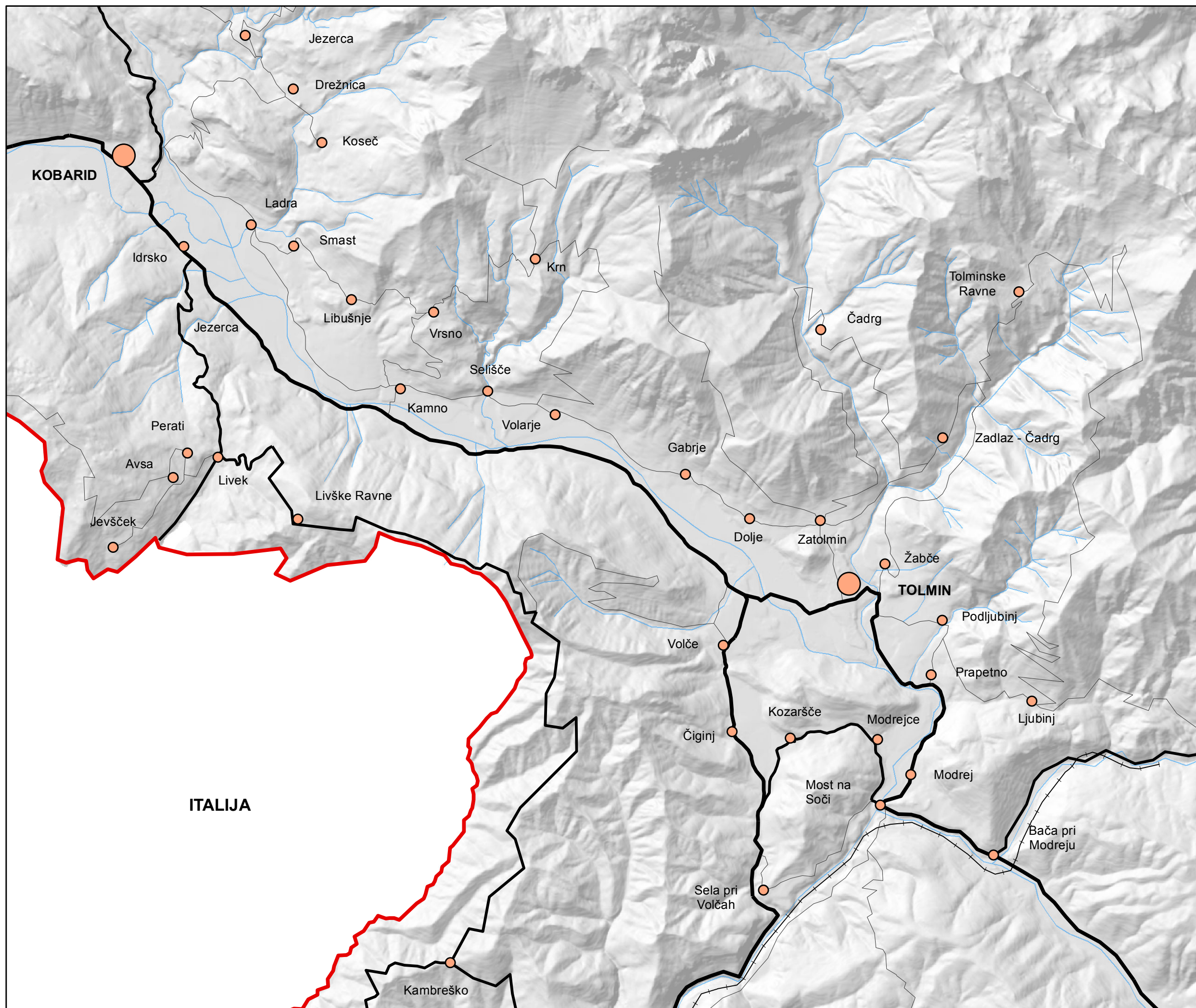
Uredba o območjih, ki se štejejo za demografsko ogrožena območja v Republiki Sloveniji, Uradni list RS, št. 19/1999

Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000), Uradni list RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 8/12, 33/13, 35/13 - popr., 39/13 – odl. US in 3/14

PRILOGE

- PRILOGA A.1: Prometna infrastruktura
- PRILOGA A.2: Prikaz turističnih zanimivosti za širše območje Tolmina in Kobarida
- PRILOGA B.1: Fotoanaliza vasi Vrsno
- PRILOGA B.2: Raba površin
- PRILOGA B.3: Vizualna analiza
- PRILOGA B.4: Analiza namembnosti objektov v vasi
- PRILOGA B.5: Analiza ohranjenosti objektov v vasi
- PRILOGA C: Zasnova razpršenega hotela

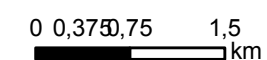
Prometna infrastruktura

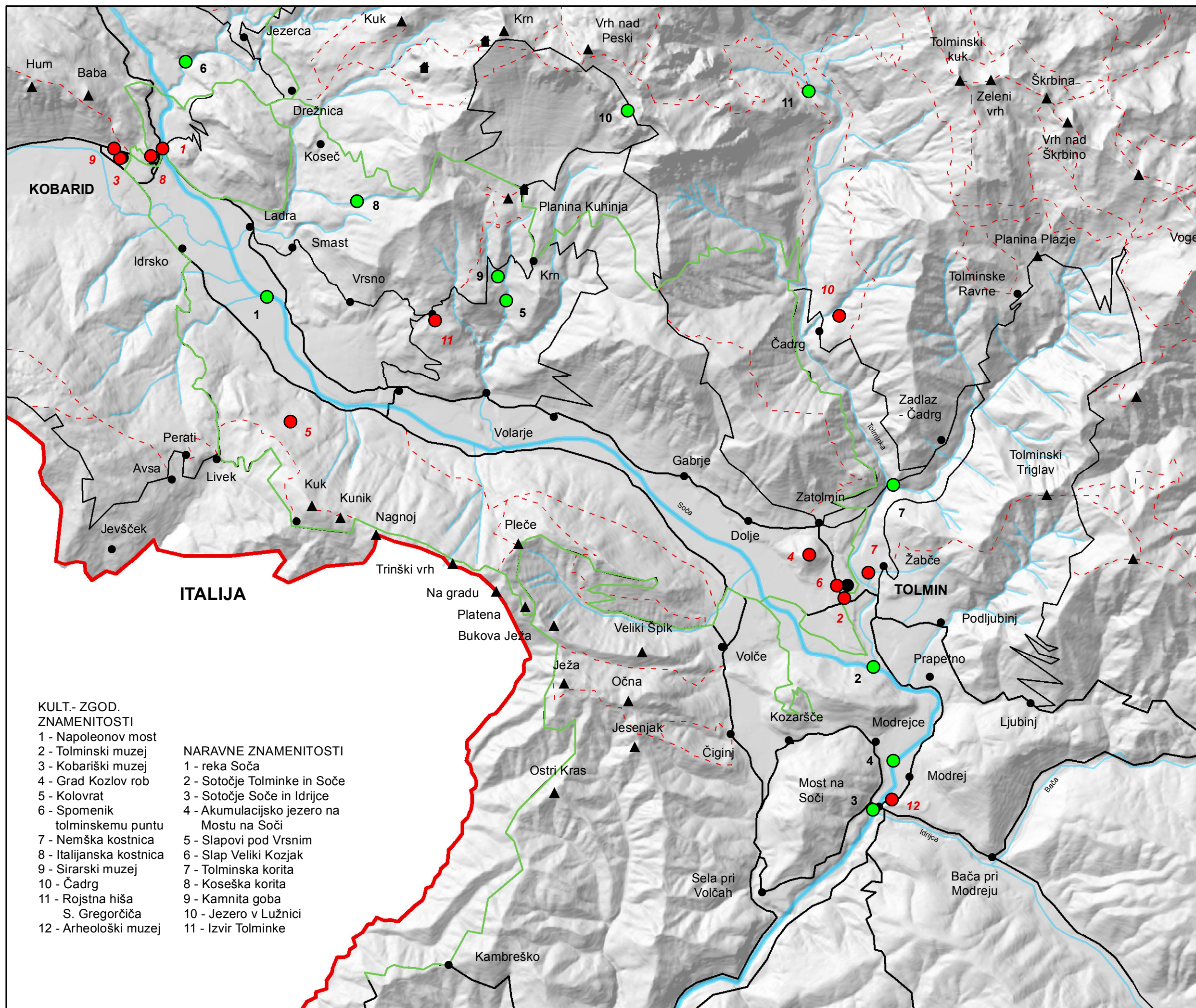
Legenda

- glavna cesta
- regionalna cesta
- lokalna cesta
- železnica
- vode
- državna meja
- naselja
- lokalno središče

Vir: GURS (DMV,
RPE, GJI)
Puž Sara, TUN, 2014

Prikaz turističnih zanimivosti za širše območje Tolmina in Kobarida

- KULT.- ZGOD. ZNAMENITOSTI**
- 1 - Napoleonov most
 - 2 - Tolminski muzej
 - 3 - Kobaridski muzej
 - 4 - Grad Kozlov rob
 - 5 - Kolovrat
 - 6 - Spomenik tolminskemu puntu
 - 7 - Nemška kostnica
 - 8 - Italijanska kostnica
 - 9 - Sirarski muzej
 - 10 - Čadrg
 - 11 - Rojstna hiša S. Gregorčiča
 - 12 - Arheološki muzej

- NARAVNE ZNAMENITOSTI**
- 1 - reka Soča
 - 2 - Sotočje Tolminke in Soče
 - 3 - Sotočje Soče in Idrijce
 - 4 - Akumulacijsko jezero na Mostu na Soči
 - 5 - Slapovi pod Vrsnim
 - 6 - Slap Veliki Kozjak
 - 7 - Tolminska korita
 - 8 - Koseška korita
 - 9 - Kamnita goba
 - 10 - Jezero v Lužnici
 - 11 - Izvir Tolminke

Legenda

- kulturno-zgod. znamenitosti
- naravne znamenitosti
- ⬆ koče, zavetišča
- ▲ vrhovi
- naselja
- cestne kolesarske poti
- gorske kolesarske poti
- - - pešpoti
- pot miru
- vodovje
- državna meja

Vir: GURS (DMV, DTK25, RPE), PZS Puž Sara, TUN, 2014

Fotoanaliza
vasi Vrsno

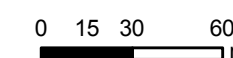

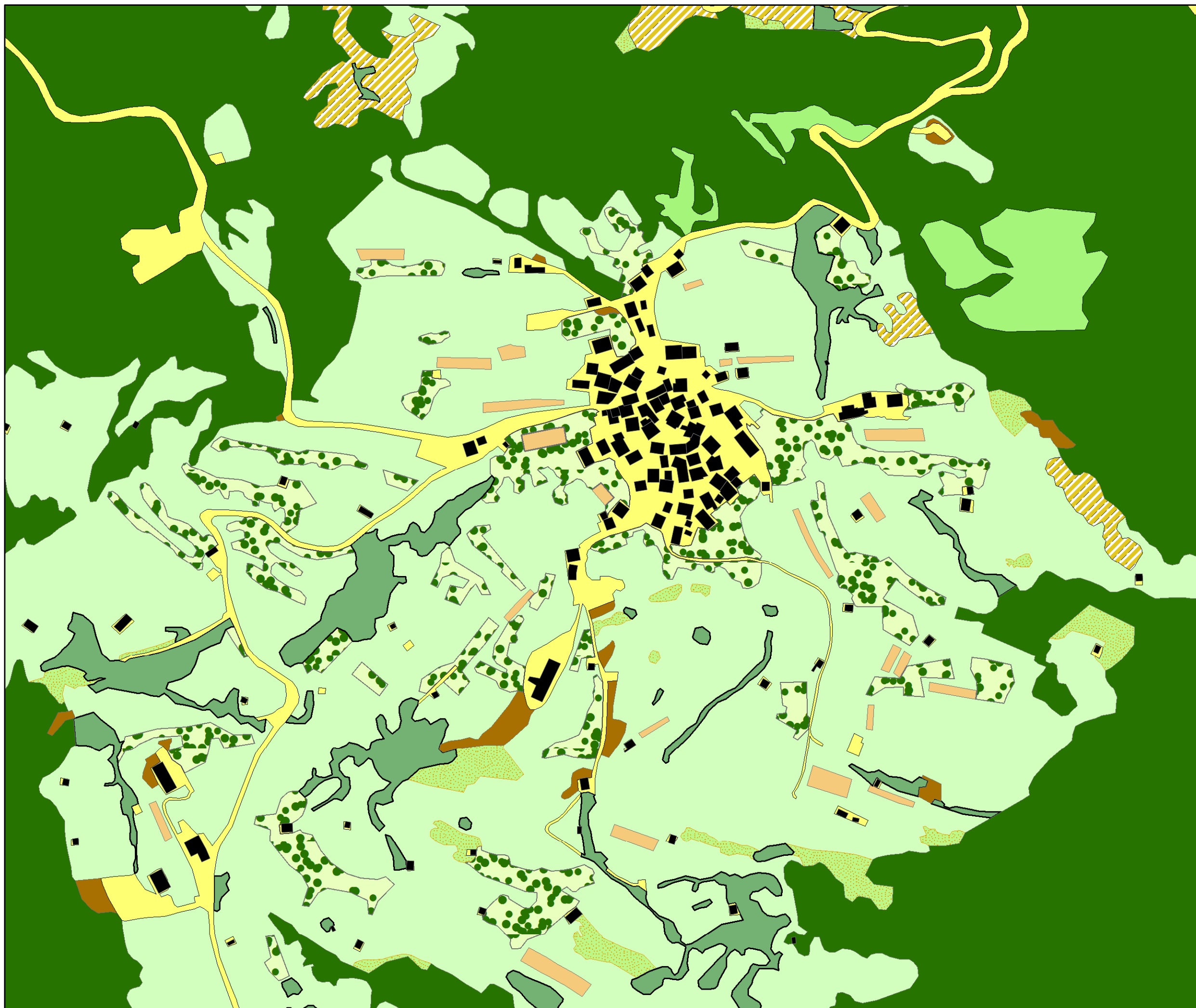
- 1 spomenik padlim borcem NOB
- 2 lokalni pridelovalci medu
- 3 tradicionalna manjša hiša
- 4 pogled proti dolini Soče
- 5 rojstna hiša dr. Antona Gregorčiča
- 6 pogled proti Krnskem pogorju
- 7 rojstna hiša pesnika Simona Gregorčiča
- 8 stara kmečka hiša z gankom
- 9 pogled na Vrsno

Legenda

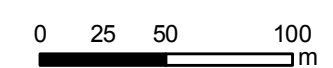
- ostali objekti
- predstavljeni objekti
- razgledna točka
- smer pogleda
- ceste

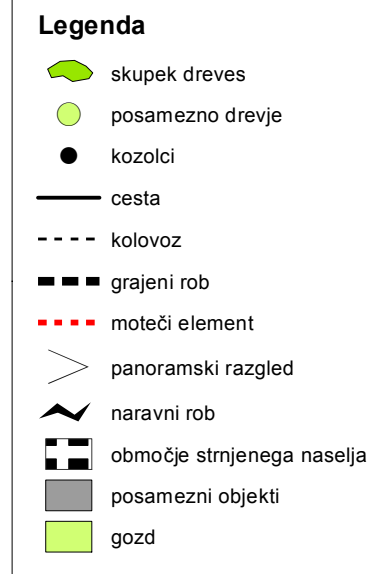
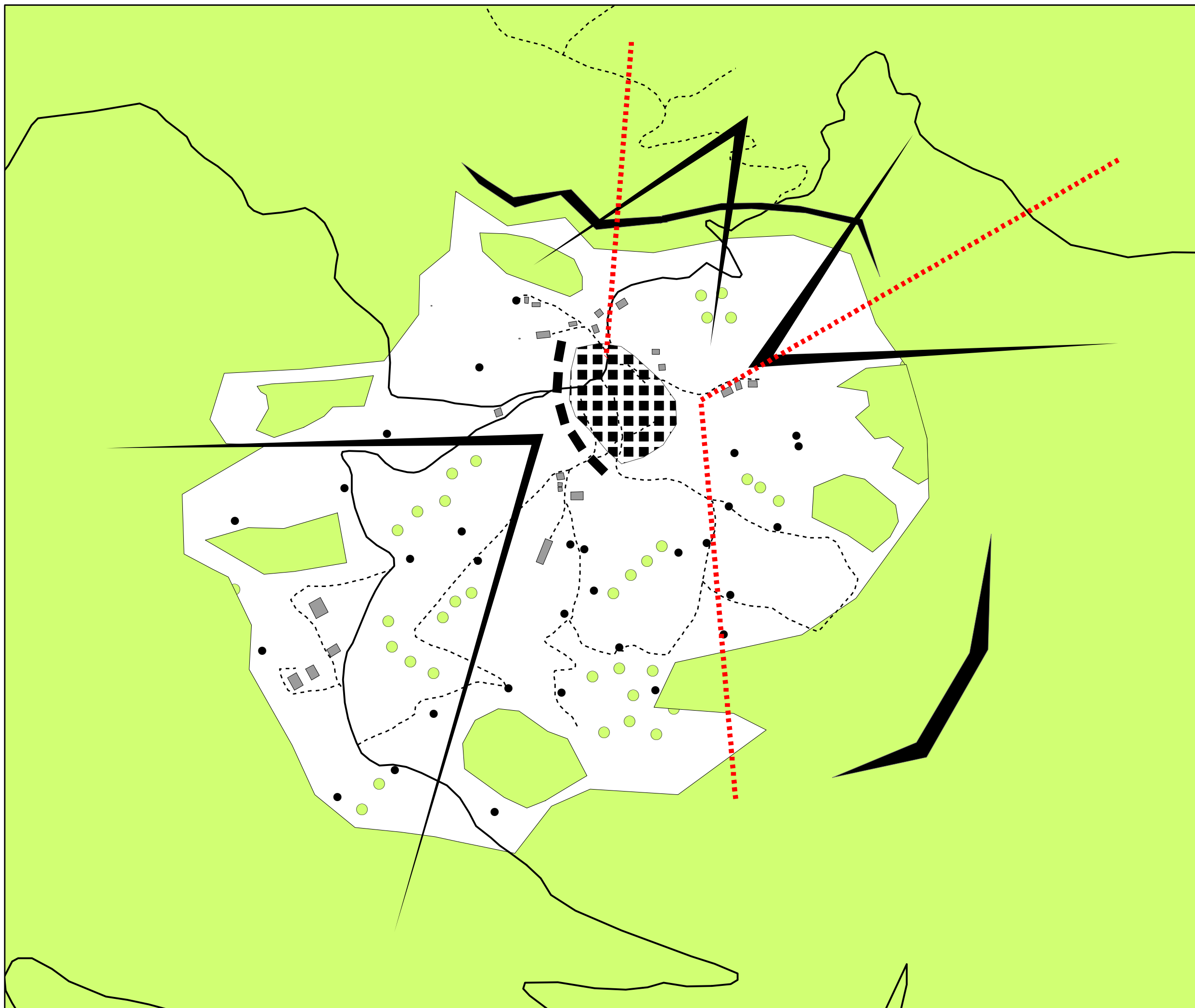
Vir: GURS (DOF, KS, GJI)
Puž Sara, TUN, 2014

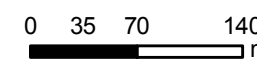

Vir: GURS (KS), MKO Puž Sara, TUN, 2014

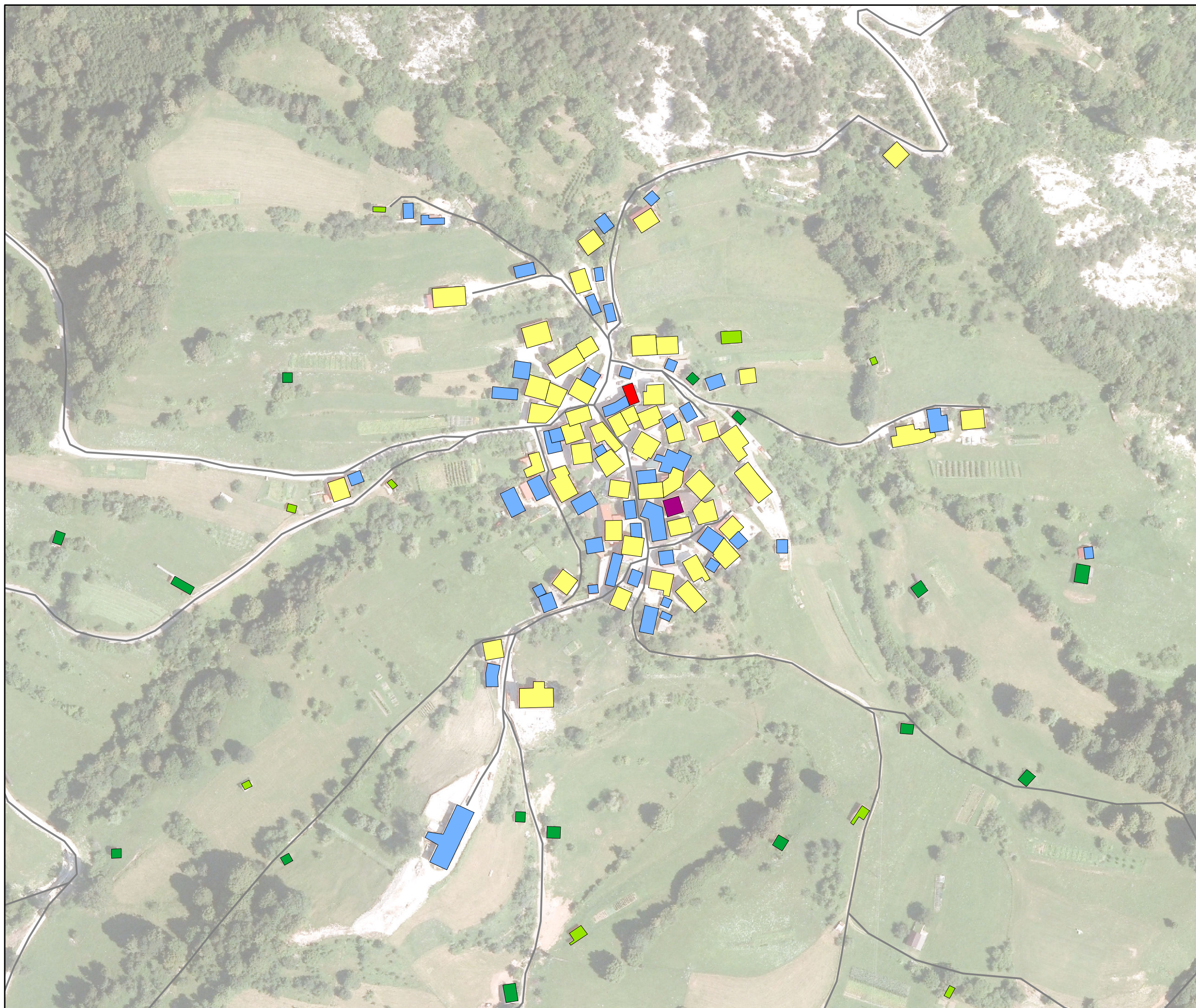

Vir: GURS (GJI, KS)
Puž Sara, TUN, 2014

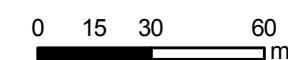
Analiza
namembnosti
objektov v vasi

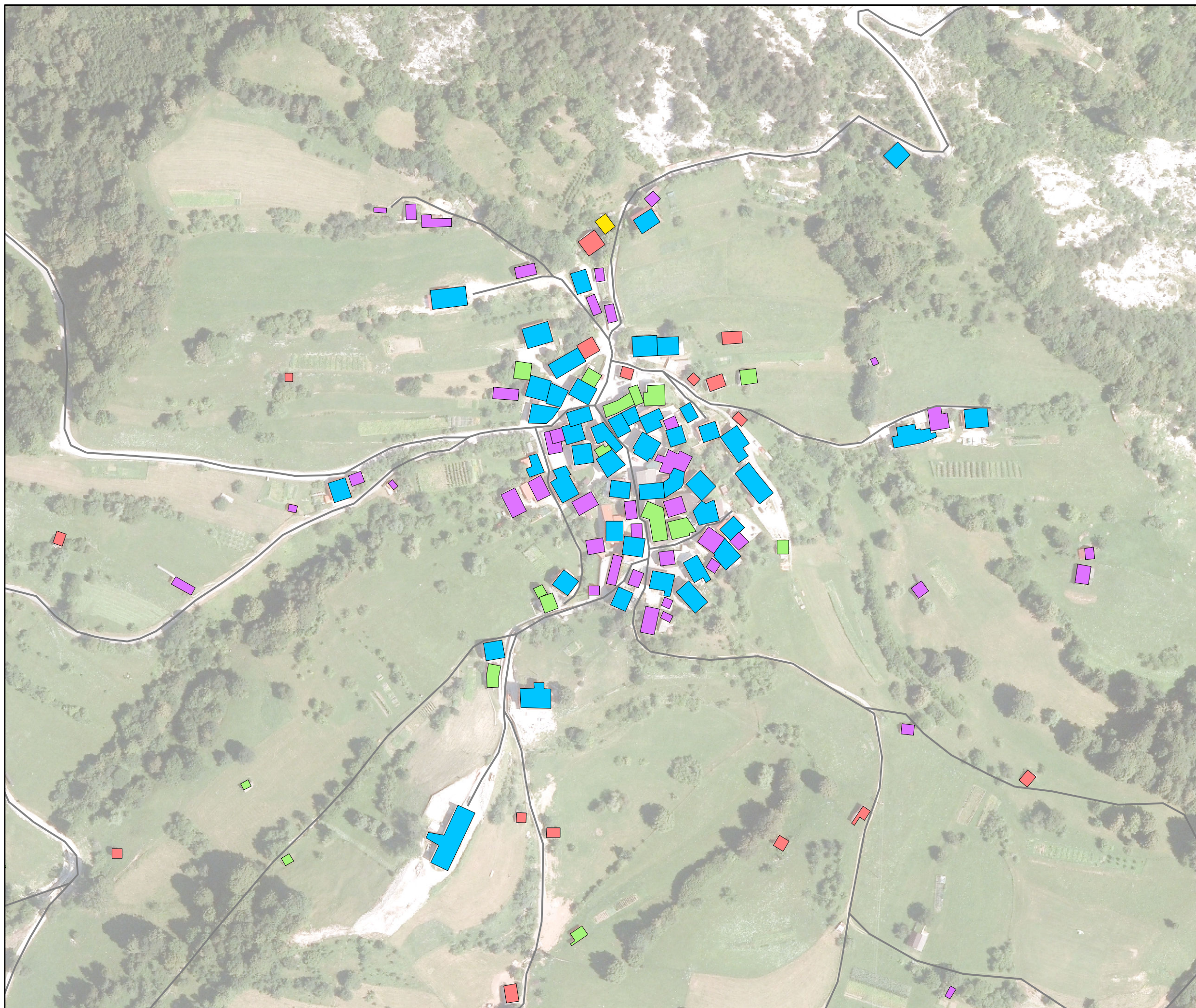
Legenda

- stanovanjski objekti
- nestanovanjski objekti
- gasilski dom
- muzej
- seniki
- kozolci
- ceste

Vir: GURS (KS, GJI, DOF)
Puž Sara, TUN, 2014

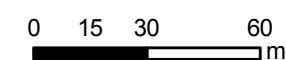
Analiza
ohranjenosti
objektov

Legenda

- naseljeno
- v uporabi
- ohranjeno
- zapuščeno
- podirajoče
- ceste

Vir: GURS (KS, GJI, DOF)
Puž Sara, TUN, 2014

Zasnova
razpršenega
hotela

Legenda

- repcija
- restavracija
- sobe
- ostali objekti

Vir: GURS (KS, GJI)
Puž Sara, TUN, 2014

